ŁÓDZKIE CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
I KSZTAŁCENIA PRAKTYCZNEGO

Certyfikat ISO 9001
(od 2002)

ŁCDNiKP 824/rz

Lider ZZL w kategorii
małych i średnich firm
(siedmiokrotny)

Laureat Konkursu
Lider Zarządzania
Zasobami Ludzkimi
(2002 - 2014)

Akredytacje Łódzkiego Kuratora Oświaty
dla
placówki doskonalenia
i pozaszkolnych form
kształcenia ustawicznego

REGIONALNE CENTRUM INNOWACJI

ZESZYT NR 12

DOBRE PRAKTYKI.
Katalog dobrych praktyk w edukacji

ŁÓDŹ 2016

DOBRE PRAKTYKI.
KATALOG DOBRYCH PRAKTYK
W EDUKACJI

ZESZYT 12

REDAKCJA:
GRAŻYNA ADAMIEC
JOLANTA WOJCIECHOWSKA

KOREKTA:
DOROTA CERAN

© ŁÓDZKIE CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
I KSZTAŁCENIA PRAKTYCZNEGO 2016

PROJEKT OKŁADKI: KRYSTYNA JANKOWSKA
SKŁAD I ŁAMANIE: GRAŻYNA ADAMIEC

WYDAWNICTWO I PRACOWNIA POLIGRAFICZNA
ŁÓDZKIEGO CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
I KSZTAŁCENIA PRAKTYCZNEGO
90-142 ŁÓDŹ, UL. KOPCIŃSKIEGO 29
tel. (42) 678 33 78, fax. (42) 678 07 98
e-mail:wcdnikp@wckp.lodz.pl
www.wckp.lodz.pl

Spis treści

Realizacja postanowień Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych w polskim systemie edukacji osób z niepełnosprawnościami 11
Edukacja osób z niepełnosprawnościami w łódzkich placówkach i szkołach specjalnych - co nas wyróżnia 19
ŁÓDZKIE SZKOŁY I PLACÓWKI SPECJALNE 21
ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 2 W ŁODZI UL. KAROLEWSKA 21
ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 3 im. JACKA KURONIA W ŁODZI, UL. SUCHARSKIEGO 23
ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 4 im. JANA BRZECHWY W ŁODZI, UL. NICIARNIANA 2 A 25
ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 5 W ŁODZI, UL.PLANTOWA 7 27
ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 6 W ŁODZI, UL. ROOSEVELTA 11/13 28
ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 7 im. KAZIMIERZA KIREJCZYKA W ŁODZI, UL. SIARCZANA 29/35 29
ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 8 PRZY UNIWERSYTECKIM SZPITALU KLINICZNYM NR 4 im. M. KONOPNICKIEJ W ŁODZI, UL. SPORNA 36/50 30
ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 9 PRZY CENTRUM LECZENIA CHORÓB PŁUC I REHABILITACJI W ŁODZI, UL. WYCIECZKOWA 86 32
SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY NR 3 im. DR HENRYKA JORDANA „JORDANÓWKA", UL. TKACKA 34/36 34
SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY NR 4 (DLA DZIECI NIESŁYSZĄCYCH I SŁABO SŁYSZĄCYCH) W ŁODZI, UL. KRZYWICKIEGO 20 36
Kształcenie zawodowe uczniów z niepełnosprawnościami w Łodzi 38
SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY NR 1 im. JANUSZA KORCZAKA, UL. SIEDLECKA 7/21 39
SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY NR 6 im. mjr HIERONIMA BARANOWSKIEGO, UL. DZIEWANNY 41
ZESPÓŁ SZKÓŁ ZAWODOWYCH SPECJALNYCH NR 2 W ŁODZI, AL. I DYWIZJI 16/18 43
Wspomaganie ucznia z zaburzoną komunikacją 45
Praca edukacyjno-terapeutyczna z dzieckiem autystycznym - zajęcia otwarte w Zespole Szkół Specjalnych nr 4 w Łodzi, ul. Niciarniana 2a 47
Praca edukacyjno-terapeutyczna z uczniami z zaburzeniami sensorycznymi – wspomaganie szkół ogólnodostępnych przez placówki specjalistyczne 49
Zajęcia wspierające kompetencje terapeutów, nauczycieli i psychologów pracujących z uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera 53
Konferencje organizowane przez Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego we współpracy z Zespołem Szkół Specjalnych nr 4 w Łodzi na temat działań terapeutyczno-edukacyjnych w pracy z uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera 57

Zajęcia wspierające kompetencje terapeutów, nauczycieli i psychologów pracujących z uczniami z niepełnosprawnościami w Zespole Szkół Specjalnych nr 6 w Łodzi 61
Więcej nauczyć - realizacja projektów europejskich w szkole specjalnej - dobre praktyki w Zespole Szkół Specjalnych nr 3 im. Jacka Kuronia w Łodzi 63
Project Comenius jako szansa na rozwój palcówki specjalnej 65
Projekty realizowane w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 1 im. Janusza Korczaka w Łodzi – wsparcie zawodowe uczniów z niepełnosprawnościami 67
AKCEPTACJA! – nie integracja 70
Przegląd Twórczości Artystycznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w stopniu głębokim pt. „Mogę wszystko" 72
WARSZTATY MUZYCZNE W SPECJALNYM OŚRODKU SZKOLNO-WYCHOWAWCZYM NR 4 DLA DZIECI NIESŁYSZACYCH I SŁABOSŁYSZACYCH W ŁODZI 75
MALI BADACZE, CZYLI CHEMIA I FIZYKA W PRZEDSZKOLU 78
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 6 im. Hieronima Baranowskiego dla dzieci i młodzieży niewidomej i słabo widzącej w Łodzi 80
Z wizytą „Na Dziewanny" 85
„Dobre praktyki" w SOSW nr 6 – Łódzkiej Szkole dla Niewidomych i Słabo Widzących „Na Dziewanny" 87
Współdziałanie Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 6 im. mjr Hieronima Baranowskiego w Łodzi z pracodawcami nad organizacją procesów uczenia się ... 91
Budżet Obywatelski zadanie L0085 „Stawiamy na sport" 96
Biomedyczne aspekty terapii i edukacji dzieci z autyzmem 98
Droga do wymarzonej rodziny 100
II Integracyjny Festiwal Piosenki Dziecięcej pod hasłem „Zima" 103
X INTEGRACYJNY FESTIWAL PIOSENKI O ŁODZI I REGIONIE „Bajkowa Łódź Filmowa" 105
Projekt „Sobota ze specjalistami" – inwestycją w przyszłość Twojego dziecka . 108
Zespół Szkół Specjalnych nr 5 Łódź, ul. Plantowa 111
Praca terapeutyczna jako wspomaganie procesu edukacyjnego uczniów w szkole przyszpitalnej 113
Stowarzyszenia i fundacje działające przy Zespole Szkół Specjalnych nr 8 przy Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym nr 4 im. M. Konopnickiej w Łodzi 115
Krajoznawstwo i turystyka – znaczenie w rozwoju społecznym uczniów Zespołu Szkół Zawodowych Specjalnych nr 2 w Łodzi Rajd pieszy – „Parowy Janinowskie 120
Tańcowała igła z włóczką… 125
Przygotowanie zawodowe ucznia ze spektrum autyzmu 127
NASZA MAŁA OJCZYZNA 129
II Międzyszkolny Konkurs Gastronomiczny dla Szkół Przysposabiających do Pracy pt. „Owocowe rozmaitości" 132
Kształcenie zawodowe młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną jako przygotowanie do dorosłości; problemy – kierunki zmian 135
Zajęcia sportowe i rekreacyjne jako forma socjalizacji i terapii 141
Dobre praktyki w łódzkim ośrodku socjoterapii 145

Projekt formą nauczania i uczenia się?.....150
Jak rodzice mogą pomóc młodym ludziom rozwinąć skrzydła - MAMA czy TATA - rola rodziny w budowaniu zdrowia psychicznego.....153
Afazja – jak logopeda może pomóc nauczycielowi w pracy z dzieckiem w szkole?.....157

WSTĘP

Przekazujemy kolejny zeszyt *Katalogu dobrych praktyk w edukacji*. Jest on poświęcony dobrej praktyce w *specjalistycznych szkołach i ośrodkach dla uczniów z niepełnosprawnościami.* Zaprezentowano w nim charakterystyki szkół i ośrodków oraz ich ofertę edukacyjną. Ukazano rozwiązania organizacyjne i edukacyjne dotyczące zajęć wspomagających ucznia w różnych zakresach, zajęć wspierających kompetencje terapeutów, nauczycieli i psychologów pracujących z uczniami niepełnosprawnymi, organizacji kształcenia zawodowego czy konkursów międzyszkolnych i festiwali. Przedstawiono finansowane ze środków UE projekty umożliwiające wsparcie zawodowe uczniów. Scharakteryzowano stowarzyszenia i fundacje działające przy szkołach, dzięki którym „razem możemy więcej".

Działań podejmowanych przez szkoły i ośrodki, a także ŁCDNiKP jest bardzo dużo. 23 września 2013 roku w Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego zostało powołane Forum Dyrektorów Szkół i Placówek Kształcenia Praktycznego działające przy Ośrodku Zarządzania w Edukacji. Forum skupia nie tylko dyrektorów placówek kształcących uczniów z niepełnosprawnościami z Łodzi i województwa łódzkiego, ale także od 2014 roku dyrektorów poradni psychologiczno-pedagogicznych. Jest ono jednym z najprężniej działających w naszym Centrum zespołów dyrektorów. Comiesięczne spotkania służą ponoszeniu kompetencji i wiedzy w zakresie organizowania pracy tych wyjątkowych placówek, promują nowatorstwo pedagogiczne i organizacyjne, ale również poprzez działania nauczycieli i dyrektorów wspierają pracę szkół ogólnodostępnych poprzez organizowanie szerokiej działalności promującej dobre praktyki w pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Kilkakrotnie w ciągu roku w poszczególnych szkołach specjalnych organizowane są warsztaty metodyczne prezentujące specyfikę pracy, nowatorskie rozwiązania oraz bazę niezbędną w realizacji specyfiki pracy z uczniami z niepełnosprawnościami. W te działania włączyły się prawie wszystkie łódzkie szkoły, a zajęcia cieszą się ogromnym zainteresowaniem nauczycieli i psychologów.

Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego upowszechnia te osiągnięcia w wydawnictwach, a artykuły i prezentacje

podnoszą świadomość pedagogiczną wielu nauczycieli, psychologów szkół i przedszkoli. Dlatego zachęcamy do lektury *Katalogu*.

Pragniemy również podkreślić, że „Łódź, jest miastem, które w kompleksowy sposób organizuje edukację uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Dzieci i młodzież mają dostęp do edukacji specjalnej na podstawie orzeczeń zespołów orzekających działających w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w wybranych przez uczniów i ich rodziców formach, to znaczy w placówkach specjalnych, integracyjnych lub w edukacji włączającej.

Janusz Moos
Dyrektor
Łódzkiego centrum Doskonalenia Nauczycieli
i Kształcenia Praktycznego

Jolanta Wojciechowska
ŁCDNiKP

Realizacja postanowień Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych w polskim systemie edukacji osób z niepełnosprawnościami

6 czerwca 2012 roku Prezydent RP dokonał uroczystej ratyfikacji Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych - ustawy uchwalonej przez Sejm 15 czerwca 2012 roku. Konwencja uzupełnia wcześniej przyjęte konwencje ONZ dotyczące praw człowieka, dotyczy ok. 650 mln osób niepełnosprawnych na całym świecie. Jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym, który odnosi się kompleksowo do osób niepełnosprawnych. Ma ona przyczynić się do poprawy ich sytuacji, poprzez umożliwienie im rzeczywistego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, na równi z innymi osobami.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych i protokół fakultatywny do niej zostały przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 r. Konwencję podpisało 81 państw, w tym Polska. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych weszła w życie 3 maja 2008 roku, tj. trzydziestego dnia od złożenia dwudziestego dokumentu ratyfikacyjnego.

Zgodnie z zasadami Konwencji potwierdza ona powszechność i niepodzielność wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz potrzebę zagwarantowania osobom niepełnosprawnym pełnego z nich korzystania, bez jakiejkolwiek dyskryminacji, **uznaje,** że niepełnosprawność to wynik oddziaływania pomiędzy osobami z dysfunkcjami a barierami wynikającymi z postaw i środowiska, co utrudnia osobom niepełnosprawnym pełny udział w życiu społecznym, na równi z innymi osobami, **uznaje** różnorodność osób niepełnosprawnych, ich cenny wkład w ogólny dobrobyt i różnorodność społeczeństw,

Potwierdza przekonanie, że powszechna i całościowa konwencja, zapewniająca ochronę praw i godności osób niepełnosprawnych, będzie promować ich aktywność w sferze obywatelskiej, polityki, gospodarki, w sferze społecznej i kultury, podkreśla znaczenie, jakie dla osób niepełnosprawnych ma ich samodzielność i niezależność, potrzebę stwarzania im możliwości udziału w procesach decyzyjnych, a także znaczenie, jakie w tej mierze ma dostępność środowiska fizycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego, opieki zdrowotnej, edukacji, informacji i komunikacji.

Zasady ogólne konwencji, określone w art. 3 to między innymi

- poszanowanie przyrodzonej godności, a także autonomii osoby, w tym swobody dokonywania wyborów,
- niedyskryminacja,
- pełny i skuteczny udział w życiu społecznym,
- poszanowanie odmienności i akceptacja osób niepełnosprawnych, jako będących częścią ludzkiej różnorodności,
- równość szans, równość mężczyzn i kobiet,
- dostępność.

W art. 4 sformułowane zostały ogólne obowiązki państw. Obejmują one, między innymi:

- zobowiązanie do zapewnienia i popierania pełnej realizacji praw człowieka i podstawowych wolności wszystkich osób niepełnosprawnych, bez jakiejkolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność poprzez, między innymi, przyjęcie regulacji prawnych i innych w celu wdrożenia praw uznanych w konwencji, podejmowanie lub popieranie badań i rozwoju oraz popieranie dostępności i wykorzystania nowych technologii, powstrzymywanie się od angażowania się w działania lub praktyki, które są niezgodne z konwencją, podejmowanie działań w celu wyeliminowania dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność przez jakąkolwiek osobę, organizację, prywatne przedsiębiorstwo,
- konsultacje i współpracę z osobami niepełnosprawnymi (także za pośrednictwem reprezentujących je organizacji) przy tworzeniu i wdrażaniu ustawodawstwa i polityki na rzecz implementacji postanowień konwencji.

Podstawowe postanowienia zawarte w Konwencji w zakresie edukacji to między innymi:

- Podnoszenie świadomości: obowiązek zwalczania stereotypów, uprzedzeń i szkodliwych praktyk wobec osób niepełnosprawnych, zwłaszcza poprzez kampanie (w tym w mediach) oraz nauczanie w szkołach (art. 8).
- Zapewnienie dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, innych urządzeń i usług powszechnie zapewnianych (ustanawianie minimalnych standardów, zachęcanie do uwzględniania aspektu dostępności na etapie projektowania, produkcji i dystrybucji, oznakowanie ogólnodostępnych budynków w alfabecie Braille'a i formach dostępnych, szkolenia) (art. 9).
- Poszanowanie domu i rodziny: zakaz dyskryminacji we wszystkich sprawach dotyczących małżeństwa, rodziny, rodzicielstwa, adopcji, prawo do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny, podejmowania decyzji

o liczbie i czasie urodzenia dzieci, dostęp do informacji dotyczących prokreacji i planowania rodziny, odpowiednia pomoc w wykonywaniu obowiązków związanych z wychowaniem dzieci (art. 23).

- Prawo do edukacji na wszystkich poziomach, stworzenie włączającego systemu kształcenia, umożliwiającego integrację dzieci i młodzieży niepełnosprawnych na wszystkich poziomach edukacji, wprowadzanie racjonalnych usprawnień, ułatwianie nauki alfabetu Braille'a, alternatywnego pisma, wspomagających i alternatywnych sposobów, środków i form komunikacji i orientacji oraz umiejętności poruszania się, ułatwianie nauki języka migowego i popieranie tożsamości językowej społeczności osób głuchych (art. 24).
- Prawo do osiągnięcia najwyższego możliwego poziomu stanu zdrowia, gwarantowanie opieki zdrowotnej w takim samym zakresie i takiej samej jakości, jak innym osobom, zapewnienie usług zdrowotnych, które są konieczne ze względu na niepełnosprawność, zakaz dyskryminacji osób niepełnosprawnych w ubezpieczeniu zdrowotnym (art. 25).
- Rehabilitacja: podejmowanie odpowiednich środków w celu umożliwienia uzyskania i utrzymania możliwie pełnych zdolności fizycznych, intelektualnych, społecznych i zawodowych oraz pełnej integracji – organizacja opartych na multidyscyplinarnej ocenie indywidualnych potrzeb i potencjału usług i programów w zakresie wszechstronnej rehabilitacji (art. 26).
- Prawo do pracy, w tym prawo do możliwości zarabiania na życie poprzez pracę swobodnie wybraną, w otwartym, integracyjnym i dostępnym środowisku pracy, wprowadzanie racjonalnych usprawnień w miejscu pracy, zakaz dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność we wszystkich sprawach dotyczących zatrudnienia, warunków pracy, praw związkowych, usług instytucji rynku pracy, szkolenia zawodowego (art. 27).
- Zapewnienie odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej: dostęp do usług, urządzeń i innego rodzaju pomocy w zaspokajaniu potrzeb związanych niepełnosprawnością oraz do pomocy w pokrywaniu wydatków związanych z niepełnosprawnością (art. 28).
- Podejmowanie działań w celu zapewnienia dostępu do wszelkich form działalności w dziedzinie kultury, rozwoju i wykorzystania potencjału twórczego, artystycznego i intelektualnego, wspieranie uznania tożsamości kulturowej i językowej osób niepełnosprawnych, w tym języków migowych i kultury osób niesłyszących, tworzenie warunków korzystania z wypoczynku i uprawiania sportu (art. 30).

Prawa dziećmi z niepełnosprawnością, zwłaszcza w edukacji określają art. 7 i 24.

Art. 7 głosi: „We wszelkich podejmowanych działaniach mających związek z dziećmi niepełnosprawnymi, nadrzędnym priorytetem będzie dobro dzieci. Pomoc odpowiednia dla wieku dzieci i rodzaju ich niepełnosprawności będzie im zapewniona tak, aby mogły one realizować powyższe prawo."

W art. 24 „Edukacja" konwencja określa „prawo osób niepełnosprawnych do edukacji, mając na celu realizację tego prawa bez jakiejkolwiek formy dyskryminacji i na zasadach równości, Państwa-Strony zagwarantują system edukacji integracyjnej na wszystkich etapach edukacyjnych oraz kształcenia ustawicznego."

Realizując postanowienia Konwencji państwo ma zagwarantować wysoką jakość kształcenia osób z niepełnosprawnościami na wszystkich poziomach, uwzględniając równość z osobami pełnosprawnymi, wsparcie w ramach powszechnego systemu edukacji.

„Edukacja osób niepełnosprawnych, a w szczególności dzieci, niewidomych, niesłyszących oraz równocześnie niewidomych i niesłyszących, będzie odbywała się w językach i za pomocą środków komunikacji najbardziej odpowiednich dla danej jednostki, i w środowisku umożliwiającym maksymalny rozwój intelektualny i społeczny." (art. 24 pkt 3. c)

W ramach działań Rzecznika Praw Obywatelskich prof. Ireny Lipowicz, powołano Komisję Ekspertów ds. Osób z Niepełnosprawnościami przy Rzeczniku Praw Obywatelskich. Zajęła się ona opracowaniem i opublikowaniem raportu „Równe szanse w dostępie do edukacji osób z niepełnosprawnościami", zawierającego rekomendacje kierunkowe dotyczące: wdrażania postanowień Konwencji, promowania włączającego systemu edukacji osób z niepełnosprawnościami, finansowania, wsparcia nauczycieli, dostępności systemów komunikacyjnych i informacyjnych i inne.

W rekomendacjach kierunkowych raportu zostały umieszczone główne kierunki działań w zakresie wdrażania postanowień Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych do polskiego systemu organizacyjno-prawnego, w tym edukację osób z niepełnosprawnościami (art. 24 Konwencji), czyli „zapewnić dostęp do włączającego systemu kształcenia umożliwiającego integrację na wszystkich poziomach edukacji i w kształceniu ustawicznym a osobom głuchym edukację w polskim języku migowym.

Stosownie do treści art. 33 ust. 1 Konwencji, należy wyznaczyć lub ustanowić w ramach struktur rządowych mechanizm koordynujący politykę państwa wobec osób z niepełnosprawnościami, w celu ułatwienia

i zapewnienia spójności działań zmierzających do wdrożenia postanowień Konwencji."

Zgodnie z Raportem w celu umożliwienia realizacji uczniom z niepełnosprawnościami prawa do edukacji włączającej należy:

- zapewnić dostępność placówek oświatowych dla osób z niepełnosprawnościami,
- zatrudnić nauczycieli (w tym nauczycieli z niepełnosprawnościami) posługujących się językiem migowym i alfabetem Braille'a,
- promować włączający system edukacji osób z niepełnosprawnościami, wspierać ucznia z niepełnosprawnością bez względu na rodzaj placówki (szkoła ogólnodostępna integracyjna, specjalna),
- zmienić system finansowania edukacji uczniów z niepełnosprawnością, tak aby kwoty przeznaczone w budżecie państwa na ich edukację trafiały do tej szkoły lub placówki, w której faktycznie kształci się dziecko niepełnosprawne (model „pieniądz idzie za uczniem"),
- wykorzystać potencjał szkół specjalnych i zatrudnionej tam kadry pedagogicznej, potencjał nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach specjalnych. ośrodki te mogłyby stanowić centra dokształcania i doradztwa dla nauczycieli pracujących z uczniami niepełnosprawnymi w modelu edukacji włączającej,
- współpracować z rodzicami uczniów z niepełnosprawnością na każdym etapie edukacyjnym,
- zapewnić realną możliwość wyboru szkoły przez rodziców ucznia z niepełnosprawnością oraz na bieżąco konsultować sposób i formy kształcenia ich dziecka,
- należy całkowicie wyeliminować przypadki nacisku na rodziców w sprawie wyboru lub zmiany szkoły, w której kształci się ich niepełnosprawne dziecko,
- zapewnić wsparcie psychologiczne i specjalistyczne,
- ujednolicić systemu orzekania o niepełnosprawności uczniów, zastąpić obecnie wydawane orzeczenia (poradni psychologiczno-pedagogicznych i Powiatowych Zespołów ds. Orzekania o Niepełnosprawności) spójną diagnozą zawierającą opis problemów i indywidualnych potrzeb dziecka.
- uelastycznić system wsparcia uczniów z niepełnosprawnością, przepisy pozwalające na dostosowanie egzaminów (sprawdzian po 6-klasie, egzamin gimnazjalny, egzamin maturalny, egzamin zawodowy i inne) powinny uwzględniać indywidualne potrzeby uczniów i umożliwiać zastosowanie rozwiązań niestandardowych.

Raport Rzecznika Praw Obywatelskich rekomenduje bieżące monitorowanie procesu kształcenia uczniów z niepełnosprawnością,

w szczególności realizacji zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznych zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego (dopóki zostaną utrzymane w systemie), stałe analizowanie przyczyn i konsekwencji częstej zmiany szkół przez dzieci z niepełnosprawnościami.

Wskazuje na konieczność likwidacji barier architektonicznych w budynkach szkół i placówek oświatowych oraz uczelni wyższych. Należy zapewnić pełną dostępność stosowanych przez szkoły lub inne instytucje prowadzące kształcenie osób z niepełnosprawnościami, systemów komunikacyjnych i informacyjnych, w tym dostęp do Internetu. „*Platformy i treści e-learningowe muszą odpowiadać potrzebom i możliwościom osób z niepełnosprawnościami, zapewnić uczniom z niepełnosprawnościami swobodny dostęp do podręczników i pomocy dydaktycznych w formatach dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb (w tym rozwijać system e-podręczników), tak aby umożliwić im kształcenie w powszechnym systemie edukacji.*”

Najwyższa Izba Kontroli (Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego) opublikowała raport „Kształcenie uczniów z niepełnosprawnościami o specjalnych potrzebach edukacyjnych” z dnia 11 grudnia 2012 roku.

Z raportu wynika, że w zakresie edukacji tej grupy uczniów należy podjąć wiele działań, by realizować zadania zawarte w „Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych”.

Celem kontroli była ocena organizacji kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz finansowania zadań w tym zakresie. Ocena dotyczyła w szczególności:

1. realizacji przez Ministra Edukacji Narodowej polityki oświatowej państwa w odniesieniu do kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami;
2. realizacji zadań dotyczących kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami przez organy prowadzące szkoły publiczne, w tym: szkoły integracyjne lub z oddziałami integracyjnymi, szkoły specjalne, kształcące na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym, przestrzegania obowiązujących zasad organizacji nauczania i zapewnienia warunków kształcenia.

Przyjęty w Polsce system kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami w szkołach specjalnych (55% uczniów) i w szkołach ogólnodostępnych (45%) **umożliwia** ich rodzicom (opiekunom prawnym) wybór formy kształcenia specjalnego oraz pomoc specjalistyczną przy dokonywaniu tego wyboru.

System edukacji w Polsce uwzględnia trzy formy kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi:

- edukację włączającą – uczeń z niepełnosprawnością realizuje edukację specjalną w szkole ogólnodostępnej,
- edukację specjalną w szkole lub klasie integracyjnej,
- edukację specjalną w szkole lub klasie specjalnej.

W krajach europejskich zrzeszonych w Europejskiej Agencji Rozwoju Uczniów ze SPE (28 państw) jedną ścieżkę edukacyjną ukierunkowaną na integrację realizuje 7 państw (Grecja, Włochy, Hiszpania, Portugalia, Szwecja, Norwegia, Cypr).
Dwie ścieżki edukacyjne (specjalną i ogólnodostępną) realizuje 5 państw europejskich – (Belgia, Holandia, Bułgaria, Rumunia, Łotwa).
Mieszane formy kształcenia specjalnego (trzy – włączająca, integracyjna i w szkołach specjalnych) realizowane są w 17 krajach, w tym w Polsce.

W opinii nauczycieli zatrudnionych w skontrolowanych szkołach, wyrażonej w badaniu ankietowym przeprowadzonym w trakcie kontroli przez NIK, preferowaną formą edukacji dla uczniów z niepełnosprawnościami powinno być kształcenie w szkołach specjalnych (47%), a edukację integracyjną (włączającą) poparło tylko 17% ankietowanych. Zdaniem nauczycieli integracyjna (włączająca) forma kształcenia jest odpowiednia dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową (24% ankietowanych popierających edukację włączającą), niedosłuchem (16%) i niedowidzeniem (13%). Tylko 2% ankietowanych nauczycieli popierających edukację integracyjną (włączającą) jest przekonanych, że na edukacji włączającej skorzysta każdy uczeń z niepełnosprawnością i to niezależnie od typu niepełnosprawności.

Jak wynika z analizy Raportu NIK najpełniejsze wsparcie uczniowie z niepełnosprawnością otrzymują w doskonale wyposażonych w sprzęt właściwy dla danej niepełnosprawności, środki dydaktyczne, zaplecze rehabilitacyjne i doświadczoną kadrę pedagogów specjalistów placówki specjalistyczne. Są to szkoły i ośrodki generujące wysokie koszty kształcenia, ale jak wynika z kontroli, organy prowadzące szkoły nie wykorzystują w pełni dotacji przeznaczonej na wspieranie ucznia z niepełnosprawnością w edukacji. Zachodzi, więc obawa, że największe oszczędności „wykonuje się" na uczniach w edukacji włączającej. Jak wynika z Raportu, jedynie 1/3 uczniów, niepełnosprawnych absolwentów gimnazjum w systemie edukacji włączającej kontynuuje naukę w szkołach ponadgimnazjalnych. Wykluczenie ich z systemu edukacyjnego spowodowane jest wieloma czynnikami, ale przede wszystkim tym, że realizacja założeń Konwencji wprowadzana jest często administracyjnie, bez zwracania uwagi na indywidualne możliwości uczniów z niepełnosprawnością.

Krytyczne uwagi takiej realizacji założeń Konwencji w trudnej finansowo i demograficznej sytuacji polskiego systemu edukacji artykułuje wielu

pedagogów specjalnych (teoretyków i praktyków) w wystąpieniach na konferencjach, panelach dyskusyjnych, analizach itp.

18 kwietnia 2013 roku na Debacie poświęconej kształceniu uczniów z niepełnosprawnościami s. Elżbieta Więckowska z OSW w Laskach, jako wieloletni tyflopedagog udowodniła, że założenia zawarte w Konwencji realizowane są „na skróty", bez właściwego przygotowania i zaplecza edukacyjnego i społeczeństwa.

Art. 24. p 3 c. stanowi: „*Państwa Strony będą podejmować odpowiednie środki, (… dla) zapewnienia, że edukacja osób, w szczególności dzieci, które są niewidome, (…) będzie prowadzona (…) przy pomocy sposobów i środków komunikacji najodpowiedniejszych dla jednostki, a także w środowisku, które maksymalizuje rozwój edukacyjny i społeczny."*

Postulat równych praw stawia dzieci (osoby) z niepełnosprawnością w sytuacji skrajnie trudnej, gdyż nie są one w stanie owemu równouprawnieniu sprostać i mogą znaleźć się w położeniu ograniczającym rozwój, a nie, jakby się mogło wydawać, stymulującym aktywność rozwojową.

Wniosek II Międzynarodowej Konferencji Psychologii Rozwojowej *Inne Dzieciństwo*, w Moskwie, w 2009 r *Nauczanie dzieci niewidomych w klasach ogólnodostępnych i integracyjnych źle służy ich rozwojowi.*

Cytowane fragmenty wystąpienia s. Elżbiety Więckowskiej, potwierdzają tezę, że integracja społeczna osób z niepełnosprawnością musi być celem, także edukacji, a edukacja nie może stać się celem samym w sobie, jak to się w ostatnim czasie dzieje.

Uczeń z niepełnosprawnością powinien realizować edukację w optymalnej dla niego formie, przy pełnym, kompetentnym wsparciu, także środowiska rodzinnego.

Jolanta Wojciechowska
ŁCDNiKP

Edukacja osób z niepełnosprawnościami w łódzkich placówkach i szkołach specjalnych - co nas wyróżnia

Łódź, miasto na prawach powiatu w kompleksowy sposób organizuje edukację uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wszystkie dzieci – uczniowie mają dostęp do edukacji specjalnej, na podstawie orzeczeń zespołów orzekających funkcjonujących w poradniach psychologiczno-pedagogicznych w wybranych przez nich i ich rodziców formach, to znaczy w placówkach specjalnych, integracyjnych lub w edukacji włączającej.

Łódź, jako jedno z niewielu miast zabezpiecza potrzeby niepełnosprawnych w zakresie wspomagania rozwoju, w różnorodnych formach edukacji od urodzenia po uzyskanie dojrzałości (na miarę możliwości) zawodowej.

Bardzo silnym ogniwem tego systemu są specjalistyczne szkoły i ośrodki dla uczniów z niepełnosprawnościami.

Według danych Wydziału Edukacji UMŁ z 2014/2015 i 2015/2016 roku w szkołach publicznych prowadzonych przez Miasto Łódź wszystkie dzieci wymagające wsparcia znajdowały wszechstronne wspomaganie – od chwili zdiagnozowania niepełnosprawności. Wczesnym wspomaganiem rozwoju objętych jest 357 dzieci od 1 do 7 roku życia (dane z 2014 roku). Liczba uczniów w szkołach i placówkach specjalnych w Łodzi:

Lp.	Niepełnosprawność	2014/2015	2015/2016
1.	niewidomi	8	8
2.	słabo widzący	100	89
3.	niesłyszący	112	96
4.	słabo słyszący	34	37
5.	niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim	490	439
6.	niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym i znacznym	287	270
7.	niepełnosprawność ruchowa, w tym afazja	13	15

8.	autyzm, zespół Aspergera	7	9
9.	choroby przewlekłe	272	256
10.	niepełnosprawność sprzężona	321	343
11.	niepełnosprawność intelektualna w stopniu głębokim	129	121
	razem	1773	1683

W naszym mieście funkcjonują:

- Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze: jeden dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną oraz niepełnosprawnością sprzężoną; dwa ośrodki dla uczniów niesłyszących i słabo słyszących; ośrodek dla niewidomych i słabo widzących;
- 6 zespołów szkół specjalnych dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem, niepełnosprawnością ruchową, niepełnosprawnościami sprzężonymi;
- 2 zespoły dla uczniów przewlekle chorych;
- Zespół Szkół Zawodowych Specjalnych;
- Szkoła Podstawowa Specjalna.

W tym systemie działa: 12 szkół podstawowych, 11 gimnazjów, 2 szkoły zasadnicze, 3 szkoły przysposabiające do pracy, 3 technika specjalne, 2 licea ogólnokształcące specjalne, 2 szkoły policealne specjalne (dane: Wydział Edukacji UMŁ).

Uczniowie z niepełnosprawnościami realizują także edukację w szkołach ogólnodostępnych, korzystając ze wsparcia w ramach 2 godzin zajęć rewalidacyjnych tygodniowo, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, także specjalistów z placówek kształcenia specjalnego, posiadających nie tylko kadrę właściwą dla danej niepełnosprawności, ale także doświadczenie i tradycje w optymalnym organizowaniu edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

ŁÓDZKIE SZKOŁY I PLACÓWKI SPECJALNE

ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 2 W ŁODZI UL. KAROLEWSKA

W skład zespołu wchodzą:
- Szkoła Podstawowa Specjalna nr 90,
- Gimnazjum Specjalne nr 56,
- Szkoła Przysposabiająca do Pracy nr 1.

Szkoła zapewnia naukę, rehabilitację, opiekę i wszechstronną pomoc dzieciom oraz młodzieży (w wieku od trzeciego do dwudziestego piątego roku życia) ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i z różnym stopniem niepełnosprawności intelektualnej.

Pracuje z uczniami niepełnosprawnymi intelektualnie ze współwystępującymi zaburzeniami rozwojowymi – niepełnosprawność ruchowa, zaburzenia narządów zmysłu, oraz z innymi zaburzeniami ośrodkowego układu nerwowego o niewyjaśnionej etiologii.

Zespół posiada nowoczesną bardzo dobrze wyposażoną bazę dydaktyczną: pracownię diagnostyki i terapii EEG BIOFEDBACK, pracownię do terapii polisensorycznej, salę do terapii integracji sensorycznej SI, pracownię M. Montessori, pracownie logopedyczne i terapii pedagogicznej, nowoczesne pracownie informatyczne, pracownie przedmiotowe, bibliotekę multimedialną z projektu EFS z bogatym księgozbiorem, pracownie przedmiotowe z wyposażeniem multimedialnym z projektu EFS, salę korekcyjno rehabilitacyjną, pracownie gospodarstwa domowego.

Każdy uczeń znajduje się pod troskliwą opieką nauczycieli, pielęgniarki szkolnej oraz wykwalifikowanych specjalistów, pedagoga i psychologa.

Szczególnie dużą i atrakcyjną ofertę zajęć posiada Szkoła Przysposabiająca do Pracy nr 1**.**

Prowadzi zajęcia przysposabiające do pracy uczniów w zakresie: pomocnik wytwórcy pamiątek, pomocnik biurowy, pomocnik w gospodarstwie domowym. Szkoła realizuje wiele programów w ramach EFS.

ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 3 im. JACKA KURONIA W ŁODZI, UL. SUCHARSKIEGO

Zespół stanowią dwie szkoły:
- Szkoła Podstawowa Specjalna nr 105,
- Publiczne Gimnazjum Specjalne nr 57.

Obejmują one opieką dzieci i młodzież z różnymi niepełnosprawnościami, zarówno w sferze intelektualnej jak i ruchowej oraz z dysfunkcjami sprzężonymi. Od dwudziestu lat funkcjonują w placówce zespoły dla dzieci z porażeniem mózgowo-rdzeniowym.

W całym budynku złamane są bariery architektoniczne. Szkoła posiada nowoczesne pracownie do nauki przedmiotów ogólnokształcących, do prowadzenia terapii pedagogicznej, pracownie komputerowe z dostępem do Internetu, tablicę interaktywną i bibliotekę.

Na terenie szkoły znajduje się Sala Doświadczania Świata, jest to wyodrębnione pomieszczenie, wyposażone w różnorodne urządzenia stymulujące rozwój zmysłów. Głównym celem organizowania tego typu sal i terapii jest stwarzanie możliwości odbierania nowych bodźców, wzbogacanie doświadczeń oraz spędzanie czasu w atmosferze pełnego relaksu. Terapia polega na doświadczaniu świata zmysłami wzroku, dotyku, słuchu i węchu oraz odprężenie, relaks i wyciszenie. Odbiorcami terapii są uczniowie z różnego rodzaju niepełnosprawnościami i deficytami. Poprzez terapię mogą szukać i doświadczać samych siebie i otaczający świat.

Uczniowie korzystają również ze specjalistycznego sprzętu do prowadzenia zajęć z integracji sensorycznej. Metoda Integracji Sensorycznej (SI) jest nowoczesną, skuteczną formą diagnozy i terapii dzieci.

Sala rehabilitacyjna jest wyposażona w specjalistyczny sprzęt rehabilitacyjny. Znajduje się w niej **UGUL**, w którym można wykonywać ćwiczenia zarówno w odciążeniu, z obciążeniem jak i samo wspomagane.

W sali tej znajduje się również sprzęt do pionizacji biernej oraz czynnej, urządzenia do fizykoterapii takie jak SOLLUX, czy urządzenie wykorzystywane do zabiegów TENS. Pracownia Montessori jest wyposażona w materiał rozwojowy Montessori z zakresu: praktycznych ćwiczeń dnia codziennego, kształcenia zmysłów, edukacji językowej, edukacji matematycznej.

ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 4 im. JANA BRZECHWY W ŁODZI, UL. NICIARNIANA 2 A

Jest to placówka specjalistyczna dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie w różnym stopniu oraz dla uczniów z autyzmem.

Na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum funkcjonują klasy dla dzieci w każdym stopniu niepełnosprawności intelektualnej, odrębne klasy dla uczniów z autyzmem oraz oddziały przedszkolne.

Szkoła dba o wszechstronny rozwój dzieci, wykorzystuje różnorodne metody prac i formy zajęć, stale poszerza ofertę edukacyjną, unowocześnia swoją bazę, organizuje nowoczesne pracownie pozyskując środki z różnych projektów edukacyjnych. Każdy uczeń poddawany jest szczegółowej diagnozie i realizuje Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny. Stosowane są różnorodne metody pracy, uczniowie uczestniczą w zajęciach dodatkowych, m.in. terapii metodą Tomatisa, integracji sensorycznej, hipoterapii. Każdy może znaleźć coś dla siebie – zajęcia informatyczne, koło przyrodnicze, języka angielskiego, plastyczne „Pląs", teatralne, Caritas, prężnie działa drużyna harcerska KARAMBA. Koło taneczne FOLK DANCE reprezentuje szkołę na imprezach artystycznych i konkursach tanecznych, również ogólnopolskich. Ciekawe zajęcia organizowane są w ramach realizowanych projektów edukacyjnych – POSTAW NA RODZINĘ, DOTKNIJ TEATRU, UWAGA! SPOSÓB NA SUKCES!

Ogromnym walorem jest otoczenie szkoły, kolorowe, przyjazne dzieciom, wzbogacone w tym roku o wspaniałe, wielofunkcyjne boisko i plac zabaw, zrealizowane z miejskiego funduszu obywatelskiego. W szkole funkcjonują klasy dla dzieci z autyzmem: oddziały przedszkolne, klasy dla uczniów upośledzonych w stopniu lekkim, klasy dla dzieci upośledzonych w stopniu umiarkowanym i znacznym na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum.

Szkoła prowadzi także zajęcia w ramach WCZESNEGO WSPOMAGANIA ROZWOJU dla dzieci od momentu wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole.

Celem podejmowanych działań jest stymulowanie wszystkich sfer rozwoju dziecka oraz wspieranie jego rodziny w procesie terapii. Z dziećmi pracują doświadczeni specjaliści pedagog specjalny, logopeda, rehabilitant, terapeuta integracji sensorycznej**.** W wyznaczone soboty, dla rodziców zaniepokojonych rozwojem swoich dzieci, na terenie szkoły odbywają się konsultacje ze specjalistami.

ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 5 W ŁODZI, UL.PLANTOWA 7

W Zespole funkcjonują:
- Szkoła Podstawowa Specjalna nr 168,
- Gimnazjum Specjalne nr 59,
- Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju,
- Oddział przedszkolny,
- Zespół rewalidacyjno-wychowawczy.

Od września 2005 roku w szkole działa Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju dla dzieci z zaburzeniami rozwoju psychoruchowego. Zespół ten tworzy wykwalifikowana kadra prowadząca specjalistyczną i kompleksową terapię w skład, której wchodzą: psycholog (m.in. certyfikowany terapeuta SI), pedagog specjalny (m.in. certyfikowany terapeuta Metody W. Sherborne), fizjoterapeuci (m.in. certyfikowani terapeuci NDT-Bobath, SI) logopeda, surdologopeda.

Do dyspozycji Zespołu pozostają dwa specjalistycznie wyposażone gabinety oraz Sala Doświadczania Świata i Sala Integracji Sensorycznej, przystosowane do prowadzenia zajęć z zakresu rehabilitacji ruchowej.
Wszyscy uczniowie maja zapewnioną opiekę psychologiczną i pedagogiczną oraz szeroko pojętą indywidualizację metod, form i programów nauczania. W szkole jest realizowana nauka języka angielskiego oraz programy autorskie i innowacyjne.

Placówka dysponuje bogatą ofertą terapeutyczną. Dzieci i młodzież mają także możliwość uczestniczenia w zajęciach dodatkowych o charakterze artystycznym, sportowym, zajęciach rozwijających pasje. Prężnie działa drużyna ZHP, koło Caritas. Uczniowie korzystają z nowoczesnej pracowni komputerowej, biblioteki szkolnej z internetowym centrum informacji multimedialnej, sali gimnastycznej, siłowni, pracowni gimnastyki korekcyjnej, obiektu sportowego ORLIK. Uczniowie szkoły mają osiągnięcia w różnorodnych konkursach i zawodach sportowych.

ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 6 W ŁODZI, UL. ROOSEVELTA 11/13

W skład zespołu wchodzą szkoła podstawowa i gimnazjum. To placówka przeznaczona dla uczniów niepełnosprawnych intelektualnie różnego stopnia.

Jednym z ważniejszych zadań, jakie stawiają sobie nauczyciele jest rozwijanie postaw twórczych uczniów z niepełnosprawnością, rozbudzanie ciekawości świata i poszerzanie wiedzy z zakresu literatury i historii kultury. Ważną rolę w szkole odgrywa „Centrum Kultury" utworzone w miejsce tradycyjnej biblioteki szkolnej.

Jednym z najważniejszych zadań realizowanych w szkole jest funkcja wychowawcza, ukierunkowana na kształtowanie u uczniów spójnego systemu wartości. W ramach **Ośrodka Pomocy Rodzinie** działającego przy szkole podejmowane są działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu uczniów i ich rodzin. Działania te obejmują wspieranie rodzin uczniów w rozwiązywaniu trudnych życiowo problemów. W obszarze działań wspierających rodzinę prowadzone są indywidualne i grupowe konsultacje dla rodziców mające na celu pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych. Szkoła podejmuje działania o charakterze interwencyjnym w sytuacjach kryzysowych oraz pomocowym w rozwiązywaniu trudności powstałych na tle konfliktów rówieśniczych, niepowodzeń szkolnych oraz nieprawidłowości w funkcjonowaniu środowisk rodzinnych jak również udziela pomocy materialnej uczniom i ich rodzinom.
Jest to szkoła otwarta nie tylko na potrzeby uczniów i ich rodzin, ale także na śródmiejską społeczność, a zabytkowy budynek tętni życiem.

ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 7 im. KAZIMIERZA KIREJCZYKA W ŁODZI, UL. SIARCZANA 29/35

Szkoła oferuje zajęcia dla dzieci i młodzież z niepełnosprawnością umysłową w stopniu umiarkowanym, znacznym i lekkim w od dziale przedszkolnym, szkole podstawowej i gimnazjum. Posiada również oddziały rewalidacyjne dla dzieci z głębokim upośledzeniem umysłowym.

Obejmuje także opieką dzieci w ramach wczesnego wspomagania rozwoju – od urodzenia do momentu rozpoczęcia nauki w szkole. Na podstawie opinii z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej oferuje zajęcia logopedyczne, integracji sensorycznej, rehabilitacji, terapeutyczne, wspieranie rodziców. Cenną inicjatywą dla rodzin uczniów z niepełnosprawnością jest realizowany projekt „Soboty ze specjalistami", na spotkaniach rodziny otrzymują kompetentne wsparcie w zakresie rewalidacji dziecka z niepełnosprawnością. Dzieci uczą się w specjalistycznych pracowniach. Szkoła dysponuje placem zabaw, ogródkiem szkolnym

Poza nauką dzieci korzystają bezpłatnie z bogatej oferty zajęć dodatkowych – basen, karate, zajęcia taneczne, teatralne, muzyczne, chór, koła przedmiotowe.

Współpraca z instytucjami, które służą nam pomocą i wsparciem – ŁCDNiKP, WODN, Bank Żywności, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Łódź – Górna, Citi Bank, Stowarzyszenie Pomocy Szkole, Stowarzyszenie Przyjaciele Świata, Ośrodek Japońskich Sztuk Walki, PTTK, Biblioteka Rejonowa, Dom Kultury przynosi wiele korzyści i satysfakcji uczniom, wspiera funkcjonowanie rodzin.

Dbałość o wystrój, dekorację korytarzy i sal, oraz specjalne miejsce dla rodziców, gdzie mogą poczekać na swoje dzieci, sprzyja integracji środowiska uczniów.

W tej szkole uczniowie czują się bezpiecznie, wychodzi ona naprzeciw potrzebom uczniów i ich rodziców.

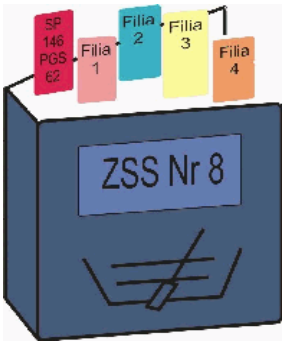

ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 8 PRZY UNIWERSYTECKIM SZPITALU KLINICZNYM NR 4 im. M. KONOPNICKIEJ W ŁODZI, UL. SPORNA 36/50

Zespół tworzą:
- Publiczne Gimnazjum Specjalne nr 62,
- Szkoła Podstawowa nr 146.

W Zespole funkcjonują cztery filie:
- Filia nr 1 w szpitalu im. Biegańskiego przy ul. Kniaziewicza,
- Filia nr 2 przy szpitalu im. M. Kopernika,
- Filia nr 3 przy Instytucie Centrum Zdrowia Matki Polki,
- Filia nr 4 przy Centrum Ortopedii im. Z. Redlińskiego.

Podstawowym zadaniem szkoły, jak każdej szkoły przyszpitalnej jest

realizacja procesu dydaktycznego i wychowawczego, ale przede wszystkim wspomaganie procesu uczenia się, gdyż nie wystarczy opiekować się jedynie sferą intelektualną ucznia znajdującego się w środowisku dla niego nienaturalnym, zmienionym przez konieczność przebywania w szpitalu, lecz całą jego osobowością. Szkoła, aby stała się atrakcyjna dla dziecka, spełniała rolę rewalidacyjno-terapeutyczną musi stawiać sobie coraz to nowe zdania, musi spowodować, by dziecko zapominało o bólu, lekarstwach, chorobie.

Realizacja tych zadań możliwa jest poprzez specyficzną organizację zajęć pozalekcyjnych, ich atrakcyjność i intensywność.
Ulubionymi zajęciami są spotkania ze zwierzętami – psami i kotami w ramach dogoterapii i filinoterapii.

Szkoła współpracuje z wieloma fundacjami, które spełniają dziecięce marzenia i wyposażają placówkę w atrakcyjne pomoce dydaktyczne, uzyskiwane także ze środków funduszy europejskich.

W ramach edukacji ekologicznej mali pacjenci własnoręcznie sadzą drzewka w Nadleśnictwie Grotniki, Łagiewnikach, w tym zakresie szkoła współpracuje także z Klubem Gaja. Dzieci uczestniczą w warsztatach organizowanych przez pracowników Ogrodu Botanicznego w Łodzi, Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła" i Fundację „Zielona Szkoła".

Wielką radość sprawiają dzieciom spotkania z egzotyczną fauną, organizowane przez pracowników Ogrodu Zoologicznego połączone z prelekcjami, przybliżającymi chorym świat przyrody. Spotkania, warsztaty, imprezy, konkursy rozpraszają szarą (a właściwie białą) codzienność szpitalną, pomagają zmagać się z chorobą.

Rozwijają swoje pasje i zainteresowania, kształtują wyobraźnię i czasem zapominają o chorobie, a to jest jednym z celów rewalidacyjnych szkoły przyszpitalnej.

ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH NR 9 PRZY CENTRUM LECZENIA CHORÓB PŁUC I REHABILITACJI W ŁODZI, UL. WYCIECZKOWA 86

Szkoła to placówka przyszpitalna, której głównym zadaniem jest wspomaganie procesu leczenia poprzez stwarzanie warunków do prawidłowej adaptacji do środowiska szpitalnego oraz możliwie najpełniejsza realizacja kształcenia i wychowania.

Nauczyciele Zespołu pomagają chorym dzieciom w przezwyciężaniu dyskomfortu spowodowanego chorobą i obniżoną lub zakłóconą sprawnością psychofizyczną, a także współtworzą (wspólnie z kadrą medyczną) warunki do prawidłowego przebiegu leczenia oraz uczestnictwa uczniów w życiu społeczności szkolno-szpitalnej.

Zadaniem szkoły jest m.in. uzupełnianie braków edukacyjnych wynikających z absencji w szkole macierzystej oraz indywidualizowanie procesu nauczania, zgodnie z możliwościami i predyspozycjami ucznia. Terapeutyczną rolę pełnią zajęcia powodujące rozwój zainteresowań i pasji dzieci poprzez zapewnienie im udziału w zajęciach wychowawczych.

Działania szkoły nakierowane są na szeroko pojmowaną integrację. Dotyczy ona zarówno środowiska szkół łódzkich, jak i placówek w całej Polsce. Uczniowie spotykają się z pracownikami Instytutu Europejskiego, Leśnictwa Miejskiego, Ośrodka Edukacji Ekologicznej, Łódzkiego ZOO, Filharmonii Łódzkiej.

Wszystkie zadania realizowane przez Zespół Szkół Specjalnych nr 9 mają przede wszystkim na celu dobro dziecka, jego wszechstronny rozwój intelektualny, psychoemocjonalny, osobowościowy i społeczny oraz zapewnienie mu poczucia bezpieczeństwa i godności osobistej.

SZKOŁA PODSTAWOWA SPECJALNA NR 201 przy Specjalistycznym Psychiatrycznym ZOZ – Oddziały dla Dzieci

Praca dydaktyczno-terapeutyczno-wychowawcza w placówce oparta jest o zasadę wszechstronnej pomocy dzieciom, przebywającym na psychiatrycznym oddziale szpitalnym -otwartym i stacjonarnym, realizowany we współpracy z rodziną.

Co roku wdrażany jest dla nowej grupy dzieci międzynarodowy program profilaktyczny pt. „Przyjaciele Zippiego" obejmujący wszystkie dzieci, ukierunkowany na radzenie sobie w trudnych sytuacjach.

Szkoła prowadzi szeroką działalność socjalizującą uczniów wspomagając ich w akceptacji norm społecznych, należy do Klubu Bezpiecznego Puchatka.

Uczestniczy w wielu akcjach sprzyjających rozwojowi emocjonalnemu uczniów. Uczniowie włączają się w społeczne akcje Studia Integracji J. Cwynara, projekt Cała Polska Czyta Dzieciom, uczestnicząc w imprezach pozaszkolnych. Prowadzi stałą współpracę z Miejską Biblioteką Publiczną Łódź-Bałuty, uczniowie uczestniczą w cyklicznych lekcjach bibliotecznych, edukacji medialnej, biblioterapii. Te zajęcia mają niewątpliwy charakter terapeutyczny.

Szkoła, mimo swojej specyfiki, a może właśnie, dlatego należy do Łódzkiej Sieci Szkół i Przedszkoli Promujących Zdrowie powołanej przez Wydział Zdrowia Publicznego Urzędu Miasta Łodzi, w ramach działań dzięki funduszom uzyskanym z Fundacji WOŚP prowadzi akcje „Ratujmy i uczymy ratować", wiele innych akcji prozdrowotnych.

SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY NR 3 im. DR HENRYKA JORDANA „JORDANÓWKA", UL. TKACKA 34/36

W skład placówki wchodzą:

- Szkoła Podstawowa nr 177,
- Gimnazjum Publiczne nr 65,
- oraz Szkoła Przysposabiająca do Pracy nr 3.

Ośrodek posiada internat, oraz prężnie działające Warsztaty Terapii Zajęciowej.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 3 to placówka kształcąca uczniów z niepełnosprawnością intelektualną umiarkowaną, znaczną i głęboką, oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Oferta Ośrodka jest skierowana do dzieci i młodzieży w wieku 7-24 lata (25 lat dla wychowanków z głębokim upośledzeniem umysłowym).

Proces edukacyjny w Ośrodku koncentruje się na szerokim usprawnianiu i stymulowaniu rozwoju uczniów, przygotowując ich w miarę indywidualnych predyspozycji i możliwości do funkcjonowania w społeczeństwie. Ośrodek zapewnia bezpieczne i pozbawione barier architektonicznych warunki edukacji i wypoczynku. Posiada różnorodne pracownie specjalistyczne wyposażone przy pomocy PEFRON i EFS. Nowatorską formą wspierania i urozmaicania zajęć dydaktyczno-terapeutycznych jest Sala Doświadczania Świata. Posiadamy pracownię inspirowaną metodą pracy M. Montessorii. Bogato wyposażone pracownie rehabilitacji ruchowej, terapii integracji sensorycznej i logopedii. Zajęcia prowadzą wysoko wykwalifikowani i doświadczeni pedagodzy, zawsze pomocni i przyjaźni, w małych zespołach klasowych 4-8 osobowych.

Ośrodek proponuje bogatą ofertę specjalistycznych, zajęć rewalidacji indywidualnej, oraz liczne koła zainteresowań.

W ośrodku funkcjonują również Szkolne Koło Caritas i drużyna Nieprzetartego Szlaku ZHP. Uczniowie redagują własną gazetkę p.t. „Pogwarek”. Działa Uczniowski Klub Sportowy „Tkacka”.

Placówka wychodzi na przeciw potrzebom wychowanków oraz ich rodziców, dlatego cyklicznie odbywają się imprezy sportowo – rekreacyjne takie jak: „Piknik Rodzinny” połączony z Dniem Sąsiada, Święto Ośrodka, czy „Soboty w Jordanówce”. W wakacje organizowane są kolonie i turnusy rehabilitacyjne.

„Jordanówka” to nowoczesna szkoła bez barier, otwarta nie tylko na potrzeby uczniów, ale również ich rodzin, tętniąca życiem i pasją.

SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY NR 4 (DLA DZIECI NIESŁYSZĄCYCH I SŁABO SŁYSZĄCYCH) W ŁODZI, UL. KRZYWICKIEGO 20

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 4 jest najstarszą szkołą specjalną w Łodzi – istnieje od 1915 roku. W placówce uczą się dzieci i młodzież z wadami słuchu różnego stopnia i rodzaju, również z niepełnosprawnościami sprzężonymi i wadą słuchu oraz dzieci młodzież z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją.

W strukturze ośrodka znajdują się:
Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka obejmujący opieką dzieci od urodzenia do 7 roku życia oraz ich rodziny, Oddziały Przedszkolne Szkoła Podstawowa, Gimnazjum, Internat. Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju dla dzieci: z wadą słuchu o różnej genezie, ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, którym towarzyszy wada słuchu.

W **grupach przedszkolnych** przebywają dzieci od 3 roku życia. Wspólnie z maluchami z wczesnego wspomagania zajmują osobny budynek.
W szkole podstawowej i gimnazjum uczą się niesłyszący i słabo słyszący w wieku od 6 do 21 lat.

Wszyscy nauczyciele przygotowani są do pracy z dziećmi z niedosłuchem, w tym specjaliści od rewalidacji i terapii pedagogicznej.

Uczniowie objęci są:
logopedyczną terapią,
wychowaniem słuchowym,
terapią EEG-biofeedback,
zajęciami dydaktyczno-wyrównawczymi,
zajęciami korekcyjnymi i logorytmicznymi.
Nauka odbywa się w małych 6-8 osobowych grupach.

Uczniowie korzystają także z pracowni przedmiotowych wyposażonych w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz sprzęt multimedialny i audiowizualny.

Internat zajmuje w budynku drugie piętro i ma do swojej dyspozycji na tej kondygnacji 11 sal. Pełnią one funkcje pomieszczeń sypialnych i przestrzeni codziennego życia dla siedmiu grup wychowanków, które liczą od 6 do 8 osób.

Ośrodek otoczony jest pięknym ogrodem z placem zabaw.

Współpracuje m.in. ze środowiskiem lokalnym: Polskim Związkiem Głuchych, Archidiecezjalnym Duszpasterstwem Niesłyszących, Radą Osiedla Łódź Śródmieście-Wschód, Stowarzyszeniem Plastyków Amatorów w Łodzi, Polskim Związkiem Logopedów (przeprowadzanie Ogólnopolskich Akcji Dni Bezpłatnych Diagnoz Logopedycznych), Oddziałem Profilaktyki Pożarowej UMŁ. Niesłyszący i słabo słyszący uczniowie osiągają znaczące sukcesy w ogólnopolskich zawodach i konkursach przedmiotowych: ogólnopolskich zawodach matematycznych, ogólnopolskich konkursach znajomości języka polskiego, olimpiadzie historycznej, olimpiadzie geograficznej, konkursie wiedzy o Unii Europejskiej, wojewódzkiej olimpiadzie sportowej szkół specjalnych. Mogą pochwalić się bardzo dobrymi wynikami w ogólnopolskich konkursach znajomości języka angielskiego.

Prężnie działają pantomima i koło teatralne, które z sukcesami biorą udział w wielu konkursach i przeglądach teatralnych, uczniowie rozwijają swoje zainteresowania i pasje w nieodpłatnych zajęciach pozalekcyjnych, w kołach: matematycznym, historycznym, geograficznym, plastycznym, geograficznym, sportowym, WOS, komputerowym, języka obcego.

Pracownicy czerpią siłę z ponad 100-letniej historii szkoły i starają się kontynuować tradycje pierwszych entuzjastów szkolnictwa specjalnego.

Kształcenie zawodowe uczniów z niepełnosprawnościami w Łodzi

W polskim systemie oświatowym szkoły prowadzące kształcenie i przysposobienie zawodowe to:

- trzyletnie zasadnicze szkoły zawodowe;
- czteroletnie technika;
- trzyletnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy;
- szkoły policealne o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku.

Organy prowadzące wyrażając zgodę na uruchomienie kształcenia powinny zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki nauki, wychowania i opieki, wyposażyć szkołę w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczych, przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych. Uczniowie w normie intelektualnej mogą kontynuować edukację na wyższych uczelniach.

W Łodzi funkcjonują trzy placówki edukacyjne specjalizujące się w przygotowaniu zawodowym uczniów z niepełnosprawnościami:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1 w Łodzi,
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 6 w Łodzi,
Zespół Szkół Zawodowych Specjalnych nr 2 w Łodzi.

SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY NR 1 im. JANUSZA KORCZAKA, UL. SIEDLECKA 7/21

Do szkoły uczęszcza młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim oraz młodzież niesłysząca i słabo słysząca.

Uczniowie słyszący i niesłyszący mogą kształcić się na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej w zawodach kucharz, stolarz, fryzjer, monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych, ogrodnik. Uczniowie niesłyszący pobierają również naukę w zawodach technik żywienia i organizacji usług, technik informatyk w technikum oraz szkole policealnej. Ponadto ośrodek w swej ofercie edukacyjnej dla młodzieży niesłyszącej posiada możliwość nauki w Liceum Ogólnokształcącym.

Na poziomie technicznym uczniów w normie intelektualnej niesłyszących i słabo słyszących w zawodach: technik informatyk i technik żywienia. Szkoła współpracuje z zakładami, w których uczniowie realizując zajęcia praktyczne włączają się, już w trakcie nauki szkolnej w funkcjonowanie zawodowe i poznają realia zatrudnienia. Są to przedsiębiorstwa, zakłady produkcyjne i usługowe, między innymi: *Mikromax* – mebli biurowych, ŁCDNiKP (technik informatyk), Firma PPHU *Drewpol*, Firma *Poziom* Usługi Gastronomiczne, kawiarnie – m.in. *Teatralna*, ASPOL FV sp. z oo RURATOR, NIPKO (monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych). Szkoła zapewnia pomoc terapeutyczną, psychologiczną, udział w zajęciach rewalidacyjnych, w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych, w terapii logopedycznej.

Placówka współpracuje z instytucjami wspierającymi osoby niepełnosprawne: PZG, Duszpasterstwem Niesłyszących, Caritas Diecezji Łódzkiej, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, Fundacją „Parasol", Fundacją „Platan ".

Ośrodek posiada pracownie warsztatowe, które są bogato wyposażone w środki dydaktyczne oraz sprzęt multimedialny. Pozwala to na gruntowne przygotowanie młodzieży do zawodu. Są to pracownie: stolarska, monterska,

ogrodnicza, krawiecka, barmańsko-kelnerska, dwie pracownie gastronomiczne, trzy informatyczne. Uczniowie mają możliwość zdobywania praktycznych umiejętności podczas zajęć prowadzonych u potencjalnych pracodawców a pod okiem fachowców - nauczycieli zawodu. Uczniowie by móc łatwiej odnaleźć się na rynku pracy, uczestniczą w różnego rodzaju projektach finansowanych z Unii Europejskiej. Należy tu wymienić projekty: *Równi na starcie, Wybieram dobre życie, Umiem bo ćwiczę, ćwiczę bo chce, Pogotowie naukowe, Twoja wiedza – twój sukces, 4 kroki – wsparcie osób niesłyszących na rynku pracy, Też potrafię – równe szanse dla niepełnosprawnej młodzieży, Edukacja Niesłyszących* i innych. Uczniowie SOSW nr1 w Łodzi odnoszą liczne sukcesy w różnych dziedzinach. Zajmują czołowe miejsca w olimpiadach i konkursach, zawodach sportowych na szczeblu wojewódzkim, jak również ogólnopolskim.. Młodzież szczególnie uzdolniona plastycznie chętnie bierze udział w kółkach plastycznych oraz zajęciach grafiki komputerowe. W szkole organizowane są cykliczne przedsięwzięcia integrujące placówki oświatowe.

W ośrodku nauczyciele i wychowawcy inspirują uczniów do twórczych oraz wszechstronnych działań integrujących z uczniami pełnosprawnymi. Aktorzy kółka teatralno-kabaretowego dostarczają nam ogromnych wzruszeń występując również z uczniami IX Licem Ogólnokształcącego w Łodzi. W ofercie zajęć pozalekcyjnych można znaleźć też kółko fotograficzne. Uczniowie należący do tego koła doskonalą swój warsztat fotograficzny i zdobywają nagrody w konkursach, konkurując z młodzieżą pełnosprawną. Uczniowie SOSW nr 1 w Łodzi odnoszą liczne sukcesy w różnych dziedzinach. Zajmują czołowe miejsca w olimpiadach i konkursach, zawodach sportowych na szczeblu wojewódzkim, jak również ogólnopolskim.

SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY NR 6 im. mjr HIERONIMA BARANOWSKIEGO, UL. DZIEWANNY

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 6 to szkoła dla słabo widzących i niewidomych z blisko 80 – letnią tradycją. Mieści się ona w Łodzi, przy ul. Dziewanny 24. Realizuje kształcenie i rehabilitację na wszystkich etapach edukacyjnych, od Zespołu Wczesnego Wspomagania Rozwoju poprzez przedszkole, szkołę podstawową, gimnazjum, technikum, liceum i szkołę policealną (również dla młodzieży z niepełnosprawnością ruchową). Ośrodek uczestniczy w realizacji projektu „SOBOTY ZE SPECJALISTAMI", prowadzi również PUNKT KONSULTACYJNY dla dzieci, rodziców, nauczycieli pracujących z uczniami z dysfunkcją wzroku. Wychowankowie, a także uczniowie słabo widzący ze szkół ogólnodostępnych mogą korzystać z bezpłatnej opieki okulistycznej. SOSW podejmuje szereg działań, których celem jest integracja społeczna naszych wychowanków ze środowiskiem pełnosprawnych rówieśników.

W Ośrodku bardzo aktywnie działa zespół artystyczny. Każdego roku realizowane są projekty poświecone twórczości wybitnych poetów. Ich zwieńczeniem są spektakle poetycko-muzyczne, które uczniowie prezentują łodzianom. Nauczyciele SOSW nr 6 w każdym uczniu potrafią dostrzec jego mocne strony, które są rozwijane na zajęciach pozalekcyjnych, m.in.: w Ognisku Muzycznym (innowacja pedagogiczna), na zajęciach z plastykoterapii, w Kole Naukowym „Collapsus" (pod patronatem Politechniki Łódzkiej), w kołach przedmiotowych, teatralnych, w Klubie Europejskim, Ekoklubie „Dziewanna", a także podczas wycieczek i wyjazdów, w tym wakacyjnych, w kraju i za granicą. Działania ośrodka są wspierane przez liczne instytucje i organizacje, przede wszystkim przez Stowarzyszenie na Rzecz Rehabilitacji Osób Niewidomych i Słabo Widzących SPOJRZENIE, realizowane są z nim różnorodne projekty i przedsięwzięcia, między innymi Dzień Białej Laski – imprezę kulturalną dla dzieci i młodzieży, której głównym celem jest przeciwdziałanie wykluczeniu

społecznemu poprzez integrację dzieci oraz młodzieży środowiskiem dysfunkcjami ze środowiskiem osób pełnosprawnych. Do udziału w projekcie zapraszani są uczniowie ogólnodostępnych szkół podstawowych.

Uczniowie technikum masażu zdobywają wiadomości z zakresu podstaw terapii neuromięśniowo-szkieletowej, fizjoterapii oraz terapii przeciwzastoinowej.

Z kolei uczniowie szkoły policealnej (zawód: technik obsługi turystycznej) uczestniczą w zajęciach z obsługi klienta, komunikacji interpersonalnej i podstaw rekreacji.

Uczniowie z uszkodzonym wzrokiem, niepełnosprawni ruchowo w normie intelektualnej uczą się w zawodach: technik obsługi turystycznej, technik masażu leczniczego, technik prac biurowych oraz w szkole policealnej w zawodzie technik tyfloinformatyk, technik administracji. Uczniowie realizują naukę w wyposażonych w nowoczesny sprzęt pracowniach szkolnych oraz w współpracujących instytucjach, szpitalach, PTTK, urzędach.

ZESPÓŁ SZKÓŁ ZAWODOWYCH SPECJALNYCH NR 2 W ŁODZI, AL. I DYWIZJI 16.18

Zespół szkół stanowią dwie wielozawodowe szkoły: Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 24 dla młodzieży: z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, słabo widzącej, z niepełnosprawnością ruchową oraz Specjalna Szkoła Przysposabiająca do Pracy nr 2 dla młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, w tym z autyzmem oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

W szkole zasadniczej uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi uczą się w 7 zawodach: kucharz, cukiernik, piekarz, krawiec, mechanik – monter maszyn i urządzeń, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, pracownik pomocniczy obsługi hotelowej, operator maszyn w przemyśle włókienniczym.

Uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym oraz ze sprzężeniami przygotowują się do funkcjonowania w społeczeństwie – na miarę swoich możliwości w szkole przysposabiającej do pracy.

Szkoła dysponuje nowoczesnymi pracowniami do nauki przedmiotów ogólnokształcących, teoretycznej nauki zawodu oraz pracowniami zajęć praktycznych kierunku krawieckiego i operatora maszyn w przemyśle włókienniczym. Pracownie komputerowe z dostępem do Internetu i tablicami interaktywnymi wspomagają proces kształcenia.

Pracownie wyposażone są w oprogramowanie dla uczniów słabo widzących oraz programy logopedyczne dla młodzieży niesprawnej ruchowo.

Wiedzę praktyczną i kompetencje zawodowe uczniowie zdobywają w specjalistycznych pracowniach laboratorium szkolnego oraz w wielu zakładach przemysłowych Łodzi, spółdzielniach, zakładach usługowych, hotelach, czyli u przyszłych pracodawców w ponad 18 zakładach pracy, przedsiębiorstwach, restauracjach, hotelach, z którymi szkoła ma podpisaną umowę o kształcenie praktyczne, m. in.: Spółdzielni Elektrotechnicznej „POKÓJ”, Zakładach Przemysłu Cukierniczego UNITOP – OPTIMA Hotelu Boss Milena Zalewska, Firmie Boss Monika Bartnik, Restauracja „Reymont”, Piekarnia Elżbiety Wojciechowskiej, Piekarnia „Mikołaj” i wielu innych, realizując kształcenie dualne.

Uczniowie w szkole nie tylko zdobywają zawód, potwierdzony egzaminem zewnętrznym potwierdzającym kwalifikacje zawodowe, szkoła prowadzi szeroką działalność wspierającą rozwój społeczny, kulturalny, mądrze rozumianą integrację ze społeczeństwem. Wycieczki, wizyty studyjne, lekcje w muzeach, spacery po Łodzi przemysłowej są okazją do poznania przeszłości, budzą regionalny patriotyzm, jak również i lepszego poznania tradycji współczesności, integrują uczniów z miastem i ludźmi.

Bezpośrednie obcowanie z przyrodą sprzyja kształtowaniu w młodzieży społecznie wartościowych cech charakteru, uczuć społecznych, nawyków, dobrego postępowania oraz wdrażania do kulturalnego zachowania się. Sprzyja także kształtowaniu pozytywnego stosunku do przyrody, szacunku wobec otaczającego świata, poczucia odpowiedzialności za swoje postępowanie.

Uczniowie kierunków odzieżowych, co roku uczestniczą w seminariach studenckich, organizowanych przez Wydział Technologii Materiałowych i Wzornictwa Tekstyliów Politechniki Łódzkiej Textil. Uczniowie – modele i modelki na wybiegu, w profesjonalny sposób prezentują kolekcję wyrobów wykonaną podczas zajęć praktycznych. Konkurują z uczniami szkół odzieżowych z całej Polski i zdobywają czołowe miejsca.

***Podsumowanie*:**

Warunkami, które muszą spełnić szkoły przygotowujące uczniów z niepełnosprawnościami do funkcjonowania społecznego, w tym zawodowego są specyficzne, gdyż aktywizacja zawodowa tych osób obejmuje zarówno aspekt społeczny jak i indywidualny, a mianowicie:

- znajomość barier związanych z zatrudnianiem tych osób;
- rozpoznanie regionalnego rynku pracy w odniesieniu do realnych możliwości uczniów w zakresie sprawności intelektualnej, sensorycznej i somatycznej, dodatkowe zaburzenia wymagają rewalidacji, a nawet działań socjoterapeutycznych;
- uwzględnienie barier leżących także po stronie rodzin osób niepełnosprawnych, służbie medycyny pracy, po stronie orzecznictwa.

Ośrodek Zarządzania w Edukacji

Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego
90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 29
tel.: 42 678-33-78, tel./fax: 42 678-07-98

Dagmara Kowalska
Zespół Szkół Specjalnych nr 3 w Łodzi
Jolanta Wojciechowska
ŁCDNiKP

Wspomaganie ucznia z zaburzoną komunikacją

W ramach działań Ośrodka Zarządzania w Edukacji ŁCDNiKP od 2013 roku funkcjonuje Forum Dyrektorów Szkół Specjalnych skupiające kadrę dyrektorską szkół i placówek kształcenia specjalnego, poradni psychologiczno-pedagogicznych z Łodzi i województwa łódzkiego.

Jednym z głównych celów funkcjonowania Forum jest organizowanie wspomagania nauczycieli szkół i przedszkoli publicznych w pracy z uczniami z różnorodną niepełnosprawnością, poprzez prezentowanie specyficznych form i metod pracy z tymi uczniami.

W roku szkolnym 2014/2015 cykl zajęć otwartych – prezentacji metodycznych poświęcono pracy z dziećmi z zaburzoną komunikacją, których duża grupa znajduje się w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych.

Pierwsze z cyklu warsztaty przeprowadzili specjaliści w Zespole Szkół Specjalnych nr 7 im. Kazimierza Kirejczyka w Łodzi przy ul. Siarczanej 29//35 11 grudnia 2014 roku prezentując pracę z uczniami z zaburzoną komunikacją przy pomocy gestów i symboli, tablic i książek komunikacyjnych itp. metodą Makaton.

21 stycznia w siedzibie Zespołu Szkół Specjalnych nr 3 w Łodzi odbyło się drugie spotkanie z cyklu *Wspomaganie ucznia z zaburzoną komunikacją.* W spotkaniu uczestniczyli chętni nauczyciele z przedszkoli ogólnodostępnych, szkół podstawowych publicznych i specjalnych oraz pracujący z młodzieżą licealną. W trakcie spotkania zaprezentowano metody i sposoby pracy z uczniem niepełnosprawnym intelektualnie z zaburzoną

komunikacją, uczniem niemówiącym. Wśród zaprezentowanych możliwości pomocy osobie niemówiącej znalazły się stosowane w placówce: PCS, PIKTOGRAMY, SYSTEM K.BLISSA, Program Komunikacji MAKATON a także oprzyrządowanie ułatwiające porozumiewanie się: komunikator Go Talk 4+, 9+ i 20+, syntezator mowy IVONA, klawiatura IntelliKeys, aplikacja MÓWIK.

Druga część spotkania miała charakter warsztatowy. Uczestnicy podzieleni na grupy mieli okazję dotknąć i wypróbować prezentowany sprzęt oraz empirycznie doświadczyć systemów komunikacji ucząc się wybranych gestów czy układając symbole. Spotkanie prowadziły nauczycielki Zespołu Szkół Specjalnych nr 3 im. J. Kuronia w Łodzi, które od lat w swojej praktyce pedagogicznej zajmują się wspieraniem mowy oraz wypracowywaniem sposobów pomocy dziecku z zaburzoną komunikacją: Małgorzata Syzdół, Beata Patora, Beata Waśniewska, Katarzyna Walczak, Małgorzata Lasoń, Dagmara Kowalska, Iwona Kamińska. Informacje zwrotne otrzymane od uczestników po zajęciach warsztatowych dowiodły, że organizowany, przez ŁCDNiKP cykl spotkań pozwala nauczycielom pracującym w szkołach i przedszkolach publicznych z uczniami z niepełnosprawnością – praktykom, nie tylko poszerzyć wiedzę, ale również zainspirować do twórczych poszukiwań w swojej codziennej pracy.

Kolejne warsztaty metodyczne prezentujące pracę z uczniem niesłyszącym i słabo słyszącym zobowiązała się zorganizować dyrekcja Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 w Łodzi.

Praca edukacyjno-terapeutyczna z dzieckiem autystycznym - zajęcia otwarte w Zespole Szkół Specjalnych nr 4 w Łodzi, ul. Niciarniana 2a

Jolanta Wojciechowska
ŁCDNiKP

Z inicjatywy Ośrodka Zarządzania w Edukacji Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, w ramach działań Forum Dyrektorów Szkół Specjalnych rozpoczął się cykl zajęć otwartych dla zainteresowanych dyrektorów, nauczycieli i pedagogów, prezentujących model pracy z uczniem niepełnosprawnym (w rozumieniu prawa oświatowego).

W Zespole Szkół Specjalnych nr 4, pani dyrektor Maria Pielas podjęła się trudnej, ze względu na specyfikę niepełnosprawności organizacji zajęć otwartych dla nauczycieli łódzkich szkół i przedszkoli pracujących z dziećmi autystycznymi, przede wszystkim dla nauczycieli placówek ogólnodostępnych.

Zespół Szkół Specjalnych nr 4 od wielu lat specjalizuje się pracy z dziećmi z tego rodzaju niepełnosprawnością. Obecnie w placówce (na 28 oddziałów dla uczniów niepełnosprawnych intelektualnie) zorganizowanych jest 13 oddziałów dla dzieci z autyzmem, w których uczy się 43 uczniów od grup przedszkolnych po gimnazjum. Ponadto 27 dzieci objętych jest opieką w ramach **WCZESNEGO WSPOMAGANIA ROZWOJU.**

Dzieci uczą się w niewielkich czteroosobowych zespołach, pracują z nimi doświadczeni specjaliści – **pedagodzy specjalni, logopedzi, rehabilitanci terapeuci integracji sensorycznej.** Programy terapeutyczne opracowywane są w oparciu

o wieloprofilową diagnozę funkcjonalną. W pracy z uczniami wykorzystywane są psychopedagogiczne metody wspierania rozwoju, m.in. elementy metody werbotonalnej, metoda Handle, M. i Ch. Knilla, E. Schoplera, stymulacji mono i polisensorycznej, elementy metody Montessori i metody behawioralnej, ośrodków pracy, alternatywne metody komunikacji ACC, metoda symultaniczno – sekwencyjna nauki czytania, stymulacja audiopsycholingwistyczna metodą A. Tomatisa. W placówce mieszczą się pracownie terapii logopedycznej, w jednej z nich prowadzone są również zajęcia metodą Tomatisa, gabinet zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, dwie sale integracji sensorycznej, sala stymulacji polisensorycznej oraz sala gimnastyczna, a także wyposażona w nowoczesny sprzęt sala wczesnego wspomagania rozwoju.

Edukacja uczniów z autyzmem wymaga, ze względu na złożoność objawów niepełnosprawności nie tylko dogłębnej wiedzy psychopedagogicznej, ale równie ważne jest stworzenie właściwych warunków pobytu dziecka w szkole z wielu względów wynikających z: zaburzenia interakcji społecznych, trudności z podporządkowaniem się zasadom panującym w klasie, zaburzeń komunikacji, trudności w rozumieniu poleceń, echolalii, dosłowności i innych.

Uczniowie prezentują nietypowe zachowania, które mogą być trudne do zaakceptowania przez uczniów w zespole klasowym, takie jak: przywiązanie do rutyny i schematów, stereotypie, autosymulacje.

Wiele problemów w pracy z uczniami autystycznymi przedstawili na spotkaniu specjaliści prowadzący zajęcia. Problemy te często wynikają z braku akceptacji i zrozumienia otoczenia dziecka autystycznego, ale równe często z braku wiedzy o problemach związanych z funkcjonowaniem osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu.
Po zajęciach, nauczyciele uczestniczący w obserwacji lekcji mieli możliwość, na spotkaniu ze specjalistami (logopedami, psychologami, terapeutami) uczestniczyć w zajęciach warsztatowych pozwalających skonfrontować swoje doświadczenia z wiedzą o autyzmie.

Dziękując Dyrekcji i specjalistom Zespołu Szkół Specjalnych nr 4 wyrażamy nadzieję i wierzymy głęboko, że cykl zajęć, wymiana doświadczeń i wiedzy podniesie kompetencje nauczycieli pracujących z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Ośrodek Zarządzania w Edukacji

Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego
90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 29
tel.: 42 678-33-78, tel./fax: 42 678-07-98

Katarzyna Pęczek
Jolanta Wojciechowska
ŁCDNiKP

Praca edukacyjno-terapeutyczna z uczniami z zaburzeniami sensorycznymi – wspomaganie szkół ogólnodostępnych przez placówki specjalistyczne

W ramach cyklu spotkań prezentujących model pracy edukacyjno-terapeutycznej z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, pracę z uczniami z zaburzeniami sensorycznymi zaprezentowali pedagodzy dwóch łódzkich specjalistycznych placówek.

Zajęcia otwarte prezentujące pracę z uczniami z uszkodzonym wzrokiem zorganizowane zostały w **Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 6 – Łódzkiej Szkole dla Niewidomych i Słabo Widzących „Na Dziewanny”.** Ośrodek prezentuje blisko 80 – letnią tradycją.

W roku 1938 Łódzka Rodzina Radiowa przekazała Szkole Podstawowej nr 39 dla Dzieci Niewidomych nowoczesny budynek szkolny z internatem, dla 100 wychowanków. Budynek ten mieścił się przy ul. Przyszkole 38. Po II wojnie światowej, dzięki dalszym staraniom Łódzkiej Rodziny Radiowej i władz miasta, w roku 1946 szkoła dla niewidomych wznowiła działalność, a od 1970 r. mieści się w przestronnym budynku przy ul. Dziewanny 24. W roku 2004 Rada Miejska nadała Ośrodkowi imię mjr Hieronima Baranowskiego – filantropa i darczyńcy szczególnie na rzecz dzieci młodzieży słabo widzącej i niewidomej.

W skład **Ośrodka** wchodzą: **Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju,** który obejmuje rehabilitacją i opieką ponad **120** małych dzieci z niepełnosprawnością złożoną i ich rodziny od urodzenia do rozpoczęcia nauki w szkole, **oddziały przedszkolne**, **szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum ogólnokształcące,** (także dla niepełnosprawnych ruchowo) **technikum**, w dwóch zawodach: **technik masażysta, technik prac biurowych, szkoła policealna** oferująca

kształcenie w zawodach: technik obsługi turystycznej, technik administracji i technik tyfloinformatyk, Internat, ogółem da 169 uczniów.

Ośrodek jest **jedyną** w środowisku placówką dla niewidomych i słabo widzących, która od wielu lat (80 lat istnienia) pełni w **makroregionie łódzkim** funkcję **edukacyjno-rehabilitacyjną.** Swoim zasięgiem obejmuje całe województwo, a na poziomie kształcenia ponadgimnazjalnego również całą Polskę, ze względu na atrakcyjną ofertę kształcenia zawodowego. Kadra pedagogiczna szkoły to zespół około 70 **profesjonalistów**: nauczycieli, wychowawców, tyflopedagogów, terapeutów, specjalistów. Dzięki udziałowi w wielu programach PFRON i projektach europejskich placówka posiada **specjalistyczną, nowoczesną bazę** pomocy oraz sprzętu tyflodydaktycznego. Pracownie przedmiotowe i gabinety edukacyjno-terapeutyczne (specjalistyczne) wyposażone, zgodnie z potrzebami niepełnosprawnych wzrokowo uczniów.

6 grudnia grupa nauczycieli szkół ogólnodostępnych gościła w Ośrodku w ramach zajęć otwartych. Podczas spotkania nauczyciele ze szkół ogólnodostępnych mogli zapoznać ze specyfiką pracy edukacyjno-terapeutycznej z uczniem słabo widzącym i niewidomym. Uczestniczyli w wykładach „Charakterystyka cech rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego dzieci i młodzieży słabo widzącej i niewidomej" oraz zajęciach z zakresu konstruowania i ewaluowania Indywidualnych Programów Edukacyjno-Terapeutycznych.

Ponadto nauczyciele obserwowali lekcje otwarte prowadzone przez nauczycieli: języka polskiego, matematyki/ informatyki oraz biologii. Zostali także zapoznani ze specyfiką prowadzenia biblioteki szkolnej dla osób z dysfunkcją wzroku, poznali działania Wczesnego Wspomagania Rozwoju, pracę rehabilitanta wzroku oraz sprawdzili umiejętności uczniów, poddając się masażowi wykonanemu przez młodzież. Kolejne zajęcia otwarte rozpoczną cykl prezentacji pracy z uczniami z niepełnosprawnościami w nowym roku szkolnym, w październiku 2015 roku.

Zajęcia prezentujące model pracy edukacyjno-terapeutycznej z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (z zaburzeniami słuchu) odbyły się 15 stycznia 2014 r. w **Specjalnym Ośrodku Szkolno Wychowawczym nr 4** w Łodzi przy ul. Krzywickiego. SOSW nr 4 jest placówką ze stuletnią tradycją, która kompleksowo i profesjonalnie zajmuje się kształceniem,

wychowywaniem i terapią dzieci z ubytkami słuchu w różnym stopniu, już od najmłodszych lat (w sumie 20 oddziałów).

W skład jej wchodzą: **Ośrodek Wczesnego Wspomagania Rozwoju** (47 podopiecznych), **przedszkole**, **Szkoła Podstawowa nr 97**, **Gimnazjum nr 66** oraz **internat** dla dzieci dojeżdżających spoza Łodzi. Wysoko wykwalifikowana kadra pedagogiczna (surdopedagodzy, oligofrenopedagodzy, logopedzi, terapeuci, rehabilitanci) ma w swojej ofercie szereg bezpłatnych zajęć dla podopiecznych placówki np.: terapię logopedyczną, wychowanie słuchowe, terapię EEG – biofeedback, zajęcia korekcyjne i logorytmiczne i bogatą ofertę zajęć pozalekcyjnych.

Realizacja pełnego zakresu treści programowych w przypadku uczniów z uszkodzonym słuchem wymaga dostosowania warunków kształcenia oraz specyficznej organizacji pracy. Nauka w SOSW nr 4 odbywa się 6-8 osobowych zespołach klasowych, co umożliwia nauczycielom pełną indywidualizację procesu kształcenia. Wszystkie pracownie przedmiotowe i sale lekcyjne są wyposażone w specjalistyczne pomoce dydaktyczne, sprzęt multimedialny i audiowizualny.

Duże znaczenie dla procesu edukacyjnego i terapeutycznego uczniów ma samo położenie placówki. Bliskie sąsiedztwo z Parkiem 3-ego Maja, a jednocześnie lokalizacja w zacisznej dzielnicy Łodzi, umożliwiają eliminowanie dystraktorów płynących z otoczenia.

Korzystając z zaproszenia dyrektora Tomasza Tomaszewskiego, zainteresowani dyrektorzy, pedagodzy i nauczyciele (głównie ze szkół

ogólnodostępnych) mieli okazję zapoznać się z funkcjonowaniem placówki, która w nadchodzącym roku będzie świętowała 100-lecia istnienia oraz specyfiką pracy dydaktycznej z uczniami z uszkodzonym słuchem.

Podczas spotkania pedagogów wicedyrektor ośrodka Sławomir Goniewicz oraz Bogumiła Feret psycholog – surdopedagog omówili specyfikę procesu kształcenia i rehabilitowania dzieci z wadą słuchu, zapoznali z psychologicznymi aspektami utraty słuchu.

Zaproszeni nauczyciele obserwowali zajęcia otwarte prowadzone przez nauczycieli: języka polskiego, matematyki, edukacji wczesnoszkolnej oraz przedszkolnej, a omówienie ich i dyskusja niewątpliwie podniosły wiedzę nauczycieli o pracy z tą grupą niepełnosprawnych uczniów.

Wierzymy, że rozpoczęty cykl zajęć, wymiana doświadczeń i wiedzy podniesie kompetencje nauczycieli pracujących w edukacji włączającej z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Ośrodek Zarządzania w Edukacji wspólnie z dyrektorami szkół specjalnych zorganizuje kolejne spotkania przybliżające środowisku pedagogów specyfikę pracy z uczniami o różnych niepełnosprawnościach.

Ośrodek Zarządzania w Edukacji

Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego
90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 29
tel.: 42 678-33-78, tel./fax: 42 678-07-98

Zajęcia wspierające kompetencje terapeutów, nauczycieli i psychologów pracujących z uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera

Anna Stępniak-Petryniak
ZSS nr 4 w Łodzi
Jolanta Wojciechowska
ŁCDNiKP

W działaniach Ośrodka Zarządzania w Edukacji ŁCDNiKP od 2013 roku funkcjonuje Forum Dyrektorów Szkół i Placówek Specjalnych skupiające kadrę dyrektorską poradni psychologiczno-pedagogicznych szkół i placówek kształcenia specjalnego, z Łodzi i województwa łódzkiego.

Jednym z priorytetowych celów funkcjonowania Forum jest podnoszenie kompetencji nadzoru pedagogicznego w zakresie organizowania pracy placówek, wymiana doświadczeń, ale także organizowanie wspomagania nauczycieli poradni, szkół i przedszkoli publicznych w pracy z uczniami z różnorodną niepełnosprawnością, poprzez prezentowanie specyficznych form i metod pracy.

W roku szkolnym 2015/2016 cykl zajęć otwartych – prezentacji metodycznych poświęcono pracy z dziećmi ze złożonymi niepełnosprawnościami, których duża grupa znajduje się w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych. Po zajęciach w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 6 przy ul. Dziewanny, w którym odbyły się zajęcia w grupie przedszkolnej i wczesnoszkolnej prezentujące specyfikę edukacji uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi (niepełnosprawność intelektualna i sensoryczna), zaoferowano warsztaty metodyczne w zespołach uczących się z autyzmem i zespołem Aspergera na różnych poziomach edukacyjnych.

Ze statystyk Wydziału Edukacji wynika, że jedynie niewielki procent uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera realizuje edukację w placówkach specjalistycznych, większość włączana jest w system szkół ogólnodostępnych, a ze względu na specyfikę niepełnosprawności wymagają oni nie tylko specyficznych, profesjonalnych oddziaływań, ale przede

wszystkim organizacji przestrzeni szkolnej. Sprawiają organizatorom uczenia się tych dzieci problemy, których rozwiązania szukają u specjalistów, a w ZSS nr 4 zawsze mogą znaleźć pomoc i wsparcie i to nie okazjonalnie, ale zawsze w chwilach wymagających kompetentnej pomocy.

Populacja dzieci ze zdiagnozowanym autyzmem i zespołem Aspergera zwiększa się, a przyczyny autyzmu do dzisiaj nie są do końca poznane. Zaburzenie to dotyka trzech obszarów funkcjonowania – sfery społecznej, komunikacji oraz schematycznego, ograniczonego repertuaru zachowań. Osoby z autyzmem mają obniżone zdolności nawiązywania i podtrzymywania interakcji, zaburzenia kontaktu wzrokowego, tworzenia wspólnego pola uwagi, rozumienia stanów umysłu innych ludzi, interpretacji bodźców o charakterze społecznym i wykorzystywaniu ich do przewidywania zachowań innych ludzi

Mają przede wszystkim problemy z relacjami interpersonalnymi, ze zrozumieniem, na czym polega dialog. Rzadko używają gestów i mimiki. Otaczający świat, pełen słów, innych ludzi zachowujących się w sposób niezrozumiały i nieprzewidywalny jest dla osób z autyzmem źródłem zagrożenia.

Studiowanie literatury specjalistycznej, uczestnictwo w różnych formach doskonalenia jest niezbędne w pracy nauczycieli z tą grupą niepełnosprawnych, ale nie do zastąpienia jest forma proponowana przez ŁCDNiKP we współpracy z specjalistyczną placówką edukacyjną, jaką jest Zespół Szkół Specjalnych nr 4, który dysponuje specjalistycznym wyposażeniem, ale przede wszystkim kompetentną, zaangażowaną w pracy z uczniami, stale doskonalącą się kadrą nauczycieli, logopedów, terapeutów. Dzięki stworzonym w budynku warunkom, w funkcjonalnych, przyjaznych pomieszczeniach możliwa jest pełna realizacja zadań edukacyjnych i rehabilitacyjnych szkoły.

Szkołą specjalizującą się w pracy z uczniami z tą niepełnosprawnością jest Zespół Szkół Specjalnych nr 4 w Łodzi przy ulicy Niciarnianej. Zainteresowanie psychologów, terapeutów i nauczycieli ze szkół ogólnodostępnych Łodzi i województwa przeszło najśmielsze oczekiwania i możliwości zorganizowania prezentacji jednego dnia, także ze względu na obserwację zajęć, ponieważ praca w zespołach realizowana jest w niewielkich zespołach, a często indywidualnie.

W swojej ofercie edukacyjnej szkoła zapewnia uczniom realizację programu nauczania zgodnego z podstawą programową nauczania ogólnego oraz terapie realizowane w postaci indywidualnych zajęć rewalidacyjnych. Podczas pracy w zespołach klasowych nauczyciele wykorzystują metody znane w pedagogice specjalnej. Są to między innymi: metoda ośrodków pracy, Dobrego Startu, symultaniczno – sekwencyjna, werbotonalna, system D. Dziamskiej, Ruch Rozwijający W. Sherborne, Programy Aktywności Knillów. Wielu uczniów ma trudności w komunikacji. Ci uczniowie mogą liczyć na poznanie alternatywnych lub wspierających systemów komunikacji (gesty Makaton, PCS, Pictogram Menager). Szkoła stara się tak zorganizować środowisko edukacyjne, aby przestrzeń wokół uczniów była przejrzysta i dawała uczniom poczucie bezpieczeństwa, wspierające proces socjalizacji budując system motywacyjny.

W roku szkolnym 2015/2016 po raz kolejny grupa nauczycieli obserwowała i uczestniczyła w pracy z uczniami autystycznymi i zespołem Aspergera. Zajęcia odbyły się w dwóch grupach, 17 i 20 listopada 2015 roku, w każdej grupie uczestniczyło po 19 nauczycieli, podzielonych na 2 - 3 osobowe zespoły. Po raz pierwszy znaczną grupę stanowili psychologowie poradni psychologiczno – pedagogicznych wspomagający dzieci i rodziny dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera. Dyrektor szkoły Maria Pielas i wicedyrektor Anna Stępniak-Petryniak dokonały prezentacji placówki, Psycholog Agnieszka Jakubowska i psycholog – logopeda podzieliły się z uczestnikami praktyczną wiedzą i doświadczeniami w pracy terapeutycznej. Obserwacja uczestniczących w zajęciach, ich reakcje, także na nowe osoby wokół nich, praca z każdym uczniem oparta na specjalnie dla niego opracowanym programie edukacyjno-terapeutycznym, dostosowanym do jego indywidualnych możliwości rozwojowych, w oparciu o kompleksową diagnozę pedagogiczną wzbogaciły wiedzę i doświadczenie psychologów, nauczycieli i terapeutów. Uczestniczący mieli okazję zobaczyć sprzęt specjalistyczny do zajęć logopedycznych, terapeutycznych, wymienić się doświadczeniami z grupą 13 nauczycieli - specjalistów prowadzących zajęcia edukacyjne i wspierające w zespołach uczących się autystów z niepełnosprawnością w stopniu lekkim, w gimnazjum z uczniami z zespołem Aspergera w normie intelektualnej, w zespole autystów z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym, uczestniczyć w zajęciach przedszkolnym, odbywających się w kameralnych warunkach, w osobnym budynku. Organizatorzy zaprojektowali obserwację zajęć w taki sposób, by zaprezentować pracę nie tylko na różnych poziomach edukacyjnych, ale także

na różnych zajęciach: języka angielskiego, religii, edukacji wczesnoszkolnej, funkcjonowaniu w środowisku, języku polskim, ale także na indywidualnych zajęciach z logopedii. Reakcja uczących się na obecność gości była bardzo różna, od postawy wycofania, niepokoju, aż po jawnie okazywaną radość i chęć pokazania swoich możliwości. Podsumowanie prezentacji, dyskusja i wymiana doświadczeń trwała bardzo długo, a goście - dziękując Dyrekcji szkoły i prowadzącym wyrazili nadzieję, że spotkania warsztatowe z tą grupą niepełnosprawności będą kontynuowane, gdyż bardzo wspierają ich wiedzę, a przede wszystkim konfrontują doświadczenie specjalistów z ich własnym. Znając wkład pracy i zaburzenie organizacyjne w codziennej pracy szkoły mamy nadzieję i liczymy na kolejne zajęcia zorganizowane we współpracy z Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego.

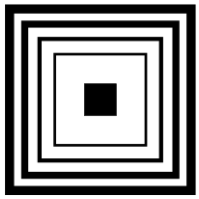

Konferencje organizowane przez Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego we współpracy z Zespołem Szkół Specjalnych nr 4 w Łodzi na temat działań terapeutyczno-edukacyjnych w pracy z uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera

Maria Pielas
ZSS nr 4 w Łodzi
Jolanta Wojciechowska
ŁCDNiKP

W łódzkich placówkach oświatowych - przedszkolach, szkołach, zespołach wczesnego wspomagania rozwoju obserwuje się coraz większą liczbę dzieci ze zdiagnozowaną różną formą autyzmu i zespołem Aspergera.

Autyzm, jak wynika z definicji medycznych i pedagogicznych jest to całościowe zaburzenie rozwoju, w którym istotną rolę odgrywa funkcjonowanie mózgu. Do typowych cech należą problemy z komunikacją uczuć i związkami społecznymi. Występują również kłopoty z integracją wrażeń zmysłowych. Do zachowań utrudniających funkcjonowanie dzieci z autyzmem w środowisku rówieśniczym, a także uczenie się wyróżnia się:

- autystyczną izolację,
- przymus stałości otoczenia,
- niezdolność do interakcji społecznych,
- stereotypowe, powtarzające się czynności,
- zaburzenia mowy lub całkowicie brak mowy.

Większość dzieci, zwłaszcza w normie, lub szeroko pojętej normie dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera realizuje edukację w szkołach ogólnodostępnych lub integracyjnych. Dla wszystkich jest niezbędne stworzenie warunków prawidłowego rozwoju, niezależnie od form, w jakich prowadzona jest edukacja. Duża grupa nie osiąga jednak spodziewanych efektów i wówczas niezbędne jest orzeczenie o formie specjalistycznej - szkole specjalnej, w której jest właściwa baza, środki wspierające rozwój i przede wszystkim zespół nauczycieli, terapeutów, specjalistów opracowujących i realizujących edukację i terapię indywidualnie, optymalną dla każdego dziecka.

W Zespole Szkół Specjalnych nr 4 w Łodzi, który od ponad 10 lat specjalizuje się w pracy z dziećmi z autyzmem i zespołem Aspergera została zorganizowana profesjonalna baza, sprzęt specjalistyczny, zgromadzono nowoczesne programy komputerowe, ale przede wszystkim siłą tej szkoły jest zespół nauczycieli, terapeutów, logopedów, psychologów, no i nadzór pedagogiczny – pani dyrektor Maria Pielas i wicedyrektor Anna Stępniak-Petryniak, dbający o stałe doskonalenie kompetencji w zakresie wspomagania dzieci z autyzmem.

Jednym z warunków prawidłowej realizacji zadań jest, oprócz podnoszenia kwalifikacji wymiana doświadczeń na szczeblu ogólnopolskim, a także korzystanie z światowych osiągnięć. Jedną z form zainteresowania problemem dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera są seminaria i konferencje organizowane przy współudziale ŁCDNiKP, dedykowane przede wszystkim środowisku edukacyjnemu szkół i przedszkoli ogólnodostępnych, psychologom i rodzinom wymagającym również profesjonalnego wsparcia.

Pierwsze ogólnopolskie seminarium poświęcone edukacji i terapii dzieci z autyzmem odbyło się przy współudziale stowarzyszenia funkcjonującego przy Zespole Szkół Specjalnych nr 4 „Bliżej Siebie" 20 marca 2014 roku pod hasłem ***Gesty, obrazy, symbole - ROZMOWY BEZ MOWY - AAC w edukacji.*** Celem seminarium było zapoznanie nauczycieli specjalistów i nauczycieli szkół ogólnodostępnych z doświadczeniami terapeutów związanymi z wykorzystaniem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji tzw. AAC rozwijających umiejętności porozumiewania się uczniów z problemami w komunikacji werbalnej. Swymi doświadczeniami i przemyśleniami dzielili się wybitni specjaliści pracujący z uczniami autystycznymi. Alina Smyczek, dyrektor Zespołu Szkół Specjalnych nr 11 w Krakowie, logopeda i pedagog specjalny, specjalista komunikacji wspomagającej i alternatywnej, autorka licznych publikacji a także wystąpień na konferencjach również poza granicami kraju, beneficjentka stypendium Międzynarodowego Stowarzyszenia Komunikacji Wspomagającej (ISAAC) Teacher in Residence W wystąpieniu ***Rola AAC w życiu osób z autyzmem i ich bliskich*** podzieliła się się także wrażeniami z półrocznego stażu w szkole dla dzieci z zaburzeniami w komunikacji w Kalifornii. W Krakowie założyła stowarzyszenie „Mówić bez słów", którego jest prezesem. ***Komunikacja a myślenie*** – wystąpienie dr Marii Jędral, konsultantki RDI, Centrum Relacji „Droga" lekarza w Zakładzie Anatomii Prawidłowej Akademii Medycznej w Warszawie, która łączy zajęcia dydaktyczne z pracą naukową nad układem nerwowym człowieka przybliżyło uczestnikom medyczne podstawy zaburzeń u dzieci ze spektrum autyzmu.

Ciekawsze wystąpienia to:

- Marii Dąbrowskiej-Jędra z Centrum Rozwoju Relacji DROGA: **Komunikacja – o co w tym chodzi?,**

- Aldony Mysakowskiej-Adamczyk z Zespołu Szkół nr 109 w Warszawie: **Zespołowa praca nad porozumiewaniem się dzieci w procesie wczesnego wspomagania rozwoju,**
- Dagmary Czernek, Marta Pilszak, Małgorzaty Zajdel, z Zespołu Szkół Specjalnych nr 11 w Krakowie: **Strategie wspomagania komunikacji gestem dla uczniów o różnych potrzebach**,
- Aliny Smyczek **Jak uczyć dzieci niemówiące? Standardy edukacji uczniów o specjalnych potrzebach w komunikowaniu się.**

Swoimi przemyśleniami i doświadczeniami podzielili się nauczyciele i specjaliści z Zespołu Szkół Specjalnych nr 4 i Zespołu Szkół Specjalnych nr 3 w Łodzi, ponieważ zaburzenia w komunikacji bardzo często występują u dzieci z autyzmem i zespołem Aspergera.

Seminarium towarzyszyła wystawa sprzętu i oprogramowania używanego w AAC, który zaprezentowała specjalistyczna firma komputerowa „HARPO"

25 kwietnia 2015 roku W Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego odbyła się konferencja, druga z cyklu poruszająca problematykę pracy z uczniami z autyzmem w różnych formach edukacji, przede wszystkim włączającej. Konferencja zorganizowana została przez ŁCDNiKP także we współpracy z Zespołem Szkół Specjalnych nr 4 w Łodzi oraz **Stowarzyszeniem Bliżej Siebie i Fundacją Autyzm bez Granic.**

Celem konferencji **było** zapoznanie nauczycieli, specjalistów i rodziców z doświadczeniami lekarzy psychiatrów, dietetyków i terapeutów z możliwościami optymalnego usprawniania rozwoju dziecka z autyzmem w zakresie organizowania wszechstronnej opieki biomedycznej w rodzinie i w szkole.

Ponad 120 uczestników to nauczyciele przedszkoli, szkół ogólnodostępnych, specjalnych i integracyjnych z Łodzi i województwa (Stemplew, Ozorków, Zgierz, Koluszki, Konin, Tomaszów Mazowiecki, Piotrków Trybunalski). Dużą grupę stanowili nauczyciele szkół i ośrodków niepublicznych prowadzonych przez stowarzyszenia i fundacje, a także rodzice dzieci z autyzmem. W konferencji uczestniczyli także przedstawiciele organów prowadzących placówki.

Prelegenci to wybitni specjaliści dietetycy, lekarze, prawnicy, przedstawili oni najnowsze koncepcje i badania naukowe na temat właściwej opieki biomedycznej a także własne doświadczenia i dokonania w zakresie opieki i edukacji dzieci z autyzmem.

Leczenie psychiatryczne dziecka ze spektrum autyzmu to wystąpienie - prof. dr hab. n. med. Agnieszka Gmitrowicz kierownik Kliniki Psychiatrii Młodzieżowej UM w Łodzi. Kierownik Katedry Psychiatrii.

Biomedyczne aspekty zaburzeń ze spektrum autyzmu w świetle wybranych koncepcji teoretycznych oraz badań własnych w Centrum Diagnozy i Terapii Autyzmu NAVICULA w Łodzi – przedstawiła dr n. med. Anna Rozetti.

Prawa osób i obowiązki opiekunów autystów przedstawił w swoim wystąpieniu *Ubezwłasnowolnienie, czy dotyczy autyzmu?* - dr Błażej Kmieciak z Zakładu Prawa Medycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, b. Rzecznik Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego

Specyfikę żywienia wspomagającą rozwój dzieci z autyzmem przedstawiły w wystąpieniach *Dieta bezglutenowa* Marlena Zbrojewska – przedstawiciel Polskiego Stowarzyszenia Osób z Celiakią i na Diecie Bezglutenowej. *Po prostu dieta! - znane i niekonwencjonalne diety autyzmie* - Sylwia Kowalska - dietetyk; *Fundacja Rodziców i Terapeutów Autyzm Bez granic*. *Leczenie dietą dziecka z autyzmem* – lek. med. Ewa Bednarczyk-Witoszek - specjalista laryngolog, uprawniona do udzielania porad w zakresie diety optymalnej, autorka publikacji *Dieta dobrych produktów, Jak żywić dziecko z autyzmem* – Dagna Solarek – Poradnia Dobry Dietetyk.

Rodzice dzieci z autyzmem i nauczyciele uzyskali wiele porad prawnych w zakresie funkcjonowania społecznego i zadań opiekuńczych w rodzinie dziecka z niepełnosprawnością.

Ważnym efektem edukacyjnym konferencji była prezentacja zdrowego żywienia, właściwego dla osób z autyzmem, którą pod kierunkiem dietetyków wykonali nauczyciele Zespołu Szkół Specjalnych nr 4. Przekazano uczestnikom wykazy specjalistycznych produktów niezbędnych do sporządzenia potraw, przepisy kulinarne oraz publikacje specjalistyczne.

Konferencja w zakresie tematyki określiła, jak ważnym problemem – oprócz zadań edukacyjnych jest opieka biomedyczna nad dziećmi z autyzmem. Coraz większa liczba dzieci z tą niepełnosprawnością diagnozowana jest zarówno przez lekarzy, jak i psychologów. Ze względu na specyfikę tej niepełnosprawności większość zdiagnozowanych realizuje edukację w formach włączających, co przy nadal niewielkim doświadczeniu i braku całościowej wiedzy na temat specyfiki funkcjonowania dzieci autystycznych powoduje, że potrzeba różnych form wspierających nauczycieli, specjalistów i rodziców jest koniecznością.

Ośrodek Zarządzania w Edukacji

Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego
90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 29
tel.: 42 678-33-78, tel./fax: 42 678-07-98

Zajęcia wspierające kompetencje terapeutów, nauczycieli i psychologów pracujących z uczniami z niepełnosprawnościami w Zespole Szkół Specjalnych nr 6 w Łodzi

Jolanta Wojciechowska
ŁCDNiKP

W działania Ośrodka Zarządzania w Edukacji ŁCDNiKP wpisuje się funkcjonowanie Forum Dyrektorów Szkół i Placówek Specjalnych skupiające kadrę dyrektorską poradni psychologiczno-pedagogicznych szkół i placówek kształcenia specjalnego, z Łodzi i województwa łódzkiego.

Jednym z priorytetowych celów działań Forum jest wymiana doświadczeń w zakresie organizowania pracy placówek, a także wspomaganie nauczycieli poradni, szkół i przedszkoli publicznych w pracy z uczniami z różnorodną niepełnosprawnością, poprzez prezentowanie specyficznych form i metod.

Zajęcia otwarte – warsztaty metodyczne prowadzone są przez wysokiej klasy specjalistów i cieszą się coraz większym zainteresowaniem środowiska osób podejmujących pracę z dziećmi z niepełnosprawnościami na różnych etapach edukacyjnych.

28 stycznia, kolejne, czwarte w roku szkolnym 2015/2016 zajęcia zorganizowane zostały w Zespole Szkół Specjalnych nr 6 w Łodzi. Spotkanie *Metoda pedagogiki zabawy w pracy z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub* znacznym *w zespołach edukacyjno-terapeutycznych* przeprowadzone zostały z uczniami „metodą Klanzy", opracowaną przez Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów pracujących metodami pedagogiki zabawy.

Grupę uczestników gościła pani Dyrektor Ilona Sałacińska, która zaprezentowała specyfikę pracy szkoły w realizacji zadań z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną.

Celem zajęć było przybliżenie psychologom, pedagogom i nauczycielom specyfiki pracy z dziećmi z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi, wymagającym wszechstronnego wsparcia specjalistycznego.

Zajęcia zaaranżowane i przeprowadzone metodą pedagogiki zabawy pozwoliły zaobserwować pożądane reakcje uczestników, określić właściwy, optymalny dla każdego dziecka rytm pracy, motywujący do indywidualnego wysiłku. Dobór właściwych metod i organizacji pracy zdynamizował pracę uczniów i pozwolił na osiągnięcie założonych przez prowadzące nauczycielki celów. Uczestniczący, w roli obserwatorów nauczyciele i psychologowie poszerzyli kompetencje w zakresie realizacji zadań w pracy z uczniami ze złożoną niepełnosprawnością.

Więcej nauczyć - realizacja projektów europejskich w szkole specjalnej - dobre praktyki w Zespole Szkół Specjalnych nr 3 im. Jacka Kuronia w Łodzi

Beata Patora
Małgorzata Syzdół
ZSS nr 3 w Łodzi

Każdy oligofrenopedagog, pracując z dziećmi niepełnosprawnymi stara się, by nauczyć je jak najwięcej, jak najlepiej, jak najciekawej… Aby to osiągnąć doskonalimy się na przeróżnych kursach, szukamy nowych metod i pomysłów do pracy. Kopalnią tego typu doświadczeń są europejskie projekty współpracy szkół. Zespół Szkół Specjalnych nr 3 im. Jacka Kuronia w Łodzi miał możliwość uczestniczenia w projekcie Comenius, a od tego roku szkolnego w projekcie Erasmus +.

Przypomnijmy, w latach 2012-2014 realizowaliśmy projekt pt: „Alternatywne i wspomagające metody komunikacji, jako pomoc w stawaniu się aktywnym Europejczykiem”. Nasi uczniowie wraz z nauczycielami odwiedzili Wielką Brytanię, Turcję oraz Niemcy. Wyjazdy do szkół partnerskich to udział w życiu trzech całkowicie różnych placówek specjalnych. Wszystkie wycieczki polegały na włączeniu się grupy przyjeżdżającej w życie odwiedzanej placówki. Uczniowie byli przydzieleni do klas i tam ze swoimi rówieśnikami brali udział w zajęciach: m.in. gospodarstwa domowego, fryzjerstwa, artystyczne, sportowe. Wspólnie spędzone lekcje i przerwy powodowały, ze dzieci szybko się zaprzyjaźniały, a bariery językowe przestawały stanowić jakąkolwiek przeszkodę. Nauczyciele w tym czasie obserwowali lekcje lub uczestniczyli w specjalnie przygotowanych szkoleniach.

Oczywiście poznawaliśmy również kulturę odwiedzanego kraju poza murami szkoły. Każdy wyjazd uwzględniał w swoich planach zwiedzanie ciekawych miejsc, wspólną zabawę oraz całkiem nowe doświadczenie dla naszych uczniów - wspólne obiady w restauracjach.

Zebrane w czasie projektu doświadczenia w dużym stopniu wpłynęły na świadomość i kompetencje kadry naszej placówki. Wiemy jak wielką kopalnią doświadczeń dla naszych uczniów były wyjazdy do krajów partnerskich, ale również goszczenie ich przedstawicieli w naszej szkole. Dzisiaj w czasie prowadzenia zajęć wielokrotnie odwołujemy się do doświadczeń naszych uczniów zdobytych w czasie projektu. Reprezentując Łódź i Polskę w opisanym projekcie dziś już wiemy, że robiliśmy to na wysokim poziomie. Henning Schmidt z Heinrich-Ernst-Stoetzner-Schule w Hannoverze, zaprosił naszą szkołę do udziału w projekcie Erasmus+ p.t. „Praca i wypoczynek osób niepełnosprawnych w kontekście europejskim".

Projekt realizowany będzie w latach 2015-2017, a jego partnerami są tym razem szkoły: niemiecka, angielska, francuska, portugalska, łotewska i nasza. Tematyka projektu jest wyjątkowo ważna i interesująca. Wiemy, że osoby niepełnosprawne kończąc gimnazjum mają niewielki wachlarz możliwości. Absolwenci niepełnosprawni intelektualnie w stopniu lekkim mogą uczyć się zawodu w specjalnych szkołach zawodowych, natomiast niepełnosprawni w stopniu umiarkowanym mają do wyboru Warsztaty Terapii Zajęciowej, w których w Łodzi brakuje miejsc oraz Klasy Przysposabiające do Pracy. Ukończenie szkoły bardzo często wiąże się brakiem dalszego pomysłu na życie dla osób niepełnosprawnych intelektualnie. Podjęcie pracy, aktywny udział w życiu społecznym, godne życie udaje się nielicznym. Dlatego cieszymy się na udział w nowy projekcie, dzięki niemu planujemy uczyć się od kolegów i koleżanek z innych krajów jak dobrze i skutecznie uczyć umiejętności życiowych, społecznych i przygotować naszych uczniów do dorosłego życia. Chcemy zainteresować różne środowiska i opinię społeczną problematyką aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.

Poprzez wspólne działania, wyjazdy, spotkania chcemy dostarczyć naszym dzieciom wiadomości, umiejętności, doświadczeń, których nie jesteśmy w stanie zrealizować podczas nawet najlepszych lekcji. Już w listopadzie nasi uczniowie i nauczyciele wyruszą do Londynu, gdzie poznają uczniów z Meadow High School, będą uczestniczyć w zajęciach fryzjerstwa, krawiectwa, sztuk teatralnych, sztuki, rzemiosła oraz kulinarnych. Odwiedzą zawodowe college, fabrykę artykułów hydraulicznych, ale również Zamek Windsor, stadion Wembley, zagrają w golfa i zobaczą Londyn nocą z London Eye. Relacjami z następnych wyjazdów chętnie się podzielimy.

Project Comenius jako szansa na rozwój palcówki specjalnej

Małgorzata Syzdół
ZSS nr 3 w Łodzi

Zespół Szkół Specjalnych nr 3 im. J. Kuronia w Łodzi jako pierwsza placówka specjalna w Łodzi brała udział w projekcie partnerskim Comenius. Dwuletni projekt realizowany od września 2012 roku do lipca 2014 roku prowadzony był przez cztery szkoły: polską, niemiecką, angielską i turecką. Tematem działań była szeroko pojęta komunikacja ze szczególnym uwzględnieniem komunikacji alternatywnej. Tytułem projektu były, zatem: „Alternative and Augmentative methods of communication as a support aid in becoming an active European citizen" (Alternatywne i wspomagające metody komunikacji jako pomoc w stawaniu się aktywnym Europejczykiem).

W czasie realizacji projektu uczniowie i nauczyciele odbyli kilka wyjazdów do szkół partnerskich. Odwiedziliśmy naszych partnerów w:

1. Anglii – Meadow High School,
2. Niemczech – Heinrich-Ernst-Stötzner-Schule,
3. Turcji – Özdebir Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi.

Nasza placówka miała przyjemność gościć partnerów w maju 2013r. Zaprosiliśmy naszych gości nie tylko do klas szkolnych i na przygotowane szkolenia. Zorganizowaliśmy dla nich warsztaty plastyczne w Białej Fabryce w czasie, których uczniowie wyrażali swoje emocje malując na jedwabiu. Spotkaliśmy się na wspólnym ognisku w Lesie Łagiewnickim. Zwiedzaliśmy nasze miasto, pokazując Łódź z jej najpiękniejszej strony. Nasi partnerzy zanim odlecieli zdążyli również zobaczyć Warszawę. Wysiłek włożony w zorganizowanie spotkania dla 30 osób w tak małej szkole jak nasza był z pewnością bardzo duży. Wymagał włączenia się w działania całej kadry, uczniów i rodziców. Był to czas niesamowicie intensywny i dzięki temu dający maksimum możliwości do wymiany doświadczeń, rozmów, dyskusji i zwykłego zawierania przyjaźni.

Mobilności u naszych partnerów to udział w życiu trzech całkowicie różnych placówek specjalnych. Wszystkie wyjazdy polegały na włączeniu się grupy przyjeżdżającej w życie odwiedzanej placówki. Uczniowie na czas mobilności byli przydzieleni do klas i tam ze swoimi rówieśnikami realizowali zajęcia m.in. gospodarstwa domowego, fryzjerstwa, artystyczne,

gimnastyczne. Nauczyciele w tym czasie obserwowali lekcje lub uczestniczyli w szkoleniach przygotowanych specjalnie w ramach projektu. Wyjazdy obfitowały w spotkania z najwyższymi władzami miast i tak na przykład w szkoła londyńska zorganizowała wspaniałe spotkanie z Merem miasta, który przyjął naszych uczniów ze swoją żoną. Sam osobiście prowadził prawie godzinne spotkanie, na którym opowiadał o sobie, swoim mieściei jego historii.

Oczywiście uczniowie poznawali kulturę odwiedzanego kraju nie tylko w murach szkolnych. Każdy wyjazd uwzględniał w swoich planach wycieczki, zwiedzanie i wspólne posiłki. Dzieci mimo bariery językowej doskonale się integrowały i zawierały nowe przyjaźnie. Dzisiaj czasie prowadzenia zajęć wielokrotnie odwołujemy się do doświadczeń naszych uczniów zdobytych w czasie projektu.

Temat szkolnictwa specjalnego i AAC (alternatywnej i wspomagającej komunikacji) był obecny we wszystkich działaniach, jakie podejmowaliśmy w projekcie. Przygotowane szkolenia dotyczyły stosowanych w naszych szkołach systemów komunikacji i metod nauczania, terapii. Uczyliśmy się od siebie sposobów pracy z dzieckiem niepełnosprawnym. Przyglądaliśmy się systemom edukacji porównując je z własnym. W każdym z krajów partnerskich szkoły specjalne rozwijają się i dają wsparcie swoim uczniom i ich rodzinom. Doświadczenia naszych partnerów wskazują jednoznacznie, że szkolnictwo specjalne jest niezbędnym składnikiem każdego systemu edukacji. Tylko ono jest w stanie w indywidualny sposób stymulować rozwój ucznia niepełnosprawnego intelektualnie. Kształtować go tak, aby w przyszłości mógł on, na miarę swoich możliwości, uczestniczyć w życiu społecznym. Integracja to możliwość włączenia się w rzeczywistość pełnosprawnych poprzez zdobycie odpowiedniego zawodu i późniejszą pracę. Placówki w Anglii i Niemczech kładą ogromny nacisk na prozawodowe przygotowanie swoich uczniów.

Zebrane w czasie projektu doświadczenia w dużym stopniu wpłynęły na świadomość i kompetencje kadry naszej placówki. Uczniowie dostali możliwość uczestniczenia w wyjeździe zagranicznym, który był dla nich niezapomnianą przygodą i kopalnią doświadczeń Zachęcamy wszystkie szkoły do dzielenia się swoim doświadczeniem w ramach nowego Erasmusa+. Wiemy jak projekty motywują kadrę do podnoszenia swoich kompetencji zawodowych i językowych. Szkole dają możliwość rozwoju dzięki środkom finansowania działań projektowych. Uczniom zaś możliwość nauki poprzez doświadczenie i współpracę. Nasza placówka jest gotowa na kolejny projekt.

Projekty realizowane w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 1 im. Janusza Korczaka w Łodzi – wsparcie zawodowe uczniów z niepełnosprawnościami

Iwona Baryga
SOSW nr 1 w Łodzi

Nauka w SOSW Nr 1 w Łodzi to dla młodzieży niepełnosprawnej okres przygotowania do dorosłego życia i funkcjonowania w społeczeństwie oraz do pracy zawodowej. Uczniów należy wdrożyć do roli pracownika sprawnie funkcjonującego w świecie pełnego wyzwań i barier. W związku z tym, spoczywa na nas odpowiedzialność nie tylko za przekazanie wiedzy, ale również za przygotowanie naszych uczniów do życia w społeczeństwie i do odnalezienia przez nich swego miejsca na rynku pracy. Od wielu lat chętnie bierzemy udział w różnorodnych projektach edukacyjnych, ponieważ dają one możliwość zdobycia nowych umiejętności, a także zastosowania nabytej wiedzy w sytuacjach „z życia wziętych".

W roku szkolnym 2007/2008 realizowaliśmy **Projekt wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży „Aktywni zawodowo".** Skierowany był do młodzieży z różnymi niepełnosprawnościami a w naszym przypadku do młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie w stopniu lekkim i do młodzieży niesłyszącej. Dzięki udziałowi w programie uczniowie poznali:

- prawo pracy,
- przepisy dotyczące rodzaju umów o pracę, czasu pracy, wynagrodzeń i urlopów,
- procedury rejestracji działalności gospodarczej,
- instytucje wspierające osoby niepełnosprawne i bezrobotne.

Nauczyli się wypełniać dokumenty potrzebne do rejestracji przedsiębiorstwa w Urzędzie Gminy, Urzędzie Statystycznym, Urzędzie Skarbowym, Zakładzie Ubezpieczeń Skarbowych oraz redagować dokumenty aplikacyjne: CV i list motywacyjny.

Wizyty w różnych instytucjach (Powiatowy Urząd Pracy, Urząd Skarbowy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Urząd Gminy) pozwoliły młodzieży praktycznie wykorzystać poznawane treści a urzędnikom uzmysłowiły, z jakimi problemami stykają się niepełnosprawni.

Następnym działaniem wdrażanym w placówce w 2009/2010 roku, był **Projekt „Też potrafię - równe szanse dla młodzieży niepełnosprawnej”**. Jego liderem było Towarzystwo Inicjatyw Europejskich z Łodzi. Cel zakładał rozwijanie kompetencji społecznych i intelektualnych uczniów niepełnosprawnych.

Dzięki udziałowi w programie uczniowie nauczyli się:

- pracować metodą projektów,
- współpracować w grupie, zaplanować własne działanie, słuchać innych.

Do dnia dzisiejszego możemy się cieszyć z efektów tego projektu:

- założenia sieci komputerowej w szkole,
- zagospodarowania terenów zielonych wokół szkoły,
- przygotowania plansz poglądowych do nauki zawodu monter sieci i instalacji sanitarnych.

W tym samym roku 2009/2010 realizowaliśmy **Projekt „Równi na starcie”,** współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Udział w programie kształcił u naszych uczniów umiejętności:

- współpracy w grupie,
- wyszukiwanie właściwych ofert pracy, w tym w Internecie,
- prezentowanie własnej osoby podczas rozmowy o pracę.

Projekt dawał możliwość indywidualnych spotkań z doradcą zawodowym i praktyczne przećwiczenie nabytych umiejętności.

Dużą popularnością wśród młodzieży cieszył się **Projekt „4 Kroki”,** w latach 2010/2012. Był on współfinansowany ze środków Unii Europejskiej, skierowany do młodzieży niesłyszącej. Głównym jego celem było przygotowanie do wejścia kursantów na rynek pracy uczących się: stylizacji, makijażu, fryzjerstwa i budownictwa. Podczas zajęć doskonalono umiejętności w zakresie posługiwania się naturalnym językiem migowym z klientami.

Udział w programie:

- rozwijał aktywność społeczno- zawodową osób niesłyszących,
- zapewniał profesjonalne wsparcie specjalistyczne, szkoleniowe i doradcze,
- zmianę utrwalonych postaw społecznych wobec barier w kontaktach między niepełnosprawnymi a pełnosprawnymi,
- miał zwiększyć szanse niesłyszących na rynku pracy,
- uczył łamania barier komunikacyjnych, społecznych, emocjonalnych,
- ośmielał młodzież i zachęcał do edukacji.

Ponad to braliśmy udział w **projektach: „Edukacje dla niesłyszących”, „Twoja wiedza – Twój sukces”, „Akademia innowacji i Odpowiedzialności”, „Zawody przyszłości w Twojej szkole – kompleksowy program rozwojowy”.**

Szczególną uwagę uczniów przykuł **projekt „Edukacja Niesłyszących”** skupiony na poszerzaniu zakresu słownictwa młodzieży niesłyszącej. Odbyły się zajęcia logopedyczne, językowe (z języka polskiego i angielskiego) oraz z doradztwa zawodowego. Prowadzone były pod kierunkiem profesjonalistów.

Ostatni projekt, który odbywał się w naszej placówce w 2014/2015roku pod hasłem **„Ja też mogę pracować”** także współfinansowany ze środków Unii Europejskiej obejmował zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze i rozszerzające fachową wiedzę dla młodzieży niesłyszącej. Uczniowie poszczególnych zawodów kształcili dodatkowe umiejętności uzupełniające podstawową wiedzę zawodową. Na podsumowanie projektu została zorganizowana impreza integracyjna, podczas której młodzież mogła zaprezentować stanowiska pracy poświęcone zawodom objętym programem projektu. Wśród nich byli ogrodnicy, kucharze, fryzjerzy, monterzy sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych. Uczniowie przygotowali imponujące stanowiska, które zobrazowały ich zawodowe możliwości, ujawniły talenty, dowartościowały osoby niesłyszące, dokonujące do tej pory niskiej samooceny. Projekt, ten umożliwił rozwijanie poziomu wykształcenia, zdobywanie odpowiednich kwalifikacji zawodowych i budowanie samoświadomości młodzieży niesłyszącej, która wstępuje na rynek pracy. Ponadto projekt łamie stereotypy człowieka niesłyszącego, niemogącego komunikować się z pracodawcą i klientem.

SOSW nr 1 w Łodzi poprzez uczestnictwo w tak licznych projektach umożliwia młodzieży z deficytem słuchu kompleksowy rozwój zarówno na polu edukacyjnym, społecznym, jak i emocjonalnym. Udział w tego typu przedsięwzięciach przyczynia się do łamania barier komunikacyjnych i burzenia stereotypów na temat niepełnosprawności. Przyczynia się do rozwoju indywidualnego uczniów, biorących udział w projektach oraz socjalizacji a także ułatwia wstępowanie ich na rynek pracy.

SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY NR 3 im. DR HENRYKA JORDANA „JORDANÓWKA" W ŁODZI, UL. TKACKA 34/36

AKCEPTACJA! – nie integracja

Monika Puchalska
SOSW nr 3 w Łodzi

Każdy człowiek potrzebuje kontaktu z innymi ludźmi. Chcemy by inni nas lubili, doceniali i aprobowali. Gdy czujemy się akceptowani otwieramy się na świat, na drugiego człowieka. Odnajdujemy w sobie moc sprawczą, która staje się naszą siłą napędową w codziennym życiu.

Osoba niepełnosprawna, a w szczególności osoba niepełnosprawna intelektualnie w stopniu głębokim, też chce być akceptowana. Pragnie być zauważona, pochwalona. Pragnie by inni dostrzegli w niej po prostu **wartościowego człowieka**. Jednak rzeczywistość często wygląda inaczej. Boimy się „innych od siebie". Te negatywne postawy wobec osób niepełnosprawnych intelektualnie, wynikać mogą z różnych przyczyn: lęków przed odmiennością, nieumiejętnością zachowania się wobec osób niepełnosprawnych, przypisywaniu niepełnosprawnym negatywnych cech osobowości. Bardzo ważną rolę odgrywają też bariery kulturowe, którym podlegają dzieci od najmłodszych lat swego życia. Kształtowany obraz

ludzkiego ciała, sposób funkcjonowania motorycznego często odbiegają od wizerunku osoby pełnosprawnej. Pragnienie większości rodziców, aby ich dziecko było zdrowe sprawia, że nieletni już od najmłodszych lat wyrażają często postawę negacji wobec odmienności. Dlatego podejmowanie rozmów o podmiotowości osób niepełnosprawnych, budowanie świadomości o ich potrzebach należy rozpocząć już od najmłodszych lat.

Akceptacja – nie integracja-hasło rzucone przez jedną z mam dziecka z niepełnosprawnością intelektualną- stało się moim mottem przewodnim do

organizowania spotkań z przedszkolakami z Miejskiego Przedszkola nr 83 z ul. Zbiorczej 3 w Łodzi.
Nasza współpraca rozpoczęła się w 2012 r. i trwa do dziś! Muszę przyznać, że pierwszemu spotkaniu towarzyszyło wiele emocji. Zastanawiałyśmy się (ja i panie nauczycielki z powyższego przedszkola) jak dzieci zareagują na młodzież niepełnosprawną? Czy będą chciały podejmować z nimi jakiekolwiek interakcje? Po kilku spotkaniach stwierdziłyśmy: Udało się! Przedszkolaki sprostały zadaniu!

Tematyka naszych spotkań jest różnorodna, np. w październiku tego roku rozmawialiśmy o sposobach komunikowania się osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim. Dzieci miały okazję zobaczyć jak wielki wpływ na nasze porozumiewanie się ma mowa ciała, jak można komunikować się ze światem za pomocą piktogramów czy gestów ikonicznych z systemu Makaton. Dzieci wykazywały duże zainteresowanie tematem, aktywnie brały udział w zajęciach. Należy zauważyć też ogromne zaangażowanie pań nauczycielek z przedszkola, w tym pani Edyty Jagniątkowskiej, która wkłada wiele trudu i wysiłku w wdrażanie u swoich przedszkolaków właściwych postaw wobec osób niepełnosprawnych. To dzięki jej staraniom dzieci od najmłodszych lat uczą się dostrzegać pozytywne cechy w ludziach niepełnosprawnych.

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim mają swoje ograniczenia i wynikające z nich trudności w rozwoju, są w naturalny sposób bardziej zależne od otoczenia. Osoby te mają jednak również własne pragnienia. To od nas, ludzi pełnosprawnych, zależy jakość ich życia. Uczmy, zatem dzieci akceptacji, tolerancji i szacunku do ludzi innych. Tolerancja to jednak za mało, właśnie akceptacja inności, miłość do drugiego człowieka musimy kształtować od najmłodszych lat i to jest ogromna wartość naszych działań. Dajmy przykład własnym postępowaniem.

Przegląd Twórczości Artystycznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w stopniu głębokim pt. „Mogę wszystko”

w SPECJALNYM OŚRODKU SZKOLNO-WYCHOWAWCZYM NR 3 im. DR HENRYKA JORDANA „JORDANÓWKA”

27 listopada 2015r. w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 3 w Łodzi odbył się Przegląd Twórczości Artystycznej dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, pt. „Mogę wszystko”. Idea tego spotkania narodziła się z przekonania, że każdy z nas może być artystą, że każdy ma swój talent. Uważamy, że nasi wychowankowie z zespołów rewalidacyjno-wychowawczych tak jak inni uczniowie mogą tańczyć, grać na instrumentach muzycznych, mogą malować farbami. Wystarczy tylko w nich uwierzyć!. Nieoceniona jest tu rola nauczycieli, którzy w codziennej pracy rewalidacyjno-wychowawczej odkrywają talenty w swoich uczniach. Ogromną rolę spełniają też rodzice, którzy przygotowują swoje dzieci do tych występów. Wymaga to od nich nie lada wysiłku.

O wyjątkowości tego Przeglądu świadczy fakt, że nie ma miejsc w Łodzi oraz w województwie łódzkim, przeznaczonych tylko dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, w których mogą zaprezentować swoje umiejętności muzyczne, ruchowe, plastyczne. Zazwyczaj „przyłączamy się” do innych konkursów. A my mamy ogromną potrzebę spotykania się, integrowania! Pragniemy pokazać światu, że też jesteśmy coś warci!.

Nauczyciele prowadzący zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze, choć pracujący w różnych placówkach, są dla siebie dużym wsparciem. Jednak szczególnie cenna jest dla nas obecność innych osób, którzy rozumieją nas i nasze potrzeby. Taką podporą jest dla nas pani Jolanta Wojciechowska z ŁCDNIKP, która zawsze wspiera nasze działania dobrym słowem i życzliwością.

O popularności tego typu inicjatyw świadczy liczba uczestników. W Przeglądzie uczestniczyło 5 placówek z Łodzi i 1 z województwa Łódzkiego, łącznie 60 osób. Każdy mógł zaprezentować swoje umiejętności w dowolnej ekspresji twórczej: w wierszu, piosence, teatrzyku czy pracy plastycznej. Wszystkie pokazy były wyjątkowe i niepowtarzalne. W każdym z nich widoczny był wkład i duże zaangażowanie uczniów, nauczycieli oraz rodziców. Poniżej prezentujemy osoby, które wzięły udział w tym wydarzeniu:

Pani Joanna Rodzik, Ewelina Dzięgielewska, Anna Lubczyńska-Wołowiec z ZSS nr 2 wraz ze swoimi uczniami przygotowały prace plastyczne o tematyce jesiennej, z wykorzystaniem naturalnych materiałów przyrodniczych.

Panie: Dorota Choroszewska, Ewa Rogozińska i Małgorzata Waczyńska oraz uczniowie z ZSS nr 4 zaprezentowali występ pt. „Jesień idzie przez park” a praca plastyczna „Jesienne drzewo” zachwyciła swoim kunsztem

Panie Aneta Staniewska, Aleksandra Pawlak, Jolanta Nowokulska, Monika Bisewska, Violetta Poros, Maja Antoszczyk-Wojdyła i uczniowie z ZSS nr 5 pokazali swoje umiejętności artystyczne w wierszu Juliana Tuwima pt. „Pani słowikowa” a także w licznych pracach plastycznych.

Opiekunki, panie Anna Skrok, Alicja Walat, Katarzyna Szpiller i podopieczni Domu Pomocy Społecznej z ul. Spadkowej w Łodzi przygotowali piękny występ o misiach i przytulaniu; przywożąc ze sobą sztalugi z ogromną ilością prac plastycznych udowodnili swoje zdolności plastyczne, które pokazywali z dumą.

SOSW ze Zgierza, reprezentowany przez wychowanków pań: Anny Kadłubowskiej, Doroty Rogalewicz i pana Tomasza Hlebowicza chwycili wszystkich za serca swoim wzruszającym występem pt. „Taki jestem”. Dzięki takim środkom artystycznym jak śpiew, gitara, bębny, pokazali swoje prawdziwe umiejętności muzyczne.

Panie Anna Marcinkiewicz, Grażyna Taranek, Liliana Ćwietkowska oraz uczniowie zespołów rewalidacyjno-wychowawczych z SOSW nr 3 wystąpili z wierszem Jana Brzechwy pt. „Żuk”. Pozytywne nastawienie i nieschodzący uśmiech z twarzy występujących, ukazał ich duże zdolności sceniczne.

Wszyscy uczestnicy Przeglądu otrzymali podziękowania oraz drobne upominki. Na koniec był słodki poczęstunek oraz wspólna dyskoteka.

Dziękujemy wszystkim za przybycie. Gratulujemy pomysłów i życzymy dalszych sukcesów w pracy rewalidacyjno-wychowawczej. Trzeba znać specyfikę pracy z dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną intelektualnie w stopniu głębokim, żeby docenić efekty prezentacji. Radość z zaprezentowania swoich talentów uczestnicy okazywali bardzo spontanicznie, a to największy, nieoceniony efekt takich przeglądów. Drugim ważnym efektem jest spotkanie nauczycieli, rodziców i wymiana doświadczeń. Gratulujemy Placówce, a zwłaszcza organizatorkom **Monice Puchalskiej i Aleksandrze Tomalak.** Do zobaczenia za rok (mamy nadzieję).

WARSZTATY MUZYCZNE W SPECJALNYM OŚRODKU SZKOLNO-WYCHOWAWCZYM NR 4 DLA DZIECI NIESŁYSZACYCH I SŁABOSŁYSZACYCH W ŁODZI

Monika Wagner
SOSW nr 4

Muzyka jest wszędzie – w nas i wokół nas. Wszystko dzieje się w jakimś rytmie, określonym tempie, nastroju i dynamice. Warto już od najmłodszych lat wprowadzać w życie dziecka muzykę, towarzyszyć w jego muzycznych odkryciach. Dziecko często samo tworzy własne melodie i rytmy za pomocą głosu, prostych instrumentów; tańczy swobodnie w rytm słuchanej muzyki. Tą spontaniczną twórczość muzyczną należy wspierać.

Pracując z małymi dziećmi z wadą słuchu w Zespole Wczesnego Wspomagania Rozwoju przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 4 w Łodzi, staram się także moich podopiecznych wprowadzać w świat dźwięków, ale nie tylko dźwięków mowy lub dźwięków słyszanych w najbliższym otoczeniu, ale w świat muzyki i instrumentów. Dużym wsparciem w realizacji tego zadania jest obecny poziom rozwoju technicznych środków wspomagających słuch, takich jak aparaty słuchowe czy implanty słuchowe. Różnego rodzaju zajęcia muzyczne, logorytmika, to bardzo istotny element wychowania słuchowego dzieci z zaburzeniami słuchu. Zajęcia te uwrażliwiają na zjawiska akustyczne i wyrabiają gotowość do percepcji zróżnicowanych bodźców słuchowych (muzyka, mowa, dźwięki instrumentów). W konsekwencji pozwalają na prawidłowy odbiór wzorca dźwięku podawanego np. przez logopedę, a także kształcą umiejętność dokonywania samokontroli słuchowej, koniecznej w czasie mówienia. Zadaniem logorytmiki jest kształtowanie uwagi słuchowej dziecka oraz uwrażliwianie go na zjawiska wspólne dla muzyki i mowy, takie jak: natężenie dźwięku, jego wysokość, tempo, akcent, rytm, intonacja i frazowanie. Łączenie ruchu z piosenką, rozwija koordynację słuchowo-ruchową dzieci, zwiększa wydolność aparatu głosotwórczego, reguluje oddech, usprawnia aparat artykulacyjny. Trzeba również docenić

funkcję uspołeczniającą i wychowawczą grupowych zajęć logorytmicznych. Kształcą takie cechy jak: zdyscyplinowanie, cierpliwość (umiejętność czekania na swoją kolej), samodzielność, umiejętność współdziałania w grupie i koncentrację uwagi.

Biorąc pod uwagę pozytywny wpływ zajęć muzycznych na terapię dzieci z wadami słuchu, zorganizowałam w naszym Ośrodku warsztaty „Zabawy z muzyką w terapii najmłodszych", dla dzieci i ich rodziców. Spotkanie odbyło się w ramach projektu „Soboty ze specjalistami", w którym co roku bierze udział Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju.

Moje zaproszenie przyjęła pani Emilia Pankowiak – wykładowca Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu, terapeuta programu „Dźwięki Marzeń" Fundacji Orange. Zajmuje się badaniami z zakresu zastosowania rytmikoterapii w procesie rehabilitacji dzieci po zaimplantowaniu wszczepem ślimakowym. Jest organizatorką spektakli muzycznych dla dzieci, kompozytorką piosenek, prowadzi zajęcia umuzykalniające dla niemowląt i małych dzieci. Zajęcia w ramach warsztatów „Zabawy z muzyką w terapii najmłodszych", odbywały się w dwóch grupach: dla dzieci w wieku od 1 do 3 lat oraz w wieku od 4 do 6 lat. Pani Emilia przywiozła dużo instrumentów, kolorowych rekwizytów i zaproponowała wiele ciekawych i różnorodnych zabaw z muzyką. Dzieci między innymi reagowały na muzykę i jej brak, różnicowały słuchem dźwięki instrumentów, wystukiwały rytm na dzwoneczkach, a podczas zabaw z piłką

reagowały na akcent w muzyce. Wszyscy świetnie bawili się przy prostych, rytmicznych i zabawnych piosenkach skomponowanych przez panią Emilię. Warsztaty muzyczne sprawiły dzieciom wiele radości. Były dla nich wspaniałą zabawą, ale również ćwiczeniami słuchowymi. Dla rodziców był to czas, kiedy mogli w miły, relaksujący sposób spędzić sobotnie przedpołudnie ze swoimi dziećmi, a przy okazji podpatrzeć jak bawić się ze swoimi pociechami i stymulować ich słuch.

Panią Emilię Pankowiak udało się również namówić na warsztaty z nauczycielami pracującymi w naszym Ośrodku. Uczestnicy poznali walory terapeutyczne muzyki oraz rolę rekwizytu w interpretacji muzyczno-

ruchowej. Zostali zaznajomieni z metodą aktywnego słuchania muzyki B. Strauss. Poznali zabawy i tańce „na powitanie", muzykę aktywizującą i relaksującą, którą można wykorzystać podczas zabaw z chustkami, grali na instrumentach, tańczyli. Nie lada wyzwaniem było uważne słuchanie dyrygenta i zagranie w orkiestrze na „instrumentach znalezionych w kuchni" – czyli drewnianych łyżkach, łopatkach, metalowych widelcach i garnku. Oprócz dobrej zabawy i wspaniałej atmosfery, prowadzącej warsztaty udało się osiągnąć cel, jakim było przekonanie nauczycieli do wykorzystywania muzyki klasycznej podczas swoich zajęć. Warsztaty stały się źródłem inspiracji dla nauczycieli, a zaproponowane utwory i zabawy są wykorzystywane na zajęciach logorytmicznych prowadzonych w naszym Ośrodku.

„Powiedz mi, a zapomnę
Pokaż – a zapamiętam
Pozwól mi działać, a zrozumiem”
Konfucjusz

Katarzyna Pęczek
ŁCDNiKP

MALI BADACZE, CZYLI CHEMIA I FIZYKA W PRZEDSZKOLU

Charakterystyczną cechą procesów poznawczych dziecka w wieku przedszkolnym jest ich ścisłe powiązanie z działaniem oraz duża podatność na bodźce zewnętrzne, które są głównym czynnikiem ukierunkowującym myślenie. W tym okresie dzieci charakteryzuje naturalna ciekawość świata i tego co je otacza. Zadają dużo pytań, chętnie podejmują wyzwania i poznają świat wszystkimi zmysłami.

Ta podstawowa zasada rozwoju poznawczego dzieci w wieku przedszkolnym stała się myślą przewodnią warsztatów organizowanych przez dwie pomysłowe i twórcze nauczycielki w **SOSW nr 4 w Łodzi przy ul. Krzywickiego 20**.

Mali Badacze to cykliczne warsztaty adresowane do dzieci w wieku przedszkolnym. Ich celem jest rozwijanie zainteresowań i kształtowanie wiedzy wykraczającej poza podstawę programową wychowania przedszkolnego. Dają możliwość wykonywania doświadczeń i eksperymentów oraz obserwowania skutków podejmowanych działań.

Rozwijają umiejętność myślenia przyczynowo-skutkowego, porównywania, uogólniania, wyciągania wniosków. I chociaż niektóre eksperymenty wydają się na pierwszy rzut oka trudne, gdyż są związane z takimi dziedzinami jak fizyka czy chemia, to wykorzystując bogatą bazę dydaktyczną, którą dysponuje szkoła, dają dziecku okazję do odkrywania i zgłębiania świata przyrody i techniki.

Warsztaty prowadzone są raz w miesiącu w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niesłyszących i Słabosłyszących. Biorą w nich udział wychowankowie naszej placówki oraz zaproszone dzieci z przedszkoli ogólnodostępnych. Jest to jednocześnie doskonała okazja do: integracji dzieci z wadą słuchu oraz pełnosprawnych rówieśników, poznawania się, nabywania umiejętności komunikowania i wspólnego działania. Największym entuzjazmem jak dotychczas cieszyły się wśród przedszkolaków zajęcia ***Bawimy się światłem*** i ***Gdzie jest powietrze?***

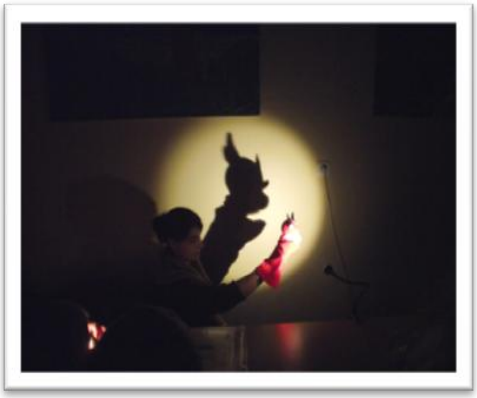

Zainteresowanych nauczycieli wraz z grupami przedszkolnymi zapraszamy serdecznie na następne zajęcia tj.: ***Magnetyzm***, ***Otaczają nas dźwięki***, ***Wodne czary – mary***, ***Matematyczne podróże małe i duże***, ***Konkurs na dyrektora banku czyli zabawy z liczeniem***, ***Ziemia krąży wokół Słońca***, ***Przez różowe okulary***. Chętnie przyjmiemy do realizacji propozycje innych, ciekawych tematów.

Zainteresowanych prosimy o kontakt z organizatorkami warsztatów **Mali Badacze**: Beatą Oleksiewicz (beataoleks@tlen.pl) oraz Małgorzatą Traczyk (maltra6956@wp.pl) .

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 6 im. Hieronima Baranowskiego dla dzieci i młodzieży niewidomej i słabo widzącej w Łodzi

Uwarunkowania historyczne:

W latach trzydziestych XX wieku zarówno władze miasta, jak i nauczyciele oraz rodzice widzieli konieczność utworzenia szkoły dla dzieci niewidomych. Łódź była prekursorem kształcenia dzieci niedowidzących (już w latach 20 zauważono ich inne potrzeby niż dzieci niewidomych).

Miasto nie posiadło środków na utrzymanie samodzielnej szkoły. Z inicjatywy łódzkiego poety i redaktora Radia Łódź pana Jana Piotrowskiego postało Stowarzyszenie Łódzka Rodzina Radiowa, której celem było pomaganie dzieciom niewidomym w Łodzi. W roku 1934 została powołana Szkoła Podstawowa nr 39 dla Dzieci Niewidomych.

Mieszkańcy Łodzi odpowiedzieli na apel i w roku 1938 Łódzka Rodzina Radiowa przekazała Szkole Podstawowej nr 39 dla Dzieci Niewidomych nowoczesny budynek szkolny z internatem dla 100 wychowanków. Budynek ten mieścił się przy ul. Przyszkole 38.

Po II wojnie światowej, dzięki dalszym staraniom Łódzkiej Rodziny Radiowej i władz Miasta, w roku 1946 szkoła dla niewidomych wznowiła działalność.

W roku 2004 Rada Miejska, na wniosek społeczności Ośrodka, nadała imię mjr Hieronima Baranowskiego – filantropa i darczyńcę szczególnie na rzecz dzieci i młodzieży słabo widzącej i niewidomej.

Stan obecny:

Ośrodek jest położony w pięknym otoczeniu, na obrzeżu **Lasu Łagiewnickiego**. Pozwala to wychowankom na bliższe obcowanie z naturą, na prowadzenie zajęć w środowisku naturalnym, a także na codzienną rekreację.

Położenie szkoły umożliwia również szybki dostęp do **centrum miasta** – do Placu Wolności tramwajem nr 3 dojeżdżamy w ciągu 10-15 minut.

Specjalny Ośrodek nr 6 w Łodzi od 1970r. zlokalizowany jest przy ul. Dziewanny 24. Jest to budynek rozległy, adaptowany na potrzeby słabo widzących i niewidomych. Składa się z trzech pawilonów i sali gimnastycznej. W dobudowanym na początku lat 90-tych, na II piętrze, mieści się internat. Obecnie po dokonanej kompleksowej termomodernizacji.

Oprócz pracowni przedmiotowych wychowankowie korzystają ze specjalistycznych gabinetów rewalidacji indywidualnej. Część holu na I piętrze została zaadaptowana na **GALERIĘ**, w której eksponowane są prace uczniów.

W pobliżu zarówno pracowni lekcyjnych, jak i internatu znajduje się gabinet lekarski, gdzie okulista i pielęgniarka przez cały tydzień sprawują opiekę medyczną nad naszymi wychowankami.

W związku ze zwiększającą się liczbą dzieci w Zespole Wczesnego Wspomagania Rozwoju oraz uczniów z niepełnosprawnością sprzężoną brakuje gabinetów do specjalistycznej terapii indywidualnej.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 6 w Łodzi, to Łódzka Szkoła dla Niewidomych i Słabo Widzących, w skład, której wchodzi:

- **Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju,** który obejmuje rehabilitacją i opieką ponad **120** małych dzieci z niepełnosprawnością złożoną i ich rodziny od urodzenia do rozpoczęcia nauki w szkole,
- **oddziały przedszkolne**, grupa dla dzieci 3-4 letnich oraz grupa rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego dla dzieci 5-6 letnich,
- **szkoła podstawowa,**
- **gimnazjum,**
- **liceum ogólnokształcące,**
- **technikum**,

w którym młodzież niewidoma i słabo widząca ma możliwość kształcenia się w dwóch zawodach: **technik masażysta, technik prac biurowych,**

- **szkoła policealna** oferująca **kształcenie w zawodach: technik obsługi turystycznej, technik administracji i technik tyfloinformatyk,**
- **Internat.**

W liceum ogólnokształcącym oraz w szkole policealnej kształceniem obejmujemy również młodzież z niepełnosprawnością ruchową.

Obecnie w Ośrodku kształci się **169** uczniów, w tym około 40% spoza Łodzi, którzy mają możliwość mieszkania w internacie Ośrodka. Około 30 % dzieci pochodzi z rodzin niewydolnych wychowawczo lub patologicznych (najczęstszym problem jest bezrobocie, bieda, alkoholizm). Nauka w Ośrodku jest dla nich jedyną szansą na rozwój i edukację oraz specjalistyczną rehabilitację. Około 25% uczniów ma niepełnosprawność sprzężoną (niedosłuch,

upośledzenie umysłowe od lekkiego do głębokiego, niepełnosprawność ruchowa, zespół Aspergera, różne dodatkowe schorzenia somatyczne, np. cukrzyca, epilepsja).

Zasoby ludzkie i wyposażenie:

Ośrodek jest **jedyną**, bardzo wysoko ocenianą w środowisku placówką dla niewidomych i słabo widzących, która od wielu lat (80 lat istnienia) pełni w **makroregionie łódzkim** funkcję **edukacyjno-rehabilitacyjną.** Swoim zasięgiem obejmuje całe województwo, a na poziomie kształcenia ponadgimnazjalnego również całą Polskę, ze względu na atrakcyjną ofertę kształcenia zawodowego.

Kadra pedagogiczna szkoły to zespół około 70 **profesjonalistów**: nauczycieli, wychowawców, tyflopedagogów, terapeutów, specjalistów.

Dzięki staraniom rady pedagogicznej i udziałowi w wielu programach PFRON i projektach europejskich placówka posiada **specjalistyczną, nowoczesną bazę** pomocy oraz sprzętu tyflodydaktycznego. Pracownie przedmiotowe i gabinety edukacyjno – terapeutyczne (specjalistyczne) są bardzo dobrze wyposażone, zgodnie z potrzebami niepełnosprawnych wzrokowo uczniów.

Osiągnięcia

1) Jak najwcześniejsze objęcie, dziecka i jego rodziny wczesnym wspomaganiem rozwoju pozwala na zapobieganie pogłębianiu się niepełnosprawności.
W konsekwencji dzieci te mają szansę na wybór odpowiedniej dla nich ścieżki kształcenia (szkoła specjalna {specjalistyczna}, integracyjna, czy ogólnodostępna). Dzieci objęte WWR najczęściej rozpoczynają naukę równocześnie w widzącymi rówieśnikami. Odroczenie obowiązku szkolnego występuje zdecydowanie rzadziej.

2) Nauka i rehabilitacja w Ośrodku pozwala na zdanie matury zdobycie zawodu. Nasi absolwenci kontynuują naukę lub podejmują pracę zawodową. Dla młodzieży niepełnosprawnej jest to szansa na pełnienie w dorosłym życiu ról społecznych: ucznia, studenta, pracownika, rodzica.

3) Poprzez udział w organizowanych przez Ośrodek i inne podmioty imprezach, konkursach, festiwalach, przeglądach, uczniowie SOSW nr 6 w Łodzi mają możliwość spotykać się i konkurować z pełnosprawnymi rówieśnikami, co jest niezbędnym elementem do pełnej integracji ze społeczeństwem.

4) We współpracy z Polskim Związkiem Niewidomych w latach 2000-2008 prowadzono specjalistyczne szkolenia dla nauczycieli szkół

ogólnodostępnych i integracyjnych uczących dzieci i młodzież słabo widzącą i niewidomą. Przeszkolono około 180 nauczycieli z całej Polski.

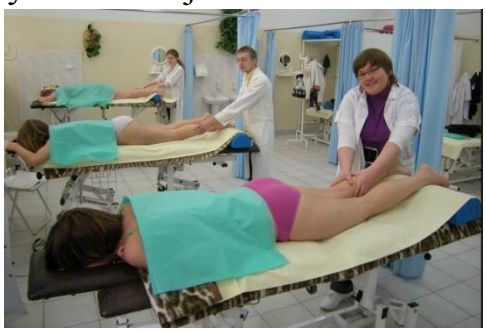

5) Ośrodek systematycznie współpracuje z uczelniami wyższymi, m.in. z Łodzi, Zgierza, Warszawy, Lublina. Studenci (około 15 osób rocznie) studiów dziennych oraz podyplomowych odbywają praktyki ciągłe: asystenckie i nauczycielskie pod kierunkiem nauczycieli Ośrodka, a około 100 studentów rocznie odbywa praktyki 1-3 dniowe, obserwując zajęcia dydaktyczne i rewalidacyjne.

6) Ośrodek systematycznie współpracuje ze środowiskiem lokalnym, Radą Osiedla Marysin – Rogi, Teatrem Powszechnym (przy wykonywaniu programu teatralnego pismem brajla do inicjatywy Teatru Czytanego), Urzędami Skarbowymi, (wykonując ulotki informacyjne dla niewidomych klientów).

7) Dotychczas dzięki działaniom Ośrodka przy bardzo dużym wsparciu merytorycznym i finansowym organu prowadzącego (Wydziału Edukacji UMŁ) była możliwość pozyskiwania środków pozabudżetowych na doposażenie w specjalistyczny sprzęt, urządzenia, pomoce tyflodydaktyczne oraz na likwidację barier architektonicznych (modernizacja wszystkich sanitariatów, wymiana wszystkich drzwi w Ośrodku, wymiana wykładzin, wykonanie podjazdu dla niepełnosprawnych). W latach 2005-2008 pozyskano – około 3 mln zł.

8) W roku 2000 przy Ośrodku powołano Stowarzyszenie na Rzecz Rehabilitacji Osób Niewidomych i Słabo Widzących „SPOJRZENIE", którego celem jest wspieranie działalności statutowej Ośrodka, np. współfinansowanie imprez lokalnych i ogólnopolskich. W roku 2003 powołany został przy Stowarzyszeniu Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Rehabilitacyjno-Leczniczy „Spojrzenie", w celu uzyskania kontraktu z NFZ na poradnię okulistyczną. Obecnie jesteśmy jedynym Ośrodkiem dla słabo widzących i niewidomych w Polsce, który ma zapewnioną systematyczną (pięć dni w tygodniu) opiekę okulistyczną dla dzieci i młodzieży Ośrodka. Działania stowarzyszenia i NZOZ są oparte wyłącznie na środkach publicznych. W roku 2008 Stowarzyszenie „Spojrzenie" uzyskało status organizacji pożytku publicznego. Pozyskiwane środki z 1% OPP wykorzystywane są na rzecz Ośrodka, np. doposażenie i modernizacja gabinetu okulistycznego, wykonanie podjazdu dla niepełnosprawnych ruchowo na holu głównym.

Zgodnie z polityką Ministerstwa Edukacji Narodowej wprowadzania zmian w systemie kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wysokospecjalistyczne placówki, jaką jest w/w Ośrodek, mogą pełnić funkcję wspierająco-edukacyjną dla uczniów słabo widzących i niewidomych ze szkół ogólnodostępnych. W roku 2011 Ośrodek we współpracy z Wydziałem Edukacji Urzędu Miasta Łodzi realizował projekt **„Nauczyciel – Lider – Mediator”** dla 100 nauczycieli z terenu Łodzi uczących w szkołach ogólnodostępnych, obejmujący 40 godzin szkolenia dla każdego uczestnika.

We współpracy z Wydziałem Edukacji UMŁ oraz Zespołami Wczesnego Wspomagania Rozwoju przy placówkach kształcenia specjalnego w Łodzi realizuje się projekt **„SOBOTY ze SPECJALISTAMI”.**

Obecnie Ośrodek bierze udział w **Projekcie „Doszkalanie specjalistów zajmujących się dziećmi niewidomymi i słabo widzącymi z dodatkowymi ograniczeniami do 12 roku życia, które pozostają bez właściwego wczesnego wsparcia i edukacji szkolnej”,** REALIZATOR: Polski Związek Niewidomych PARTNER: Perkins International, USA (amerykańskie Centrum dla Niewidomych), pod HONOROWYM PATRONATEM: Ministra Edukacji Narodowej.

Wczesne i systematyczne oddziaływania edukacyjno-rehabilitacyjne dają możliwość na podniesienie jakości życia niepełnosprawnych dzieci i młodzieży, a **w przyszłości zwiększają szansę na pełnoprawne, satysfakcjonujące uczestnictwo w życiu społecznym.**

Badania statystyczne wskazują na tendencje wzrostu urodzeń dzieci z różnorodnymi problemami zdrowotnymi. W województwie łódzkim rodzi się około 100 takich dzieci rocznie. Statystycznie około 500-600 dzieci w wieku od 0 do 6-7 lat powinno być objętych specjalistyczną opieką zespołów wczesnego wspomagania rozwoju.

Z wizytą „Na Dziewanny”

Sylwia Majcher
Mariola Trojanowska
Magdalena Dominiak-Szymczak
SOSW nr 6 w Łodzi

W ramach cyklu zajęć organizowanych przez ŁCDNiKP „Model pracy z uczniem niepełnosprawnym” dnia 7 października 2015 roku odbyły się zajęcia w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. mjr Hieronima Baranowskiego nr 6 w Łodzi.

Podczas prezentacji metodycznej pedagodzy, psycholodzy, nauczyciele ze szkół i przedszkoli ogólnodostępnych, specjalnych oraz poradni psychologiczno-pedagogicznych zapoznali się ze specyfiką pracy edukacyjno-terapeutycznej z uczniem słabo widzącym i niewidomym w tym z niepełnosprawnością sprzężoną w wieku przedszkolnym a także wczesnoszkolnym. Praca w naszym zespole edukacyjno - terapeutycznym realizowana jest zgodnie z założeniami podstawy programowej.

Jest ona dostosowana do potrzeb i możliwości rozwojowych uczniów. W praktyce znaczy to tyle, że każde dziecko realizuje ten sam temat lekcji, ale dostosowany do swojego tempa, poziomu i możliwości. Uczeń niewidomy pracuje na materiale wypukłym i dźwiękowym. Uczniowie słabo widzący mają pogrubione kontury ilustracji, powiększoną czcionkę lub inne potrzebne dostosowania. Zróżnicowany jest, zatem stopień trudności każdego wykonywanego przez uczniów zadania. Dlatego zajęcia lekcyjne muszą być tak zorganizowane, aby każde dziecko mogło realizować materiał w swoim własnym tempie. W tej sytuacji bardzo ważną rolę odgrywa nauczyciel, który musi wykazać się dużą kreatywnością, elastycznością i zaangażowaniem.

Ważne jest także, jeśli nie najważniejsze, żeby bezwarunkowo akceptował swoich uczniów. Tylko wtedy uczeń i nauczyciel osiągną wspólny sukces.

Sukces w tej specyficznej pracy często rozumiemy jako przełamywanie się, podejmowanie ryzyka wejścia w nową, nieznaną sytuację edukacyjną i mamy na myśli zarazem ucznia jak i nauczyciela. Proponujemy tutaj odrzucenie schematów na rzecz poszukiwania nowych rozwiązań. Podążanie za dzieckiem, wsłuchanie się i dostosowanie materii dydaktycznej tak, aby pobudzała do działania, a działaniem tym dawała umiejętności i wiedzę. Często zajęcia w przedszkolu mają formę warsztatu, w którym korzystając z możliwości doświadczania „tu i teraz", kształtują wiedzę i kompetencję ucznia. Wchodzimy w przestrzeń i budujemy rodzaj niepowtarzalnego zdarzenia będącego pewną wypadkową naszych doświadczeń, umiejętności, potrzeb i stanów emocjonalnych. Metaforyczne ujęcie rzeczywistości jak w warsztacie pt. „Jak smakuje jesień?", w którym przed oczami dziecka, rozsnuwany jest świat zapachów, smaków, dźwięków, faktur i kształtów. Niezwykle delikatnie podpowiadamy czy proponujemy pewną aktywność, ale to indywidualność i kreatywność dziecka wskazuje nam kierunek, w którym będziemy podążać za osobowością dziecka z niepełnosprawnością. Dzisiaj liście rozrzucane po sali będą deszczem- delikatnie muskającym naszą skórę, jutro początkiem malarskiej przygody, aby wreszcie – pojutrze stać się banknotem, którym zapłacimy za zakupy. Nie narzucamy, dajemy jedynie pewien impuls, aby dziecko samo poszukało rozwiązania, a tym samym było w działaniu, w aktywności, w procesie.

Uczestnicy konferencji wzięli również udział w wykładach oraz zajęciach z zakresu konstruowania i ewaluowania Indywidualnych Programów Edukacyjno-Terapeutycznych.

Całe spotkanie przyczyniło się do dyskusji, wymiany zdań dotyczących specyfiki pracy z dzieckiem z niepełnosprawnością wzrokową i sprzężoną.

„Dobre praktyki" w SOSW nr 6 – Łódzkiej Szkole dla Niewidomych i Słabo Widzących „Na Dziewanny"

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 6 to szkoła dla słabo widzących i niewidomych z blisko 80 - letnią tradycją. Mieści się ona w Łodzi, przy ul. Dziewanny 24, tel. 42 657 79 41, e-mail: slabowidz@blind.edu.pl

Zgodnie z mottem, które brzmi: „Dzisiaj należy wiedzieć, co trzeba poznawać jutro, by radzić sobie pojutrze", zapewnia wychowankom wszechstronny rozwój, aby mogli osiągnąć maksymalną samodzielność w dorosłym życiu. Realizuje kształcenie i rehabilitację na wszystkich etapach edukacyjnych, od Zespołu Wczesnego Wspomagania Rozwoju poprzez przedszkole, szkołę podstawową, gimnazjum, technikum, liceum i szkołę policealną (również dla młodzieży z niepełnosprawnością ruchową).

Ośrodek uczestniczy w realizacji projektu „SOBOTY ZE SPECJALISTAMI", prowadzi również Punkt Konsultacyjny dla dzieci, rodziców, nauczycieli pracujących z uczniami z dysfunkcją wzroku. Wychowankowie, a także uczniowie słabo widzący ze szkół ogólnodostępnych mogą korzystać z bezpłatnej opieki okulistycznej. W bieżącym roku Ośrodek powrócił do systematycznych szkoleń dla pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli organizując I Ogólnopolską Konferencję „Tyfloedukacja – diagnoza i funkcjonowanie uczniów słabo widzących i niewidomych".

Wbrew obiegowym opiniom o segregacyjnym charakterze placówek specjalnych, SOSW podejmuje szereg działań, których celem jest integracja społeczna naszych wychowanków ze środowiskiem pełnosprawnych rówieśników.

Od czterech lat Ośrodek jest organizatorem Wojewódzkiego Festiwalu Kolęd i Pastorałek, który w tym roku po raz pierwszy swoim zasięgiem objął całe województwo, a współorganizatorem został WODN i UMŁ w Łodzi. Koncert Galowy IV Festiwalu odbył się w Teatrze Muzycznym w Łodzi. Patronat nad imprezą objęli: Narodowe Centrum Kultury, Wojewoda Łódzki, Prezydent Miasta

Łodzi. Festiwal stawia sobie za cel integrację osób niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym, podnoszenie poziomu aktywności życiowej osób niepełnosprawnych, rozwijanie kontaktów społecznych i interpersonalnych.

W Ośrodku bardzo aktywnie działa zespół artystyczny. Każdego roku realizowane są projekty poświecone twórczości wybitnych poetów. Ich zwieńczeniem są spektakle poetycko-muzyczne, które uczniowie prezentują łodzianom. W 2011 r. w ramach realizowanego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej projektu *Miłosz od Nowa* powstał spektakl *Wędrowałem, czyli rzecz o Czesławie Miłoszu*. Który spotkał się z bardzo ciepłym przyjęciem, więc 16 grudnia 2011 r. został zaprezentowany w Akademickim Ośrodku Inicjatyw Artystycznych dla zaproszonych gości, między innymi przedstawicieli Narodowego Centrum Kultury, Polskiego Związku Niewidomych, Wydziału Edukacji, a także uczniów łódzkich szkół specjalnych i ogólnodostępnych.

Spektakl zdobył pierwszą nagrodę w konkursie *Szlifiernia Talentów*, organizowanym przez Fundację Szansa dla Niewidomych i był prezentowany podczas konferencji REHA FOR THE BLIND IN POLAND w Warszawie.

Uczniowie przygotowali też wiele przedstawień poetycko-muzyczne: *Jeśli zaprosicie poetę do domu*- z okazji jubileuszu NZOZ *Intermedicus*, *Jutro możemy być szczęśliwi* – na 75-lecie Ośrodka, *Jestem jaka jestem* – poświecone twórczości Wisławy Szymborskiej. Obecnie, w związku z obchodami Roku Tuwimowskiego są w trakcie realizacji projektu *Zmęczony burz szaleństwem*.

Nauczyciele SOSW nr 6 w każdym uczniu potrafią dostrzec jego mocne strony, które są rozwijane na zajęciach pozalekcyjnych, m.in.: w Ognisku Muzycznym (innowacja pedagogiczna), na zajęciach z plastykoterapii, w Kole Naukowym, *Collapsus* (pod patronatem Politechniki Łódzkiej), w kołach przedmiotowych, teatralnych, w Klubie Europejskim, Ekoklubie, *Dziewanna*, a także podczas wycieczek i wyjazdów, w tym wakacyjnych, w kraju i za granicą (posiadamy własny autokar).

Uczniowie z powodzeniem biorą udział w licznych ogólnodostępnych konkursach artystycznych zdobywając często pierwsze nagrody i wyróżnienia.

- I miejsce w wojewódzkim konkursie plastycznym „Moja Innowacja – pokaż, co ci siedzi w głowie”,
- I miejsca w ogólnopolskim konkursie czytelniczym „Znam starego Doktora jak nikt”,
- I miejsca zespołu wokalnego w konkursie kolęd i pastorałek w Aleksandrowie Łódzkim,
- I miejsca w Konkursie Poezji Rosyjskiej.

Działania ośrodka są wspierane przez liczne instytucje i organizacje, przede wszystkim przez Stowarzyszenie na Rzecz Rehabilitacji Osób Niewidomych i Słabo Widzących SPOJRZENIE, realizowane są z nim różnorodne projekty i przedsięwzięcia, między innymi Dzień Białej Laski - imprezę kulturalną dla dzieci i młodzieży, której głównym celem jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez integrację dzieci oraz młodzieży środowiskiem dysfunkcjami ze środowiskiem osób pełnosprawnych. Do udziału w projekcie zapraszani są uczniowie ogólnodostępnych szkół podstawowych.

We współpracy ze Stowarzyszeniem realizowany jest również projekt *Start 2*. Są to indywidualne zajęcia usamodzielniające z zakresu: nauki pisma brajla, orientacji przestrzennej, rehabilitacji wzroku, wsparcia psychologicznego, terapii pedagogicznej, elementów gospodarstwa domowego, czynności dnia codziennego oraz zajęcia z wykorzystaniem specjalistycznego oprogramowania i sprzętu komputerowego dostosowanego do potrzeb osób słabo widzących i niewidomych.

Od dwóch lat w ośrodku realizowany jest projekt „Zawodowo PLUS – wzmocnienie kształcenia zawodowego szansą na samodzielność niepełnosprawnych w dorosłym życiu”. Dzięki niemu młodzież podnosi swoje kompetencje zawodowe i pozazawodowe.

Uczniowie technikum masażu zdobywają wiadomości z zakresu podstaw terapii neuromięśniowo-szkieletowej, fizjoterapii oraz terapii przeciwzastoinowej. Z kolei uczniowie szkoły policealnej (zawód: technik obsługi turystycznej) uczestniczą w zajęciach z obsługi klienta, komunikacji interpersonalnej i podstaw rekreacji.

Uczestniczą w indywidualnych zajęciach z doradztwa zawodowego, podczas których zdobywają m.in. umiejętności w zakresie poszukiwania pracy na otwartym rynku pracy, zgodnie z wyuczonym zawodem.

Podsumowując: ośrodek dla uczniów z niepełnosprawnością wzrokową, jedyny w regionie spełnia oczekiwania uczniów, rodziców i środowiska, ponieważ:

- jest to szkoła przyjazna dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
- świetnie kształci,
- rozwija zdolności i zainteresowania,

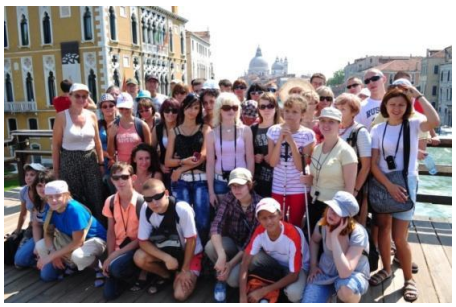

- integruje środowisko lokalne,
- przygotowuje do aktywnego dorosłego życia,
- wspomaga nauczycieli szkół ogólnodostępnych w pracy z uczniami z uszkodzonym wzrokiem.

Współdziałanie Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 6 im. mjr Hieronima Baranowskiego w Łodzi z pracodawcami nad organizacją procesów uczenia się

Beata Cendrowicz
Katarzyna Tręda-Pisera
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 6
im. mjr Hieronima Baranowskiego w Łodzi

Specjalny Ośrodek Szkolno -Wychowawczy nr 6 kształci młodzież z dysfunkcją wzroku w zawodach:

- technik masażysta na poziomie technikum,
- technik prac biurowych na poziome technikum,
- technik administracji (również z niepełnosprawnością ruchową) na poziomie szkoły policealnej,
- technik tyfloinformatyk na poziomie szkoły policealnej.

Priorytetem naszych działań jest tworzenie warunków w taki sposób, aby teoretyczne kształcenie zawodowe było komplementarne z kształceniem praktycznym. Realizujemy to poprzez działania szkoły w partnerstwie z pracodawcami i organizacjami pozarządowymi w zakresie:

- działań nowatorskich,
- działań Szkolnego Ośrodka Kariery,
- praktyk zawodowych,
- wizyt studyjnych i pośrednictwa pracy dla absolwentów.

Działania nowatorskie

Jednym z podstawowych zadań szkolnictwa zawodowego jest osiągnięcie przez uczniów kwalifikacji w zawodzie niezbędnych do funkcjonowania na rynku pracy.

Istotnym w dzisiejszej rzeczywistości wydaje się kształtowanie kluczowych kompetencji zawodowych i społecznych, a niezbędnym łączenie kształcenia teoretycznego z praktycznym. Uczący się wykorzystują internetowe platformy edukacyjne w zakresie przedmiotów prawnych i ekonomicznych, poszerzają wiedzę, dokonują bieżącej ewaluacji własnych umiejętności,

przygotowują się do egzaminu, korzystając z gotowych arkuszy egzaminacyjnych.

Uczniowie pod okiem specjalistów ze szkoły korzystają z platformy doradztwa zawodowego. Zapoznają się z informacjami dotyczącymi rynku pracy i oczekiwań pracodawców wobec pracowników. Zajęcia urozmaicone są filmami edukacyjnymi, interaktywnymi prezentacjami i licznymi testami diagnostycznymi, które pomagają określić predyspozycje zawodowe i preferowane ścieżki kariery zawodowej. Uczestniczą w licznych projektach edukacyjnych polegających na symulacji prawdziwych zadań zawodowych i naturalnego środowiska pracy, a także w spotkaniach z przedstawicielami różnych zawodów.

Szkolny Ośrodek Kariery

W ramach Szkolnego Ośrodka Kariery prowadzone są zajęcia z doradztwa zawodowego mające na celu kształtowanie postaw przedsiębiorczych oraz umiejętności planowania ścieżki edukacyjnej i zawodowej. Treści przekazywane przez specjalistów pozwalają uczestnikom skonfrontować oczekiwania i wyobrażenia na temat nawiązania stosunku pracy z realnymi możliwościami i sytuacją prawną osób niepełnosprawnych w tym zakresie. Uzmysławiają uczniom potrzebę możliwie wczesnego i w pełni świadomego programowania kariery zawodowej. Uczniowie są zapoznawani m. in. z informacjami na temat środków na szkolenia zawodowe dostępnych dla osób niepełnosprawnych oraz sposobów pozyskiwania funduszy na stworzenie własnej działalności gospodarczej, a także z procedurami dotyczącymi dofinansowania miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, co w przyszłości może pomóc uzyskać zatrudnienie.

Bardzo pożyteczne okazały się wizyty studyjne w Urzędzie Statystycznym w Łodzi dla młodzieży, organizowane w ramach „Dnia Przedsiębiorczości" pod patronatem Młodzieżowej Fundacji Przedsiębiorczości w Warszawie. Dzień Przedsiębiorczości to doskonała okazja stworzona dla uczniów, którzy chcą poznać charakter pracy u potencjalnego pracodawcy. Uczniowie w praktyczny sposób mogą wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte podczas warsztatów i wykładów oraz wyjaśnić w czasie zajęć teoretycznych wątpliwości.

Wartościowym i ważnym efektem zajęć z doradztwa zawodowego było skuteczne przełamywanie barier komunikacyjnych utrudniających uczniom funkcjonowanie w środowisku społecznym, poznanie przez uczestników mocnych i słabych stron, co jest niezbędne dla dobrego planowania i realizowania indywidualnej drogi zawodowej oraz skutecznej pracy nad sobą.

Analiza efektów działań wykazała, że planując kontynuację działań należy szerzej podjąć problem barier komunikacyjnych istniejących między

pracodawcą a niepełnosprawnym kandydatem na pracownika lub pracownikiem, z uwzględnieniem metod ich przełamywania.

Praktyki zawodowe

Praca dla osoby niepełnosprawnej jest jedną z form rehabilitacji, wzmacnia poczucie własnej wartości i pozwala w pełni uczestniczyć w życiu społecznym.

Nasi uczniowie odbywali praktyki w sądzie, organizacjach pozarządowych, firmach komercyjnych, szpitalach, przychodniach i ośrodkach rehabilitacyjnych.

Celem takiego doboru pracodawców było poznanie różnych stanowisk pracy występujących w rozmaitych formach organizacyjno – prawnych.

Praktyka zawodowa zorganizowana w ten sposób, pozwala uczniom zapoznać się z wieloma możliwościami podjęcia zatrudnienia i poznania swoich preferencji zawodowych.

Daje również ogromną szansę na jak najlepsze zaprezentowanie swojej fachowej wiedzy oraz umiejętności ewentualnym przyszłym pracodawcom.

W sądzie uczniowie zapoznali się ze strukturą organizacyjną instytucji, dokumentacją specyficzną dla wymiaru sprawiedliwości oraz poznali zasady etyki zawodowej pracownika administracji. Brali udział w rozprawach sądowych, przygotowywali projekty pism urzędowych oraz zajmowali się obsługą interesantów.

Po odbytych praktykach uczniowie pozyskali kompetencje w zakresie pracy w organach administracji publicznej.

W Polskim Związku Niewidomych i Stowarzyszeniu „Spojrzenie" odbywający praktykę uczniowie zapoznali się z pracą w organizacji pozarządowej, obok typowych prac biurowych mieli okazję doświadczyć, jak ważna jest praca dla osoby niepełnosprawnej, stanowi nie tylko źródło dochodu, ale rozwija, uczy budowania relacji w zespole, zarządzania czasem i współpracy w grupie. Przekonali się, że osoby niepełnosprawne mogą pracować i osiągać sukcesy w pracy zawodowej.

Podczas praktyk realizowanych w Centrum Edukacyjno-Dydaktycznym OMEGA, młodzież doświadczyła pracy w korporacji, zapoznała się z relacjami interpersonalnymi tam występującymi.

Istotnym elementem odbytej przez młodzież praktyki w szpitalach oraz przychodniach rehabilitacyjnych było porównanie charakteru pracy z pacjentem w lecznictwie otwartym i zamkniętym.

Realizując praktyki w Ośrodku Przygotowań Olimpijskich w Spale uczniowie zapoznali się ze specyfiką pracy takiego ośrodka, poznali jego nowoczesne wyposażenie, które mieli możliwość obsługiwać. Doświadczyli

pracy ze sportowcami (realizując usługi inne niż typowe – np. masaż sportowy|).

Pobyt w ramach praktyk wakacyjnych w Nadmorskim Ośrodku Rehabilitacyjno-Wypoczynkowym „Zorza" w Dziwnówku umożliwił młodzieży aktywne włączenie się w proces rehabilitacji leczniczej osób niepełnosprawnych poprzez realizację typowych zabiegów.

Wizyty studyjne i pośrednictwo pracy

Celów w zakresie przygotowania zawodowego osiągamy także poprzez organizowanie wizyt studyjnych u różnych partnerów:

1. W Centrum Karier Niepełnosprawnych Fundacji TUS – uczniowie korzystają z pomocy Biura Pośrednictwa Pracy. Efekty różnorodnych działań nakierowanych na przygotowanie do funkcjonowania na rynku pracy to: zatrudnienie absolwentów naszych szkół zawodowych w wyuczonym zawodzie w takich instytucjach jak: agencje personalne, kancelarie komornicze, przychodnie rehabilitacyjne, kluby sportowe, ośrodki rehabilitacyjno-wypoczynkowe, sekretariaty szkół oraz organizacje pozarządowe. Niektórzy absolwenci skorzystali z dotacji unijnych i założyli własną działalność gospodarczą związaną z zawodem, np.: firmę zaopatrzeniową lub gabinet masażu.
2. Polski Związek Niewidomych – rozszerzenie oferty rehabilitacyjnej dla młodzieży z dysfunkcją wzroku (dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego, płatne staże zawodowe).
3. Zakład Aktywności Zawodowej i firmy społeczne np. KŁOS – zapoznanie młodzieży z alternatywnymi formami aktywności zawodowej (warsztaty terapii zajęciowej, spółdzielnie socjalne i firmy społeczne jako alternatywa pracy dla osób z niepomyślną diagnozą funkcjonalną)
4. Domem Kultury LUTNIA, Teatrem Chorea, Teatrem Powszechnym (realizacja projektów uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym, rozszerzanie zainteresowań, integracja osób niepełnosprawnych z pełnosprawnymi)

Podsumowanie:

Podstawowe formy współdziałania i współpracy z pracodawcami dotyczą:

- organizowania praktyk zawodowych, które prowadzą do korelacji wiedzy i umiejętności z praktyką organizacyjną pracodawcy,
- organizowania projektów edukacyjnych, mających na celu kształtowanie umiejętności zawodowych, niezbędnych w branży pracowników administracyjno-biurowych,
- rozpoznawania perspektyw zatrudnienia na lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim rynku pracy w danej branży zawodowej,

- planowania kariery zawodowej i konfrontowanie własnych planów z potrzebami rynku pracy,
- współpracy z pracodawcami w zakresie organizowania spotkań informacyjnych, wizyt studyjnych, wycieczek edukacyjnych,
- podejmowania działań profilaktycznych zapobiegających bezrobociu poprzez współpracę z biurami karier zawodowych znajdujących się przy organizacjach pozarządowych.

Zakończenie

Zintegrowanie działań szkoły i przedstawicieli pracodawców, organizacji pozarządowych w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, doradztwa zawodowego, pośrednictwa pracy daje rezultaty twarde w postaci zatrudnionych osób.

Dzięki praktykom, wizytom studyjnym oraz licznym projektom unijnym, które zwiększają kompetencje zawodowe nasi absolwenci mają zwiększone szanse na uczestnictwo w życiu społecznym, rodzinnym i zawodowym.

Zespół Szkół Specjalnych nr 4 im. Jana Brzechwy w Łodzi

Budżet Obywatelski zadanie L0085 „Stawiamy na sport”

Dobrosława Borowska
ZSS nr 4 w Łodzi

W 2014 roku rodzice, pracownicy szkoły, uczniowie i okoliczni mieszkańcy przystąpili do projektu realizowanego w ramach Budżetu Obywatelskiego – zadanie L0085 **STAWIAMY NA SPORT.** Dzięki ogromnemu zaangażowaniu całej szkolnej społeczności udało się zrealizować ambitne zamierzenia.

W dniu 23 października 2015 roku nastąpiło uroczyste otwarcie nowego boiska i wielofunkcyjnego placu zabaw w Zespole Szkół Specjalnych Nr 4 w Łodzi, przy ulicy Niciarnianej 2a.

Uroczystość uświetnili zaproszeni goście – **Małgorzata Niemczyk** – Poseł na Sejm RP, **Tomasz Trela** – Pierwszy Wiceprezydent Miasta Łodzi, **Tomasz Kacprzak**, Przewodniczący Rady Miejskiej, **Sylwester Pawłowski** – Przewodniczący Komisji Edukacji, **Konrad Czyżyński** – Łódzki Wicekurator Oświaty, **Grzegorz Justyński** – Dyrektor Biura ds. Partycypacji Społecznej UMŁ, **Elżbieta Wilczyńska** – Główny Specjalista ds. Kształcenia Specjalnego, Wydział Edukacji UMŁ, **Ewa Ściborska**, Rzecznik Osób Niepełnosprawnych, **Małgorzata Bartosiak**, Radna, Wiceprzewodnicząca Komisji Edukacji UMŁ oraz dyrektorzy z zaprzyjaźnionych placówek specjalnych, szkół integracyjnych i ogólnodostępnych.

Uczestniczyli oni w ceremonii otwarcia boiska – przecięciu wstęgi i zapaleniu olimpijskiego znicza. Symboliczny ogień olimpijski wnieśli: Olek, uczeń pierwszej klasy dla uczniów z autyzmem oraz pracownik szkoły – Viktor Berendyuha, brązowy medalista w piłce wodnej Letnich Mistrzostw Olimpijskich w Seulu z 1988 roku. Szkolne boisko i wielofunkcyjny plac

zabaw, dostosowany do potrzeb również starszych uczniów, będą miejscem nie tylko wspólnych zabaw i aktywnego relaksu na świeżym powietrzu, ale też miejscem rehabilitacji i specjalistycznych ćwiczeń.
Dla uczniów niepełnosprawnych każdy dzień, kiedy pokonują własne słabości jest WIELKĄ OLIMPIADĄ! Po części oficjalnej odbyły się pierwsze zajęcia sportowe na boisku. Flash mob zintegrował wszystkich uczestników i był okazją do fantastycznej zabawy! Po rozgrzewce przyszedł czas na sportową rywalizację. W konkursie rzutów do kosza wzięły udział dwie drużyny, wspierane przez zaproszonych gości. Konkurencja zakończyła się remisem. Każdy mógł też spróbować swoich sił i poćwiczyć na nowych urządzeniach na placu zabaw – tyrolce, twisterze, wioślarzu, wahadle, wielofunkcyjnych drabinkach i huśtawkach. Uczniowie, rodzice i nauczyciele Zespołu Szkół Specjalnych nr 4 serdecznie dziękują za wszystkie głosy oddane na projekt L0085 **STAWIAMY NA SPORT** w ramach Budżetu Obywatelskiego!

Biomedyczne aspekty terapii i edukacji dzieci z autyzmem

Jolanta Wojciechowska
ŁCDNiKP
Maria Pielas
ZSS nr 4 w Łodzi

W Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego odbyła się konferencja, druga z cyklu poruszająca problematykę pracy z uczniami z autyzmem w różnych formach edukacji, przede wszystkim włączającej. Konferencja zorganizowana została przez ŁCDNiKP we współpracy z Zespołem Szkół Specjalnych nr 4 w Łodzi oraz Stowarzyszeniem Bliżej Siebie i Fundacją Autyzm bez Granic.

Celem konferencji było zapoznanie nauczycieli, specjalistów i rodziców z doświadczeniami lekarzy – psychiatrów, dietetyków i terapeutów z możliwościami optymalnego usprawniania rozwoju dziecka z autyzmem w zakresie organizowania wszechstronnej opieki biomedycznej w rodzinie i w szkole.

Ponad 120 uczestników to nauczyciele przedszkoli, szkół ogólnodostępnych, specjalnych i integracyjnych z Łodzi i województwa (Stemplew, Ozorków, Zgierz, Koluszki, Konin, Tomaszów Mazowiecki, Piotrków Trybunalski). Dużą grupę stanowili nauczyciele szkół i ośrodków niepublicznych prowadzonych przez stowarzyszenia i fundacje, a także rodzice dzieci z autyzmem. W konferencji uczestniczyli także przedstawiciele organów prowadzących placówki.

Prelegenci, specjaliści dietetycy, lekarze, prawnicy, przedstawili najnowsze koncepcje i badania naukowe na temat właściwej opieki biomedycznej a także własne doświadczenia i dokonania w zakresie opieki i edukacji dzieci z autyzmem.

Prelegenci: *Leczenie psychiatryczne dziecka ze spektrum autyzmu* - prof. dr hab. n. med. Agnieszka Gmitrowicz kierownik Kliniki Psychiatrii Młodzieżowej UM w Łodzi. Kierownik Katedry Psychiatrii. *Biomedyczne aspekty zaburzeń ze spektrum autyzmu w świetle wybranych koncepcji teoretycznych oraz badań własnych w Centrum Diagnozy i Terapii Autyzmu NAVICULA w Łodz*i – dr n. med. Anna Rozetti. *Ubezwłasnowolnienie, czy dotyczy autyzmu?* - dr Błażej Kmieciak - Zakład Prawa Medycznego

Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, b. Rzecznik Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego *Dieta bezglutenowa* - Marlena Zbrojewska – przedstawiciel Polskiego Stowarzyszenia Osób z Celiakią i na Diecie Bezglutenowej. *Po prostu dieta! - znane i niekonwencjonalne diety autyzmie* - Sylwia Kowalska - dietetyk; *Fundacja Rodziców i Terapeutów Autyzm Bez granic*. *Leczenie dietą dziecka z autyzmem* - lek. med. Ewa Bednarczyk-Witoszek - specjalista laryngolog, uprawniona do udzielania porad w zakresie diety optymalnej, autorka publikacji *Dieta dobrych produktów, Jak żywić dziecko z autyzmem* - Dagna Solarek – Poradnia Dobry Dietetyk.

Rodzice dzieci z autyzmem i nauczyciele uzyskali wiele porad prawnych w zakresie funkcjonowania społecznego i zadań opiekuńczych w rodzinie dziecka z niepełnosprawnością.

Ważnym efektem edukacyjnym konferencji była prezentacja zdrowego żywienia, właściwego dla osób z autyzmem, którą pod kierunkiem dietetyków wykonali nauczyciele Zespołu Szkół Specjalnych nr 4. Przekazano uczestnikom wykazy specjalistycznych produktów niezbędnych do sporządzenia potraw, przepisy kulinarne oraz publikacje specjalistyczne.

Konferencja w zakresie tematyki określiła, jak ważnym problemem – oprócz zadań edukacyjnych jest opieka biomedyczna nad dziećmi z autyzmem. Coraz większa liczba dzieci z tą niepełnosprawnością diagnozowana jest zarówno przez lekarzy, jak i psychologów. Ze względu na specyfikę tej niepełnosprawności większość zdiagnozowanych realizuje edukację w formach włączających, co przy nadal niewielkim doświadczeniu i braku całościowej wiedzy na temat specyfiki funkcjonowania dzieci autystycznych powoduje, że potrzeba różnych form wspierających nauczycieli, specjalistów i rodziców jest koniecznością.

Uczestnicy wnioskowali o kontynuację działań w zakresie organizacji konferencji i warsztatów metodycznych prezentujących specyfikę pracy z dziećmi z autyzmem.

Konferencję otworzyła i reprezentowała z ramienia Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego wicedyrektor Elżbieta Gonciarz.

Organizacja Konferencji – Jolanta Wojciechowska ŁCDNiKP; z ramienia ZSS nr 4 - dyrektor Maria Pielas

Droga do wymarzonej rodziny

Magdalena Grzelczak
Zespół Szkół Specjalnych nr 5 w Łodzi

Obserwacja uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, ich zachowań, sposób określenia swoich planów oraz spostrzeganie świata podsunęło pomysł nauczycielom, aby wprowadzić nowe zagadnienia do edukacji młodzieży gimnazjalnej.

Znajomość środowiska, z którego wywodzą się uczniowie stanowiło bazę do tworzenia treści zajęć. Kolejną przyczyną do opracowania innowacyjnego programu był fakt, że uczennice jeszcze w trakcie edukacji zostawały matkami lub były w zaawansowanej ciąży.

Tak powstał innowacyjny program, którego autorkami są mgr Magdalena Grzelczak i mgr Agnieszka Latoszewska – nauczycielki dyplomowane z Zespołu Szkół Specjalnych nr 5 w Łodzi.

Decyzje o napisaniu programu ułatwiła sytuacja, że obydwie nauczycielki ukończyły licea medyczne, jak również posiadają inne kwalifikacji do prowadzenia zajęć.

W roku szkolnym 2010/2011 została wdrożona innowacja pt.: Pielęgnuję, wychowuję - krok po kroku do rodziny". Głównym celem innowacji było zapoznanie uczennic z niepełnosprawnością intelektualną z III klasy gimnazjum zagadnieniami związanymi z opieką nad noworodkiem i prawidłowym funkcjonowaniem rodziny.

Przedsięwzięcie uzyskało pozytywną opinię środowiska szkolnego i rodziców.

Kolejne lata po przeprowadzonej ewaluacji zaowocowały rozbudowaniem tematyki o nowe treści wynikające z potrzeb uczniów oraz problematyki społeczno-ekonomicznej. W roku szkolnym 2012/2013 został zmieniony tytuł programu na „W moim magicznym domku, czyli krok po kroku do rodziny".

Uczniom klasy III gimnazjum przybliżono m.in. zagadnienia z zakresu budżetu domowego, wpływu reklamy na nasze decyzje, sposobów poszukiwania pracy i kreowania swojego wizerunku. Innowacyjny program również obejmował zakres praktycznych informacji o macierzyństwie i ojcostwie, przygotowaniu domu do przyjęcia noworodka, jak również przestrzeganiu zasad bezpieczeństwa i higieny. Młodzież nauczyła się zasad

prawidłowej kąpieli, pielęgnacji maleńkiego dziecka oraz dziecka starszego. Zrozumiała jak ważne jest dbanie o swój własny dom i swoją przyszłą rodzinę. Młodzież uczyła się jak przygotować się do świadomego i przyszłego rodzicielstwa, jak pielęgnować i wychowywać dziecko.

Wnikliwa obserwacja potrzeb uczniów, przemian zachodzących w społeczeństwie oraz potrzeby kształcenia postaw przedsiębiorczych wśród gimnazjalistów stanowiło bazę do kolejnej zmiany treści w innowacji.

W roku szkolnym 2013/2014 innowacja została zaktualizowana i wzbogacona o treści z zakresu przedsiębiorczości, które umożliwiają uczniowi z niepełnosprawnością intelektualną zdobyć wiedzę i umiejętności pozwalające poruszać się po rynku pracy, gospodarowania budżetem domowym, jak również uświadamiają jak ważna jest rola matki i ojca w rodzinie oraz zdobyć umiejętności dbania o swoją przyszłą rodzinę i dzieci.

Elementem sprawdzającym zdobytą wiedzę z zakresu bankowości, oszczędzania oraz gospodarowania pieniądzem było rozegranie przez uczniów gry My a przedsiębiorczość - sprawdź swoją wiedzę.

Autorką i pomysłodawczynią gry jest nauczycielka w Zespole Szkół Specjalnych nr 5 w Łodzi – mgr Magdalena Grzelczak.

W realizacji tej innowacji zostały wprowadzony również materiał z projektu „Ekonomia na co dzień” – przygotowanego przez Fundację Młodzieżowej Przedsiębiorczości.

W roku szkolnym 2013/2014 innowacyjne działania zostały wdrożone pod tytułem Świadomy obywatel, pracownik i rodzic.

Przygotowane zagadnienia pozwoliły na przekazanie uczniom klasy II gimnazjum z niepełnosprawnością intelektualną spójnego obrazu świata i związku z ich najbliższym otoczeniem oraz wykorzystania swoich możliwości w podejmowaniu decyzji o przyszłym zawodzie.

Rok szkolny 2014/2015 to kontynuacja podjętych działań oraz wzbogacenie o realizację materiałów z dwóch projektów Fundacji Młodzieżowej Przedsiębiorczości - „Ekonomia na co dzień” oraz „Zostać przedsiębiorczym”.

Podsumowując zajęcia organizowane w ramach realizacji innowacyjnego programu w latach 2010-2014 należy stwierdzić, że cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem uczniów. Młodzież systematycznie uczęszczała i wykazywała się zaangażowaniem w realizację treści i zadań. W tym miejscu pragnę podkreślić, że rodzice oraz opiekunowie akceptowali innowację i są zadowoleni z udziału w niej swoich dzieci. Jak również społeczność szkolna wysoko oceniała prowadzone zajęcia.

Innowacja wpłynęła również na spostrzeganie szkoły jako miejsca przyjaznego uczniowi, gdyż proponuje wzbogaconą ofertę edukacyjną

i podnosi ogólny poziom nauczania. Ponadto stwarza dobre warunki ku temu, aby uczniowie poszerzali swoje „horyzonty", zdobywali na lekcjach w szkole dodatkowe umiejętności i wiadomości procentujące w dalszych latach nauki oraz przydatne w życiu codziennym.

Podejmowane działania wpłynęły na przedstawienie uczniom z niepełnosprawnością intelektualną prawidłowej roli matki i ojca w opiece nad dzieckiem i jego wychowywaniem. Młodzież zapoznała się z prawidłowymi zasadami funkcjonowania rodziny. Realizacja innowacji pomogła uświadomić uczniów z III etapu edukacyjnego o konieczności dbania o zdrowie, higienę i prawidłowe żywienie swojej przyszłej rodziny.

Realizując zaplanowane zagadnienia uczestnicy zajęć poznali także podstawowe zagadnienia z zakresu ekonomii, przedsiębiorczości i budżetu domowego oraz utrwalili wiadomości związane z rozwojem fizycznym, psychicznym i społecznym człowieka.

Ważnym elementem innowacyjnego programu jest realizacja działań praktycznych oraz połączenie zagadnień w całość, co pozwala uczniowi z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim stworzyć spójny obraz świata i uzmysłowić związek z najbliższym otoczeniem.

II Integracyjny Festiwal Piosenki Dziecięcej pod hasłem „Zima”

Julia Kulesza
Zespół Szkół Specjalnych nr 5
w Łodzi

Zespół Szkół Specjalnych nr 5 w Łodzi przy ul. Plantowej jest tradycyjnie organizatorem festiwali piosenek, które organizuje od ponad dziesięciu lat. Festiwale piosenki spełniają ogromną funkcję rewalidacyjną, w skuteczny sposób integrują środowiska dzieci z niepełnosprawnościami z ich zdrowymi rówieśnikami. pozwalają dzieciom pokazać swoje talenty, generują nie tylko incydentalne kontakty, ale skutkują stałą współpracą w zakresie rozwoju kulturalnego dzieci. W tym roku, 4 lutego odbył się II Festiwal Piosenki Dziecięcej. Motto przewodnie to zima. Zima w tekstach piosenek, zima ze swoimi atrybutami, śniegiem, mrozem, sankami i kuligiem. Brakowało tylko zimy za oknami wspaniałej sali widowiskowej, przy ul. Tuwima 34, której gospodarzem jest Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich w Łodzi i do której zaprosili w tym roku uczestników festiwalowych zmagań organizatorzy z Zespołu Szkół Specjalnych nr 5 w Łodzi. Tym razem dzieci spotkały się nie w murach szkoły, ale w prawdziwym teatrze, ze sceną, rampami, kulisami profesjonalną oprawą techniczną. Niezmienna była atmosfera wspaniałej zabawy, wspólnego śpiewania i pląsów.

Impreza połączyła dzieci i młodzież ze szkół specjalnych, ośrodków szkolno wychowawczych i szkół ogólnodostępnych regionu łódzkiego. Festiwal

skupił wokół siebie uczniów, dla których śpiewanie to pasja, a występ na scenie wiąże się z niezwykłym przeżyciem.

W tym roku w ramach występów konkursowych zaprezentowało się 11 zespołów wokalnych oraz wokalno-instrumentalnych, każdy z nich nie tylko wykonał przygotowaną piosenkę, ale także przygotował ciekawą choreografię, ponieważ zespoły dodawały także wyrazisty ruch sceniczny. Poziomy występów były różne, od profesjonalnego poziomu po wzruszające, gorące emocjonalne wykonania.

Dzieci z „Plastusiowego Przedszkola" wzruszyły całą widownię radością wykonania, a słowa piosenki Marii Konopnickiej „Hu, ha nasza zima zła", piosenki przewodniej festiwalu, którą zaśpiewali wszyscy uczestnicy, stały się radosną apoteozą zimy. 11 zespołów muzycznych pod opieką swoich nauczycieli to wykonawcy z Zespołów Szkół Specjalnych nr 3, 4, 5, 6, 7, ale także Zespół Pieśni i Tańca „Buczkowiacy", SOSW nr 3 w Łodzi, Szkół Podstawowych nr 3 i 116 w Łodzi, Szkoły Podstawowej w Białej. No i tradycją naszych festiwali stała się wspólna zabawa. Bawili się wykonawcy, bawili się goście, a dyrektorzy zaproszonych szkół, którzy przewodniczyli nieformalnemu jury jednogłośnie wydali werdykt, który ogłosiła Anna Burdyka, dyrektor ZSS nr 5, czyli organizatora festiwalu: „Wszystkim należy się pierwsze miejsce"! Jak co roku dopisali także sponsorzy: firmy Rossmann, Atlas oraz Urząd Marszałkowski. Dzięki nim wszyscy uczestnicy festiwalu cieszyli się ze wspaniałych nagród, m.in. wydawnictw albumowych o Łodzi i województwie, kosmetyków, słodyczy oraz maskotek - czyli bocianów, symboli nadchodzącej wiosny. Zapraszamy za rok.

X INTEGRACYJNY FESTIWAL PIOSENKI O ŁODZI I REGIONIE „Bajkowa Łódź Filmowa”

Julia Kulesza
Zespół Szkół Specjalnych nr 5
Jolanta Wojciechowska
ŁCDNiKP

Placówki kształcące uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi promują działania integrujące uczniów ze środowiskiem szkół ogólnodostępnych z regionu łódzkiego. Zespół Szkół Specjalnych nr 5 przy ul. Plantowej w Łodzi od dziesięciu lat organizuje integracyjne festiwale piosenek o Łodzi i regionie. Festiwalom towarzyszom hasła przewodnie, były już m. in. „Łódź czterech kultur”, „Łódź z folklorem w tle”, „Wielokulturowa Łódź od kuchni”, a w tym roku organizatorzy postanowili przypomnieć, z czego jeszcze nasze miasto może być dumne - to produkcja najpiękniejszych i uwielbianych przez dzieci bajek, dlatego dziesiąty, jubileuszowy festiwal zaśpiewał pod hasłem „Bajkowa Łódź Filmowa”. Na festiwal, oprócz uczestników przyjechały, pod opieką p. Lubicy Ignaciuk lalki z najnowszej produkcji łódzkiego Studia Małych Form Filmowych Se-Ma-For „Parauszek i przyjaciele”.

27 lutego br. szkoła rozbrzmiewała piosenkami z najpiękniejszych, uwielbianych przez dzieci bajek, które śpiewali uczniowie łódzkich przedszkoli i szkół (specjalnych i ogólnodostępnych) - podstawowych,

gimnazjów, ośrodków szkolno - wychowawczych. Tradycyjnie przybyli także goście z regionu łódzkiego – uczniowie z Buczka, Białej i Konstantynowa. Festiwal otworzyły konkursowe występy wokalne. Wykonawcy zaprezentowali piosenki z bajek produkcji Se-ma-fora - „Parauszek i przyjaciele", piosenki z „Przygód Misia Koralgola", „Misia Uszatka" i „Muminków", a więc z bajek znanych dzieciom na całym świecie. Największymi brawami doceniony został występ maluchów z Plantusiowego Przedszkola przy Zespole Szkół Specjalnych nr 5.

Goście - jurorzy festiwalu to przyjaciele uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a wśród nich Kierownik Wydziału Edukacji UMŁ - prof. dr hab. Beata Jachimczak, prof. dr hab. Leszek Ploch, (APS w Warszawie), założyciel Integracyjnego Zespołu Pieśni i Tańca "Mazowiacy", który w blisko trzydziestoletniej tradycji zachwyca profesjonalizmem widzów nie tyko na naszym kontynencie.

Po części konkursowej rozpoczęły się warsztaty wokalne, uczestnicy festiwalu nauczyli się piosenki zaprezentowanej przez gospodarzy w trakcie konkursu. Wkrótce słowa i melodia piosenki z bajki „Parauszek i przyjaciele" znane były każdemu - dzieciom i zaproszonym na festiwal gościom.

W trakcie festiwalu specjalny gość z Se-ma-fora, poprowadziła warsztaty, na których dzieci zobaczyły oryginalne lalki z bajki „Parauszek i przyjaciele". Uczestnicy poznali tajemnicę trudnej sztuki animacji, dzięki której lalki ożywają w bajce. Z niedowierzaniem przyjęły wiadomość, jak dużo wysiłku kosztuje stworzenie 10 - minutowego odcinka. Dzieci mogły z bliska przyjrzeć się samemu Parauszkowi, jego przyjaciółce Usi i Wilkowi Waldkowi. Z trudem udało się zakończyć warsztaty, ponieważ miały mnóstwo pytań do pani Ignaciuk. Uczestnicy warsztatów dowiedzieli się, że animacja bardzo uszkadza lalkę. Dlatego w każdym odcinku występuje nowy Parauszek, odtwarzany systematycznie przez pracowników Se-ma-Fora z najdrobniejszymi szczegółami.

W tym samym czasie nauczyciele animujący pracę artystyczną w swoich szkołach spotkali się z prof. dr. Leszkiem Plochem, który w profesjonalny sposób omówił specyfikę pracy artystycznej z osobami z niepełnospawnością intelektualną.

W czasie przerwy wypełnionej zabawą i śpiewem jury udało się na obrady. Werdykt ogłosiła Anna Burdyka, dyr. Zespołu Szkół Specjalnych nr 5 - „Wszystkie dzieci pięknie występowały i jak co roku wszystkim przyznajemy I miejsce". Oczywiście były też wyróżnienia specjalne, przyznane przez jurorów, ale w przyjętej konwencji festiwalu najważniejsza jest satysfakcja i efekt integracyjny.

Dzięki sponsorom wszyscy uczestnicy imprezy otrzymali ciekawe nagrody: albumy, płyty z bajkami, mapki Łodzi i maskotki – bociany, które sprawiły dzieciom najwięcej radości, no bo kiedy w Łodzi można zobaczyć w lutym ponad sto bocianów jednocześnie? Na koniec każdy zrobił sobie pamiątkowe zdjęcie z wielkim Parauszkiem, który „przywędrował" na festiwal prosto z Se-ma-fora i tam niestety wrócił.

Projekt „Sobota ze specjalistami" – inwestycją w przyszłość Twojego dziecka

Dorota Olczyk-Dryniak
Ewa Malańska-Borszyńska
Zespół Szkół Specjalnych nr 5 w Łodzi

Każdy młody rodzic bacznie obserwuje rozwój swojego maluszka, czeka na pierwszy uśmiech, kroki i słowa. Porównuje swoje dziecko z jego rówieśnikami i dowiaduje się, co powinno już w tym wieku umieć. Czasem jednak rozwój ten nie przebiega tak, jak opisują podręczniki dla rodziców. Zaniepokojony rodzic szuka informacji, pomocy i wsparcia. Konsultuje się z różnymi specjalistami, lekarzami.

Dostrzegając potrzeby rodziców stworzony został projekt *Sobota ze specjalistami*.

Od lutego 2013 roku w Zespołach Wczesnego Wspomagania Rozwoju działających na terenie miasta Łodzi realizowany jest program „Sobota ze specjalistami". Projekt ten jest skierowany do rodziców, którzy są zaniepokojeni rozwojem swego dziecka. Dostrzeżenie niepokojących zachowań, deficytów często wywołuje lęk i bezradność. Brak informacji, wiedzy na temat instytucji, w których można szukać pomocy sprawia, że dostrzegane wcześnie deficyty diagnozowane są bardzo późno, a czas w takich sytuacjach działa na niekorzyść prawidłowego rozwoju dziecka.

Sobota to dobry moment, by wraz z dzieckiem wybrać się do miejsca, w którym oczekują ludzie życzliwi, posiadający wiedzę i odpowiednie kwalifikacje, służący pomocą, mogący podpowiedzieć i skierować do odpowiednich instytucji i specjalistów. Zainteresowani rodzice mogą skorzystać z porady: logopedy, surdologopedy, psychologa, fizjoterapeuty, oligofrenopedagoga, tyflopedagoga, surdopedagoga. Specjaliści prowadzący konsultacje, na co dzień pracują z dzieckiem niepełnosprawnym, z deficytami rozwojowymi i ich rodzicami. Podczas konsultacji rodzice otrzymują wstępne informacje na temat dziecka, a przede wszystkim dowiadują się czy wskazana jest dalsza terapia, uzyskują również informację na temat placówek pracujących z dziećmi.

Istotne i niezwykle ważne jest przekazywanie rodzicom informacji związanych z uzyskiwaniem opinii o potrzebie wczesnego wspomagania

rozwoju oraz poradni psychologiczno-pedagogicznych, które mogą wystawić ten dokument. Ważne jest wskazanie placówek, które obejmą opieką i terapią małych podopiecznych w ramach wczesnego wspomagania. Doświadczenie wielu lat pracy pokazuje, że te informacje dla wielu rodziców są bezcenne, a kontakt z wczesną interwencją uświadomił im, że istnieje wiele możliwości, by wspierać rozwój dziecka.

Wczesne wspomaganie rozwoju ma na celu pobudzanie i stymulowanie ruchowego, poznawczego, emocjonalnego i społecznego rozwoju, a terapię rozpoczyna się z jak najmłodszymi dziećmi i trwa ona do momentu rozpoczęcia nauki szkolnej. Terapia może dotyczyć rozwoju motorycznego, stymulacji polisensorycznej (wielozmysłowej), rozwoju mowy i języka, orientacji i poruszania się w przestrzeni, usprawniania widzenia, usprawniania słuchu, umiejętności samoobsługi i funkcjonowania w środowisku. Zespoły Wczesnego Wspomagania Rozwoju gwarantując każdemu dziecku (z opinią o wczesnym wspomaganiu rozwoju) i jego rodzinie bezpłatne, specjalistyczne i kompleksowe zajęcia oraz wsparcie.

Szczegółowy harmonogram zaplanowanych konsultacji dostępny jest na stronach internetowych:

- ✓ Urzędu Miasta Łodzi http://www.uml.lodz.pl/
- ✓ Zespołu Szkół Specjalnych nr 5 http://www.zss5.edu.lodz.pl/,
- ✓ Stowarzyszenia Rodzin, Opiekunów i Przyjaciół Dzieci ze Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi „Mniej Więcej” http://www.mniejwięcej.pl/

Placówki, które uczestniczą w projekcie Sobota ze specjalistami:

- ✓ Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju dla Dzieci z Zaburzeniami Rozwoju Psychoruchowego w ZSS nr 5, Łódź, ul. Plantowa 7
- ✓ Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dzieci Słabo Widzących i Niewidomych w SOSW nr 6,Łódź, ul. Dziewanny 24
- ✓ Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju dla Dzieci Niesłyszących i Słabo Słyszących w SOSW nr 5, Łódź, ul. Krzywickiego 20
- ✓ Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju przy ZSS nr 4, Łódź, ul. Niciarniana 2a
- ✓ Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju przy ZSS nr 7 dla Dzieci z Deficytami Mowy, z Zaburzeniami Rozwoju Psychoruchowego, Łódź, ul. Siarczana 29/35

Rodzice, którzy korzystają z sobotnich konsultacji przychodzą z wielu powodów: czasem są zaniepokojeni rozwojem ruchowym lub rozwojem mowy dziecka, zgłaszają problemy wychowawcze lub są już po wstępnej diagnozie i szukają możliwości pogłębienia diagnozy i kierunku terapii. Przychodzą też opiekunowie pragnący tylko się upewnić, że rozwój ich pociechy przebiega prawidłowo i harmonijnie. Wszystkim służymy radą i pomocą – w razie potrzeby udzielamy porad wychowawczych, sprawdzamy

rozwój psychomotoryczny dziecka, aby uspokoić rodzica, natomiast w przypadku drobnych deficytów proponujemy ćwiczenia lub wskazujemy instytucję, specjalistę, który jest w stanie pomóc dziecku. W przypadku, gdy wskazana jest wczesna interwencja kierujemy rodzica wraz z dzieckiem do poradni psychologiczno-pedagogicznej, w której możliwe jest uzyskanie opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju i wyznaczymy plan działania i terapii.

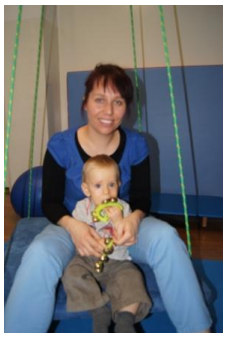

Każda inicjatywa, nawet najlepsza potrzebuje czasu, by zaistnieć w świadomości ludzi. W naszym przekonaniu warto czekać na dzieci i ich rodziców, bo przecież wczesna pomoc, wsparcie przynosi efekty. Poparciem tej wiary niech będą słowa mamy 13-miesięcznej Dalii (podopiecznej ZWWR przy ZSS nr 5), która powiedziała: „w kwietniu 2013r. byliśmy na konsultacji, dowiedzieliśmy się, jak nasze dziecko może skorzystać z zajęć, dowiedzieliśmy się, jakie korzyści mogą przynieść takie zajęcia. Byliśmy wówczas umówieni na wizytę w poradni psychologiczno-pedagogicznej, a po otrzymaniu decyzji mogliśmy od razu rozpocząć zajęcia, w których uczestniczymy od maja”.

Placówka oświatowa nie może, nie powinna zamykać się za najpiękniejszym parkanem. Współczesność stawia określone wymagania, a marketing i reklama jest dźwignią nie tylko handlu, ale coraz częściej też w edukacji. Sama informacja, najbardziej kolorowa i nagłośniona nie wystarcza, czasem trzeba wyjść naprzeciw, a przede wszystkim zainwestować czas, wiedzę i doświadczenie. Oczekując w sobotę na dzieci i rodziców wiemy, że możemy pomóc nie tylko niepełnosprawnym dzieciom, ale także ich rodzinom. Ponawiamy więc apel: mówmy rodzicom o ważnych i dobrych inicjatywach! Mówmy w przychodniach, poradniach, żłobkach… Taka sobotnia wizyta może być początkiem fajnej przygody, która będzie owocowała przez długie lata…

Zespół Szkół Specjalnych nr 5 Łódź, ul. Plantowa 7

Dorota Olczyk-Dryniak
Zespół Szkół Specjalnych nr 5 w Łodzi

Na oświatowej mapie Łodzi jest miejsce szczególne, bo na oścież otwarte dla najmłodszych, przepełnione optymizmem i wiarą w sens pracy rewalidacyjnej, psychologicznej, logopedycznej i rehabilitacyjnej, w twórczą współprace rodziców i specjalistów.

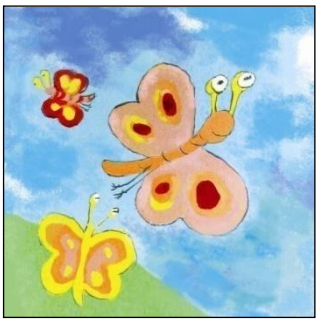

Dnia 25 listopada 2015 roku w Zespole Szkół Specjalnych nr 5 w Łodzi przy ul. Plantowej 7 odbyła się uroczystość **X rocznicy działalności Zespołu Wczesnego Wspomagania Rozwoju,** który tworzy grono specjalistów: psycholog, oligofrenopedagog, logopedzi i rehabilitanci.

Na początku działalności Zespołu, w roku 2005 pod jego opieką było 17 dzieci, a najmłodsze z nich miało 2 lata. Dzisiaj Zespół opiekuje się 70 dzieci, z których najmłodsze ma 9 miesięcy. Przez 10 lat funkcjonowania Zespołu Wczesnego Wspomagania Rozwoju z jego pomocy skorzystało aż 550 dzieciaków. Liczby, statystyki w pewnym sensie opisują naszą codzienną pracę, ale po za tymi liczbami są ludzie – nasi mali podopieczni, którzy czynią wspaniałe postępy i bez obaw ruszają w edukacyjny świat, są ich rodzicie i opiekunowie, którzy odnajdują spokój i nadzieję, że wszystko będzie dobrze… Nie zawsze łatwo i prosto, ale dobrze!

Jubileusz Zespołu Wczesnego Wspomagania Rozwoju był doskonałą okazją by spotkać się z podopiecznymi i ich rodzicami, z absolwentami i wspominać początki naszej pracy, zmiany, które przez te lata zaszły w naszej placówce.

Wraz ze społecznością całego Zespołu Szkół Specjalnych nr 5 z panią dyrektor Anną Burdyką na czele świętowało wielu znakomitych gości, wśród których pragniemy wymienić dyrektora Wydziału Edukacji pana Krzysztofa Jurka, zastępcę dyrektora Wydziału Edukacji panią Dorotę Grytę, Inspektor Wydziału panią Elżbietę Wilczyńską, przedstawiciele poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz zaprzyjaźnionych z nami WWR z terenu Łodzi.

Uroczystość urodzinowa Zespołu rozpoczęła się przemówieniami zaproszonych Gości, był też czas na krótkie wspomnienia i prezentację naszej pracy… Po części oficjalnej dzieci mogły uczestniczyć w atrakcyjnych zajęciach i zabawach. Na warsztatach ceramicznych malowały skarbonki, na warsztatach mydlanych z naturalnych składników wytwarzały mydła. Najmłodsze dzieci wraz ze swoimi rodzicami brały udział w warsztatach prowadzonych przez panie z filharmonii, podczas których wspólnie śpiewali znane melodie zastępując słowa samogłoskami i sylabami. Po fascynujących zajęciach warsztatowych przyszedł czas na wspólny poczęstunek i wspaniałą zabawę.

Te minione 10 lat, wspaniałe uroczystości rocznicowe to zachęta, by dalej otwierać szeroko drzwi naszego Zespołu, by zapraszać dzieci i ich rodziców, by wspólnie uczyć się, ćwiczyć i rozwijać.

Dziękujemy Wszystkim, którzy przyczynili się do tego, że WWR przy Plantowej jest, działa i rozwija się. Dziękujemy dzieciakom za pracę i wytrwałość, ich rodzicom za zaufanie i współpracę, Gościom za obecność, dobre słowa i piękne prezenty. I już dzisiaj zapraszamy na kolejne urodziny Zespołu WWR!

Zespół Szkół Specjalnych nr 8 przy Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym nr 4 im. M. Konopnickiej

Praca terapeutyczna jako wspomaganie procesu edukacyjnego uczniów w szkole przyszpitalnej

Agnieszka Burzyńska
Elżbieta Tomczyk
Halina Sikorska
Zespół Szkół Specjalnych nr 8 w Łodzi

Podstawowym zadaniem każdej szkoły przyszpitalnej jest realizacja procesu dydaktycznego i wychowawczego, ale przede wszystkim wspomaganie procesu uczenia się, gdyż dziecko w szpitalu funkcjonuje inaczej niż dorosły, nie rozumie swej choroby, dlatego rola nauczyciela jest niezwykle ważna, wspomagająca działania lekarzy. Szkoła, aby stała się atrakcyjna dla dziecka, spełniała rolę rewalidacyjno-terapeutyczną musi stawiać sobie coraz to nowe zdania, musi spowodować, by dziecko zapominało o bólu, lekarstwach, chorobie.

Realizacja tych zadań możliwa jest poprzez specyficzną organizację zajęć pozalekcyjnych, ich atrakcyjność i intensywność.

Praca z dzieckiem chorym wymaga dużej kreatywności, o czym przekonują się w codziennej pracy nauczyciele zatrudnieni w szkole przyszpitalnej. Dlatego też staramy się wzbogacić nie tylko naszą wiedzę, ale i umiejętności. W tym celu do współpracy zapraszamy przedstawicieli różnych instytucji, fundacji oraz specjalistów w dziedzinie plastyki i terapii.

W ramach wspólnych działań z „Urticą” i studentami ASP wychowankowie poznali między innymi technikę rzeźby w glinie i monotypii, a także zasady kompozycji malarskich. Natomiast dzięki współpracy z fundacją „Rosa”, która przekazała atrakcyjne materiały plastyczne, dzieci miały możliwość wykonania kartek dla powstańców z okazji 70 rocznicy powstania warszawskiego.

Nasi wychowankowie aktywnie włączyli się także w obchody „Dni Tuwima", biorąc udział w konkursie plastycznym i literackim organizowanym przez Uniwersytet Łódzki. Wiele prac naszych podopiecznych zostało wyróżnionych i nagrodzonych.

Organizując zajęcia o charakterze terapeutycznym, nauczyciele zaprosili Jogina Śmiechu. Spotkanie z nim było przepełnione zabawą, śmiechem i radością. Równie atrakcyjne są spotkania z iluzjonistami, którzy przenoszą dzieci w świat magii i niezwykłości.

Poza tym cyklicznie odbywają się zajęcia z dogoterapii. Przedstawiciele fundacji „Ama Canem" przekazują dzieciom wiadomości na temat opieki nad psem, tresury, a także właściwego zachowania się w przypadku ataku obcego psa. Zajęcia z naszymi „milusińskimi" wzbogacane są różnymi formami zabaw, dlatego dzieci bardzo chętnie biorą w nich udział. Wychowawcy mają więc dobrą bazę do przeprowadzania rozmów, podczas których kształtują właściwy stosunek dzieci do zwierząt oraz poszerzają wiedzę na temat czworonożnych przyjaciół.

Podczas prowadzonych zajęć dużo uwagi poświęcamy tematyce ekologicznej. Współpracujemy z Nadleśnictwem Łódzkim, Fundacją Gaja – dzięki temu możemy czynnie obchodzić „Święto Drzewa". Nasi uczniowie na terenie ogrodu szpitalnego posadzili drzewka. Sprawiało to małym pacjentom, a także ich rodzicom wiele radości.

W szkole organizowane są również zajęcia dotyczące zagrożeń współczesnego świata. Problemy związane z przeciwdziałaniem narkomanii, zażywaniem dopalaczy i piciem alkoholu są przedmiotem częstych rozmów z podopiecznymi. Ponadto dużo czasu poświęcamy omówieniu niebezpieczeństw związanych z użytkowaniem komputera i Internetu. Uczymy wychowanków prawidłowo z niego korzystać oraz jak reagować na cyberprzemoc.

Nasza placówka spełnia wiele zadań wspomagających proces leczenia poprzez uatrakcyjnianie dzieciom i młodzieży pobytu w szpitalu. Są one realizowane w codziennej pracy z chorym dzieckiem przez kadrę pedagogiczną charakteryzującą się specjalną wrażliwością i predyspozycjami zawodowymi.

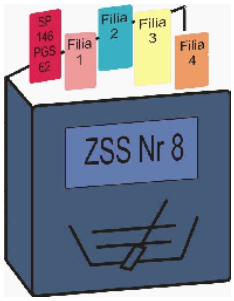

Stowarzyszenia i fundacje działające przy Zespole Szkół Specjalnych nr 8 przy Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym nr 4 im. M. Konopnickiej w Łodzi

Razem możemy więcej

Małgorzata Kosielska
Halina Sikorska
Ewa Ulińska
Zespół Szkół Specjalnych nr 8 w Łodzi

Słowa Marii Grzegorzewskiej „Trzeba w każdym dziecku umieć dostrzec jego słaby, bolący punkt, który należy leczyć, a jednocześnie trzeba też zauważyć jego mocny punkt, dzięki któremu można wydobyć z dziecka nieznane, a ogromne siły…" stanowią myśl przewodnią towarzyszącą nauczycielom Zespołu Szkół Specjalnych nr 8 w codziennej pracy z dzieckiem chorym.

W naszej placówce podejmujemy działania dydaktyczne i wychowawcze nastawione na terapię dziecka hospitalizowanego. Specyfika pracy w szkole znajdującej się w podmiocie leczniczym polega na tym, że choć realizujemy programy dydaktyczno-wychowawcze obowiązujące w każdej szkole, to dokonujemy tego w odmiennych warunkach. Lekcje odbywają się w salach szpitalnych, często przy łóżkach uczniów. Nie mamy dzwonków. Dzieci, którymi się opiekujemy, to w dużej mierze pacjenci cierpiący na przewlekłe choroby, spędzający w szpitalach czasami po kilka miesięcy w roku, wyrwani ze swojego naturalnego środowiska rodzinnego i rówieśniczego, borykający się również z różnego typu problemami emocjonalnymi oraz psychicznymi, mający utrudniony dostęp do możliwości realizowania swoich pasji i rozwijania swoich zainteresowań. W pozyskiwaniu pomocy dydaktycznych nie pomaga nam Rada Rodziców, ponieważ nie mamy możliwości jej utworzenia.

Wspieramy rozwój uczniów ze Stowarzyszeniem **„Pomóż szkole w szpitalu"** Aby zapewnić naszym uczniom dodatkowe, ciekawe, inspirujące oraz pobudzające do twórczego wysiłku działania, skierowane na osiągnięcie sukcesu i odbudowanie wiary we własne możliwości oraz pozyskać środki finansowe na pomoce potrzebne do planowanych zajęć, w 2006 roku

powołaliśmy do życia Stowarzyszenie „Pomóż szkole w szpitalu". Członkami stowarzyszenia są nauczyciele Zespołu Szkół Specjalnych nr 8. Jedną z form aktywności podejmowanych w ramach pracy stowarzyszenia jest realizacja własnych projektów. W latach 2007-2008 projekty zatytułowane *„NIE BOJĘ SIĘ SZPITALA! NIE BOJĘ SIĘ PRZYSZŁOŚCI!"* oraz *„NIEPEŁNOSPRAWNY NIE ZNACZY NIESPRAWNY"* przewidywały w ramach programu wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, prowadzenie zajęć z zakresu biblioterapii, muzykoterapii oraz arteterapii. Założeniem programów było wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci przewlekle chorych oraz niwelowanie problemów wychowawczych wynikających z długotrwałej lub niespodziewanej choroby. Podjęte działania nastawione były na pomoc w odkrywaniu drzemiących w nim talentów i wspieranie inicjatyw uczniowskich zgodnych z ich zainteresowaniami i możliwościami w ramach edukacji szkolnej i pozaszkolnej. W następnych latach zrealizowano kolejne projekty edukacyjno-terapeutyczne *„SPRAWNY CHOĆ NIEPEŁNOSPRAWNY"*, „ZAJĘCIA *TERAPEUTYCZNE DLA DZIECI CHORYCH NA MUKOWISCYDOZĘ"* oraz projekty profilaktyczne *„TEATRALNE SOS", „SERFUJ BEZPIECZNIE PO INTERNECIE Z KAŻDEGO MIEJSCA W REALNYM ŚWIECIE"*. Zakładały one przeprowadzenie szeregu zajęć w czasie, których poprzez różne formy pracy (zajęcia teatralne, warsztaty, dyskusje, prezentacje) promowano bezpieczne zachowania dzieci w Sieci.

Przekraczamy granice wyobraźni z ***Fundacją Serdecznik***

Nauczyciele naszej szkoły biorą udział w projekcie fundacji „Oddział Bajka – Wędrująca Szpitalna Biblioteka". Dzięki tej współpracy szkoła otrzymała dwa bogato wyposażone bajkowzy, które oprócz niezwykłych książek zawierają „magiczne przedmioty" rozwijające aktywność twórczą dzieci i pozwalające na bajkową podróż w niezwykły świat wyobraźni. Ponadto fundacja organizuje cykliczne szkolenia i spotkania, podczas których nasi nauczyciele poznają innowacyjne sposoby prowadzenia zajęć z wykorzystaniem bajkowozów. W ramach jednego z nich zarówno dzieci jak i nasi pedagodzy spotkali się z Katarzyną Szpilkowską, twórcą książek artystycznych pisanych na poduszkach, kamieniach oraz różnych formach przestrzennych. Mali uczestnicy mieli również możliwość stworzenia własnego książkowego dzieła sztuki.

Spełniamy marzenia z ***Fundacją Dziecięca Fantazja***

W ramach współpracy z ***Dziecięcą Fantazją*** udało się spełnić takie marzenia dzieci z chorobą nowotworową jak wyjazd do Disneylandu, dzień w Pałacu Prezydenckim, dzień na planie filmu „M jak miłość", wycieczka nad morze czy spotkanie z piłkarzami ŁKS-u. Jako nauczyciele mający codzienny kontakt z podopiecznymi uświadamiamy im, co to są marzenia, jaką rolę odgrywają w życiu każdego człowieka i że nie można z nich rezygnować niezależnie od sytuacji życiowej. Pomagamy również przygotować listy, w których piszą o sobie, swojej chorobie i swoich pragnieniach. Dzięki temu nasi uczniowie patrzą w przyszłość z większym optymizmem i potrafią pokonać swój wstyd związany z chorobą. Ponadto pod naszym kierunkiem dzieci przygotowują projekty kartek świątecznych do druku. Fundusze uzyskane z ich sprzedaży zasilają konto, z którego są pokrywane koszty realizacji marzeń. Daje im to satysfakcję z działań na rzecz innych. Niejednokrotnie jesteśmy łącznikiem między dzieckiem chorym a fundacją i informujemy o sytuacjach kryzysowych. Ponadto współuczestniczymy w organizowaniu spotkań naszych wychowanków z wolontariuszami z całego świata działającymi na rzecz fundacji.

Wysyłamy kartki z ***Fundacją Rosa***

Uczniowie naszej szkoły pod kierunkiem nauczycieli brali udział w zajęciach plastycznych i konkursach w ramach projektu Fundacji Rosa z Wrocławia „Kartka ze szpitala". W ciągu kilku lat dzieci zaprojektowały niebanalne kartki okolicznościowe, które wysyłały swoim najbliższym i znajomym. Trzeba podkreślić, że na szczególną uwagę zasłużyły prace wykonane przez małych pacjentów w ramach programu „Kartka ze szpitala-Kartka dla Powstańca". Dotarły one niemal do wszystkich żyjących uczestników powstania warszawskiego i wzbudziły wiele emocji. Dzieci wykazały się niezwykłą kreatywnością, zarówno, jeśli chodzi o stronę wizualną jak i życzenia płynące prosto z serca. Niektórzy bohaterowie tych historycznych wydarzeń przesłali wzruszające listy z podziękowaniami dla twórców kartek. Korespondencja ta jest dowodem wytworzenia się wyjątkowego pomostu między pokoleniami. Prezes fundacji podarował dzieciom przebywającym w szpitalu grę planszową Mali Powstańcy, która stała się elementem inicjującym rozmowy na temat przeżyć uczestników powstania. Autor: Józef Załucki pseudonim „Wielopolski" kapitan Wojska Polskiego, żołnierz Armii Krajowej

Kolorujemy szarą codzienność z ***Fundcją „Krwinka”***

Od wielu lat nasza szkoła prowadzi współpracę z Fundacją dla Dzieci z Chorobami Nowotworowymi „Krwinka”, w ramach, której uczestniczyliśmy w realizacji projektów dofinansowywanych ze środków UE. Projekty te obejmowały różnego typu działania pedagogiczno-psychologiczne wspierające dzieci i rodziców przebywających na oddziale onkologii. Jednym z nich jest, co roczny wyjazd wypoczynkowy do Grotnik organizowany dla małych pacjentów. Dzięki codziennym kontaktom z pracownikami fundacji możemy reagować w sytuacjach kryzysowych, wspierać rodziny wymagające pomocy i podejmować nietypowe wyzwania. Tak powstał cykl warsztatów florystycznych, spotkania z aktorami, piosenkarzami oraz sportowcami. Fundacja ***„Krwinka”*** wspiera działalność szkoły poprzez zakup gier i materiałów plastycznych do świetlicy oddziału onkologii.

Odrobina pozytywnych emocji z ***Fundacją „Ama Canem”***

W 2000 roku szkoła rozpoczęła współdziałania z Fundacją „Ama Canem”. Wszystko zaczęło się w szpitalu na Spornej, ale z czasem dogoterapia dotarła do większości naszych filii. Spotkanie z psem, szczególnie w warunkach szpitalnych, wywołuje radość, uśmiech oraz pozytywne emocje. To jedna z wyjątkowych cech dogoterapii. Pomaga ona zwalczać wiele chorób, w tym depresję, często występującą u pacjentów onkologicznych, stymuluje wydzielanie naturalnych substancji przeciwbólowych – endorfin oraz pobudza funkcje odpornościowe organizmu, a także obniża stres. Zajęcia z czworonogami mają również nieoceniony wpływ na rozwój dziecka. Dzięki nim mały człowiek uczy się wyrażać emocje, nawiązuje kontakt z otoczeniem, rozwija wrażliwość słuchową oraz aktywność ruchową. Kontakt z psami ułatwia dzieciom poznawanie świata i zachęca do działania.

Tworzymy Galerię ***Urtica*** Dzieciom

Razem z Firmą Urtica od 1999r w ramach projektu Urtica Dzieciom przenosimy małych pacjentów oddziałów onkologicznych w świat sztuki.

Umożliwiamy im w ten sposób zaistnienie jako artystom. Nasi uczniowie uczestniczą, co roku w warsztatach plastycznych „Słoneczna Galeria" w trakcie, których poznają nowe techniki artystycznego wyrazu, pod kierunkiem znanych malarzy. W trakcie roku szkolnego, wspierani przez nauczycieli naszej szkoły tworzą prace plastyczne, które są licytowane na Wielkiej Aukcji Charytatywnej, z której dochód przeznaczony jest na zakup specjalistycznego sprzętu medycznego i materiały plastyczne do szpitalnych świetlic.

W naszej pracy pedagogicznej staramy się aranżować sytuacje, dające możliwość rozwoju osobowości dzieci i doskonalenie ich kompetencji. Wykorzystując ich spontaniczną aktywność, dążymy do pozytywnych zmian w sferze intelektualnej, społecznej, uczuciowej i estetycznej. Nie pracujemy według utartych schematów, bo naszymi odbiorcami są dzieci o specyficznych potrzebach edukacyjnych. Stale poszukujemy nowych rozwiązań i metod, gdyż ze względu na wyjątkową sytuację stresującą, a często powodującą cierpienie są wymagający i często bardzo trudno ich zaktywizować. Nasze poczynania poszerzyły zakres działań szkoły zarówno w sferze zadań dydaktycznych, wychowawczych jak i terapeutycznych. Szczególną satysfakcję przynosi nam fakt, iż nie są to działania doraźne. Wpisały się na stałe w ofertę dydaktyczno-wychowawczą naszej placówki.

Krajoznawstwo i turystyka – znaczenie w rozwoju społecznym uczniów Zespołu Szkół Zawodowych Specjalnych nr 2 w Łodzi Rajd pieszy – „Parowy Janinowskie”

Ewa Błasiak
Zespół Szkół Zawodowych Specjalnych nr 2 w Łodzi

Turystyka odgrywa bardzo ważna rolę w życiu osób niepełnosprawnych. Umożliwia integrację społeczną, nabycie sprawności zawodowej, przystosowanie do normalnego życia. Stanowi ważny element aktywności fizycznej- usprawnia aparat ruchu. Doskonali biologiczne działanie całego organizmu. Zwiększa poziom wydolności narządów i układów- krążenia, oddychania, wytrzymałości kośćca na obciążenia. Przywraca sprawność; zwiększają się zdolności siłowe, szybkościowe, wytrzymałościowe czy koordynacyjne. Niebagatelny jest też wpływ doświadczeń i przeżyć turystycznych na ogólną kondycję psychofizyczną niepełnosprawnych. Turystyka znacząco poprawia ich samopoczucie: przywraca wiarę we własne siły, podnosi samoocenę. Ponadto łagodzi stresy, pomaga odzyskać równowagę emocjonalną. Najważniejsze jednak, turystyka posiada niezrównane walory integracyjne. Wyrywa osoby niepełnosprawne z izolacji „czterech ścian”, wyzwala aktywność, kształtuje motywację do wysiłku fizycznego oraz aktywnego wypoczynku. Zmusza je do aktywności i przełamywania wewnętrznych oporów, choćby przed wypowiedzią na forum grupy, rozpoczęciem rozmowy czy podjęciem dialogu z obcymi sobie ludźmi. Wspólne podróżowanie stanowi przy tym doskonałą okazję do bliższego poznania współtowarzyszy, nawiązania nowych znajomości i przyjaźni. To doskonała okazja do okazania niezbędnej w życiu każdego człowieka empatii, a w konsekwencji odnalezienia sensu życia i poczucia człowieczeństwa. Nabyte umiejętności z dużym powodzeniem mogą być przenoszone na inne obszary funkcjonowania życia codziennego i zawodowego. Poza tym każda „wyprawa” turystyczna jest poznawaniem i odkrywaniem atrakcyjnych zakątków ojczyzny, zarówno szeroko rozumianej jako kraj rodzinny, jak i tej małej- lokalnej. Stanowi swoistą lekcję patriotyzmu, wzmacniającą emocjonalne związki z ziemią ojczystą.

Nic nie stoi na przeszkodzie, by w niej uczestniczyć mogli wszyscy – bez wyjątku, nawet w przypadku utraty czy zaburzenia jednego ze zmysłów.

Szczególnie atrakcyjne tereny dla edukacji i rekreacji osób z niepełnosprawnościami stanowi las. Daje on, bowiem możliwość realizacji różnych form turystyki i rekreacji, zależnie od stopnia i rodzaju niepełnosprawności. Nawet te najprostsze: wędrówki, spacery, obserwacja przyrody, są pomocne w przyswojeniu i pogłębieniu wiedzy przyrodniczo-kulturowej o danym regionie. Dodatkowym atutem tego środowiska jest fakt, że zbiorowiska leśne mają właściwości lecznicze i zdrowotne sprzyjające regeneracji sił.

Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich jest terenem, który doskonale łączy w sobie walory dydaktyczne i rekreacyjne. To na jego terenie można w sposób przystępny wyjaśnić zjawiska, które szczególnie dla młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi są trudne do objaśnienia w sali lekcyjnej. Bo czy można byłoby wyjaśnić różnice między jarem, parowem i wąwozem bez pokazania tych polodowcowych form geomorficznych w naturalnym środowisku? Szczególnie, gdy dotyczy to uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, z którymi pracuję.

Już kilkakrotnie korzystałam z wytyczonych szlaków turystycznych w PKWŁ. Tym razem wybrałam trasę, która pozwoli na zapoznanie z rezerwatem „Parowy Janinowskie" i zaobserwowanie zróżnicowania krajobrazowego Parku. Zespołowa obserwacja /pod kierunkiem nauczyciela/ pomoże dostrzec i poznać pewne charakterystyczne zjawiska dotyczące różnorodności krajobrazowej a równocześnie pozwoli na kształtowanie u młodzieży poczucia przynależności do grupy, zaszczepienia świadomości, iż są członkami pewnej społeczności oraz współodpowiedzialności za wykonanie postawionego im na czas rajdu zadania.

Wyjście dydaktyczne poprzedzone było wstępem – przypomnieniem treści programowych, które wykorzystają uczniowie podczas zajęć w terenie. Podczas dwóch lekcji wprowadzających uczniowie poznali cel wyprawy poprzez:

- obejrzenie fragmentu filmu „Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich {PKWŁ 2012};
- rozwiązanie wirówek z hasłami: OCHRONA PRZYRODY i PARK KRAJOBRAZOWY;
- przypomnienie znanych form ochrony przyrody;
- rozpoznawanie wybranych zbiorowisk leśnych na podstawie zdjęć i opisów;
- rozpoznawanie polodowcowych form geomorfologicznych na podstawie zdjęć i opisów;

- przypomnienie wiadomości o typach krajobrazu;
- omówienie trasy rajdu z wykorzystaniem mapy PKWŁ;
- podzielenie uczniów na grupy tematyczne:
  a) gr. I- „*monumentalni*”- zbierają informacje o pomnikach przyrody ożywionej i nieożywionej,
  b) gr. II- „*leśni ludzie*”- zbierają informacje o typach lasu na trasie marszu, jego składzie gatunkowym, warunkach w jakich występuje,
  c) gr. III- „*wodniacy*”- dokumentują występowanie rzek, strumieni, stawów, źródeł oraz terenów podmokłych,
  d) gr. IV-„*geolodzy*”- obserwują i dokumentują występowanie wzniesień, jarów, parowów, dolin rzecznych,
  e) gr. V- „*historycy*” – zbierają informacje związane z historią i kulturą terenu, przez który prowadzi trasa rajdu;
- zasad zachowania się podczas zajęć w terenie.

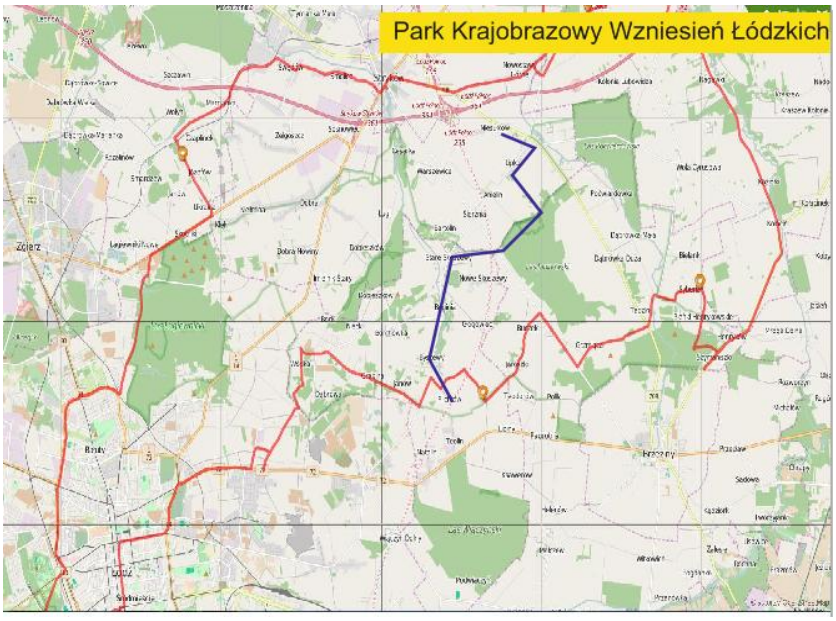

Trasa rajdu - około 12 km: Kolonia Niesułków – rezerwat Parowy Janinowskie – Stare Skoszewy – Byszewy – Plichtów.
Na miejscu zbiórki w Kolonii Niesułków uczestnicy otrzymali mapy, mazaki do wykreślania trasy, lornetki oraz notatniki i długopisy.

Przystanek 1. Podzieleni na grupy tematyczne rozpoczęliśmy zajęcia terenowe przy kościele pw. św. Wojciecha w Niesułkowie. Drewniany, jednonawowy kościół z drewnianą dzwonnicą z XVII w. wzbudził zachwyt wśród uczestników rajdu. Teren świątyni ogrodzony jest murem z głazów narzutowych, dookoła wiązy i lipy.
Droga do przystanku drugiego prowadziła polami i zagajnikami. Łatwo było zaobserwować wpływ długotrwałej, bezdeszczowej pogody na stan gleb na terenie odkrytym i zalesionym. Wszechobecny kurz dawał się wszystkim we znaki!

Przystanek 2. Parowy Janinowskie

Celem ochrony jest zachowanie fragmentu lasu bukowo-dębowo-sosnowego z kompleksem śródleśnych, głębokich, wieloramiennych parowów porośniętych lasem bukowym. Ich głębokość dochodzi do 8 metrów!

Po zwiedzaniu zasłużony wypoczynek. W drodze do Skoszew – niespodzianka! Drogę zagrodziły nam prace przy budowie A1. Trzeba było nadłożyć drogi by obejść budowę.
Szkoda zielonego szlaku, który wił się wśród malowniczych pól i łąk PKWŁ!

Przystanek 3. Stare Skoszewy- tu znajduje się słynący łaskami obraz Matki Boskiej Skoszewskiej. Na placu przykościelnym znajduje się kilka nagrobków. Jeden z nich to grób Teodora Plichty, dziedzica dóbr Byszewy- gdzie udajemy się na dalszą wędrówkę.

Przystanek 4. - Dwór w Byszewach – został wybudowany na początku XIX wieku przez ówczesnego właściciela ziem – Teodora Plichtę. Zbudowany został w stylu klasycystycznym, murowany, na planie prostokąta, z gankiem wspartym na 4 kolumnach. Z dworem związana jest postać Jarosława Iwaszkiewicza, który w wieku 17 lat przyjechał tu po raz pierwszy (w 1911 roku) jako korepetytor dla pięciu siostrzeńców Plichty. Ważną częścią założenia parkowego był park podworski o powierzchni 2,3 ha. W parku zachował się staw, tu też znajduje się najokazalsze w Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich drzewo – pomnikowy dąb szypułkowy „Jarosław” o obwodzie około 6 m.

Przystanek 5. W drodze do Plichtowa ze wzniesienia górującego nad wschodnią częścią wsi podziwiamy panoramę północnej części Parku.

Zmęczeni, lecz pełni wrażeń schodzimy do Gminno Parkowego Centrum Kultury i Ekologii. Na zakończenie wyprawy, przy wspólnym biesiadowaniu dzielimy się wrażeniami z przebytej trasy. Wspominamy najprzyjemniejsze chwile, miejsca, które zapamiętaliśmy najlepiej, przygody i zabawne zdarzenia. Uzupełniamy zapiski w grupach tematycznych, przeglądamy „na gorąco" wykonane zdjęcia. Porównujemy wytyczoną na mapach trasę naszego wyjścia dydaktycznego.

Podsumowując rajd, na zajęciach dydaktycznych, wspólnie opracujemy mapę najatrakcyjniejszych miejsc pod względem zróżnicowania krajobrazowego na trasie Niesułków – Plichtów PKWŁ. Każda z grup tematycznych umieści na mapie swoje najciekawsze ich zdaniem elementy krajobrazu zaobserwowane podczas zajęć w terenie. Powstała w ten sposób mapa będzie znakomitym środkiem dydaktycznym! Dla uczniów, którzy ją stworzą będzie to atrakcyjny sposób powtórzenia i utrwalenia zdobytych już wcześniej wiadomości, a dla tych, którzy nie brali udziału w zajęciach terenowych będzie okazją do zdobycia nowych wiadomości w sposób przystępny i łatwy do zapamiętania.

Wizualizacja przekazywanych wiadomości jest, bowiem niezbędnym elementem pracy pedagogicznej w procesie nauczania osób z niepełnosprawnością intelektualną. Tworzenie wraz z uczniami pomocy dydaktycznych staje się dla pedagoga przyjemnością, a nie tylko przykrym i uciążliwym obowiązkiem.

Tańcowała igła z włóczką…

IV edycja Międzyszkolnego Konkursu „Sprawne ręce" zorganizowanego w Zespole Szkół Zawodowych Specjalnych nr 2 w Łodzi

Młodzież z niepełnosprawnością intelektualną podczas zmiany placówki związanego z przechodzeniem na wyższy etap edukacyjny, związany z wyborem zawodu, przejawia normalny w takich wypadkach lęk przed nieznanym**.**

Szkoła wychodząc naprzeciw potrzebom uczniów klas trzecich gimnazjalnych, a także w odpowiedzi na oczekiwania rodziców stojących przed ważnymi decyzjami związanymi z wyborem dalszej drogi kształcenia swoich dzieci, stara się ich wspomagać poprzez spotkania na terenie naszej placówki. Staramy się zminimalizować problemy adaptacyjne przyszłych uczniów nowym środowisku szkolnym.

Cyklicznie organizujemy konkurs dla gimnazjalistów **„Sprawne ręce",** którego głównym celem jest preorientacja zawodowa przyszłych uczniów naszej szkoły. Promujemy w ten sposób kierunki zawodowe: krawiectwo oraz operator maszyn w przemyśle włókienniczym. W organizację konkursu angażują się uczniowie wymienionych kierunków zawodowych, przygotowując pierwowzory wyrobów, według których koleżanki i koledzy gimnazjaliści odwzorowują, bądź też czerpią inspiracje do realizacji własnych prac.

Celem tegorocznego międzyszkolnego IV konkursu pod hasłem ***Tańcowała igła z włóczką…*** było między innymi

- rozwijanie zainteresowań zawodowych wśród uczniów gimnazjum;
- kształtowanie pozytywnej samooceny u ucznia niepełnosprawnego;
- prezentowanie przez uczniów ich umiejętności, zdolności oraz talentów;
- integracja młodzieży z różnych gimnazjów.

W tym roku zadania dla dwuosobowych zespołów biorącego udział w konkursie było:

- połączenie za pomocą ręcznych ściegów: za igłą i fastrygowego trzech elementów dekoracyjnych wierzchniej części poszewki na poduszkę, wykonanych za pomocą szydełkarek płaskich dwułożyskowych w pracowni szkolnej;
- wykonanie bożonarodzeniowego wianuszka ozdobnego za pomocą kolorowych, jedwabnych lamówek oraz dodatków zdobniczych oraz dekoracyjnych elementów świątecznych.

Komisja Konkursowa zwracała uwagę na estetykę i poprawność połączenia elementów dekoracyjnych wierzchniej części poszewki na poduszkę, a następnie oceniała dobór kolorystyki elementów dekoracyjnych, pomysłowość, atrakcyjność wykonania oraz dobór elementów zdobniczych w wianuszku bożenarodzeniowym.

Konkurs okazał się bardzo trafnym działaniem promującym talenty uczniowskie, określanie preferencji zawodowych., Wpisał się na stałe w życie naszej placówki, gdyż gimnazjaliści chętnie, z dużym zaangażowaniem uczestniczą w nim i są dumni eksponując swoje własne prace.

Poprzez osiąganie indywidualnych sukcesów uczniowie zdobywają wiarę we własne możliwości, co wpływa na wzrost ich samooceny i uspołecznienia („ja potrafię, odnoszę sukcesy, jestem zauważony…"). Dzięki uczestnictwu w konkursie, uczniowie mogą wzmacniać mechanizm samokontroli, pracują nad własnymi emocjami. Ich wybory zawodowe są bardziej świadome.

Tegoroczny konkurs umożliwił młodzieży poznanie nowych technik, form pracy, które stały się inspiracją do wytwarzania różnorodnych prac krawieckich, a umiejętności nabyte podczas konkursu przydają się także w domu.

Podczas konkursu gimnazjaliści wykazali się znakomitymi umiejętnościami, zyskali też propozycje spędzania w sposób ciekawy i efektywny czasu wolnego.

Przygotowanie zawodowe ucznia ze spektrum autyzmu

Agnieszka Keller
Szkoła Przysposabiająca do Pracy nr 2

Jak wiadomo w Polsce jest trudno znaleźć placówkę, w której po ukończeniu gimnazjum osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu mogą dalej się kształcić, rozwijać swoje umiejętności czy przygotowywać się do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Szkoła Przysposabiająca do Pracy nr 2 w Zespole Szkół Zawodowych Specjalnych nr 2 w Łodzi kształci uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, także niepełnosprawnością ruchową oraz najtrudniejszą grupę, niepełnosprawnościami sprzężonymi. Od 2 lat istnieje na terenie placówki oddział dla osób z zespołem Aspergera i autyzmem.

Zajęcia w tym oddziale realizowane są w dwóch blokach tematycznych: funkcjonowanie osobiste i społeczne oraz przysposobienie do pracy. Proces edukacyjno-terapeutyczny trwa trzy lata, ale nie dłużej niż do ukończenia przez uczącego się 24 roku życia.

Osoby z autyzmem lub zespołem Aspergera, jako podstawowe zaburzenie mają problemy z funkcjonowaniem społecznym, dlatego celem edukacji jest przygotowanie tych uczniów do samodzielności i zaradności osobistej, oczywiście na miarę indywidualnych możliwości. Otaczający świat pełen słów, nowych, zmieniających się okoliczności, innych ludzi, niezrozumiały i nieprzewidywalny jest dla osób z autyzmem źródłem zagrożenia.

Szkoła Przysposabiająca do Pracy nr 2 wychodząc naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom w środowisku społecznym. W tym celu w ramach zajęć przysposabiających do pracy uczniowie uczęszczają do Spółdzielni Elektrotechnicznej „Pokój”. To właśnie na terenie zakładu pracy uczniowie poznają właściwe normy i zasady obowiązujące w życiu zawodowym tj. punktualność, dokładność, obowiązkowość, uczciwość i rzetelność. Ponadto to, co najistotniejsze do osiągnięcia, uczą się współpracy w zespole, budowania pozytywnych relacji z doświadczonymi pracownikami,

zarządzania swoim czasem Oswajają się z funkcjonowaniem w zespole, uczą się prawidłowych zachowań interpersonalnych oraz pokonywania lęków przed wzajemnymi relacjami z innymi osobami. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż zakład „POKÓJ" S.E. posiada status zakładu pracy chronionej, co zobowiązuje do zatrudniania osób niepełnosprawnych, które poprzez pracę aktywizują się zawodowo, a to ma nieoceniony wpływ na rehabilitację.

Uczący się ze spektrum autyzmu pod okiem pracownika spółdzielni „Pokój" dokonują tam montażu i demontażu materiałów elektrotechnicznych, łączników krańcowych, złączek wielotorowych, przycisków, złączek jednotorowych. Uczestniczą oni niemalże w całym procesie produkcyjnym. Pakują gotowe detale do toreb foliowych i zgrzewają je, składają pudełka kartonowe, oklejają kodami. Oczywiście taki proces wymaga długiego przygotowania podopiecznych i nauczenia ich właściwych postaw. Dla osiągnięcia tego właściwego procesu kształcenia osób z autyzmem konieczne jest włączanie rodziny, opiekunów, nauczycieli i terapeutów.

Bardzo istotne jest, także w rehabilitacji, aby w przygotowaniu do aktywności zawodowej osób z autyzmem były spełnione następujące warunki: dobór właściwego stanowiska pracy, cisza i spokój. Dlatego też nie wszyscy „autyści" będą mogli skorzystać z takiej formy przygotowania do funkcjonowania społeczno-zawodowego na terenie SE „Pokój". Jest to skierowane tylko do wysoko funkcjonujących osób z autyzmem. Pozostali uczniowie realizują zajęcia z przysposobienia do pracy na terenie szkoły, gdzie pod okiem nauczycieli wykonują prace stolarskie, pamiątkarskie, porządkowe, mają zajęcia z gospodarstwa domowego, a nawet szycia.

Wszystkie zajęcia w oddziale dla uczniów z autyzmem prowadzone są w sposób zindywidualizowany, uwzględniający potrzeby i specyfikę tych osób. Taki system oddziaływań oraz korelacja nauczycieli i specjalistów ma zapewnić bezpieczeństwo i wsparcie tym uczniom tak, aby jak najlepiej radzili sobie w przyszłości. Tylko takie podejście umożliwia przygotowanie do pełnienia różnych ról społecznych i zawodowych.

NASZA MAŁA OJCZYZNA

Naród, który nie szanuje swej przeszłości,
nie zasługuje na szacunek teraźniejszości…
Józef Piłsudski

Sławomira Kopycka
Emilia Wolska
Zespół Szkół Zawodowych Specjalnych nr 2 w Łodzi

Zespół Szkół Zawodowych Specjalnych nr 2, w którym kształci się młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mieści się na Bałutach, w samym sercu historycznego centrum.

W czasie 3-letniej edukacji w szkole młodzież uczy się przede wszystkim zawodu i przygotowuje się do samodzielnego, dorosłego życia, ale również odnajduje tożsamość narodową i kulturową poznając historię swojej małej ojczyzny. Nauczyciele zapoznają wychowanków z początkami Łodzi i rozwojem miasta, które w ciągu krótkiego czasu przekształciło się z małej wsi na prawach miasta w wielki ośrodek przemysłu włókienniczego - „ziemię obiecaną" dla mieszkańców okolicznych wiosek i miasteczek. Młodzież dowiaduje się, dlaczego Łódź nazywana jest miastem czterech kultur i styka się z dowodami potwierdzającymi tę opinię, zaś lokalizacja placówki ułatwia nauczycielom przybliżenie młodzieży dziejów ich rodzinnego miasta.

Uczniowie historię Łodzi poznają w czasie lekcji w szkole oraz chodząc na spacery i zajęcia dydaktyczne poza placówkę. Jednymi z odwiedzanych miejsc są Cmentarz Stary przy ul. Ogrodowej i cmentarz żydowski przy ul. Brackiej, gdzie wychowankowie widzą namacalne ślady dawnej,

wielokulturowej Łodzi, zajęcia są atrakcyjne a przekazywane wiadomości łatwiej zapamiętać.

Miasto Łódź, duży ośrodek przemysłu włókienniczego, tworzyli przede wszystkim Niemcy i Żydzi. Chcemy, by uczniowie znali postaci tak znaczących dla rozwoju miasta „lodzermenschów" jak Karol Scheibler czy Izrael Poznański, ale pragniemy też przekazać wiedzę o ich działaniach dla miasta jak budowa szpitali, szkół, famuł czy kościołów, z których korzystamy do dzisiaj..

Mówiąc o Manufakturze, tak lubianym przez młodzież miejscu spotkań, wspominamy o pierwotnej funkcji tego obiektu – wielkiej fabryce włókienniczej i zwiedzamy Muzeum Fabryki – namiastkę dawnej hali fabrycznej oraz pokazujemy Pałac Poznańskiego. Wyjaśniamy też potoczne nazwy miejsc jak np. park Śledzia i ich związek z przeszłością miasta. Otwarta niedawno nowa galeria handlowa, a przede wszystkim pomnik ulokowany przed nią, dał pretekst do przybliżenia podopiecznym sylwetki Rajmunda Rembielińskiego – ojca Łodzi przemysłowej.

Nasza szkoła znajduje się na terenie Litzmannstadt Getto, gdzie w czasie II wojny światowej odizolowano ludność żydowską. Przypominając te tragiczne wydarzenia uczniowie poznają najmłodszy łódzki park – Park Ocalałych, ideę jego utworzenia oraz sylwetkę znanego łodzianina Jana Karskiego. Poznanie dramatycznych losów mieszkańców Łodzi żydowskiego pochodzenia jest dla nastolatków lekcją historii, ale także tolerancji i szacunku. Ucząc poszanowania dla innych nacji, kultur i religii bierzemy udział w marcowych Dniach Tolerancji organizowanych obecnie przez Centrum Dialogu, a kiedyś przez Gazetę Wyborczą, zwiedzając z przewodnikiem synagogę i cerkiew.

Nieopodal placówki stoi pomnik Pękniętego Serca, upamiętniający dzieci więzione w obozie pracy przy ul. Przemysłowej. Czytając motto na monumencie *Odebrano Wam życie, dziś dajemy Wam tylko pamięć* uczniowie uświadamiają sobie fakt, że żyją w czasach pokoju i obce im jest poczucie zagrożenia. Mamy także przyznany przed wielu laty honorowy tytuł *Opiekun miejsc pamięci narodowej*, a tablica jest umieszczona na budynku szkoły.

Omawiając na lekcjach języka polskiego i historii tematy związane z wojną obronną Polaków we wrześniu 1939 roku idziemy pobliskiego parku Helenów, gdzie znajduje się pomnik Armii Łódź poświęcony polskim żołnierzom walczących z hitlerowcami na początku II wojny światowej. To wyjście edukacyjne jest kolejną okazją do pokazania uczniom jak historia miasta splata się ze współczesnością. Monument, który pokazujemy podopiecznym zlokalizowany jest w przepięknym parku Helenów, który kiedyś był parkiem prywatnym utworzonym przez właściciela browaru K. Anstadta, jednego z najbogatszych łodzian dla swojej żony Heleny, a do dziś służy mieszkańcom miasta.

W ramach współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną Łódź – Bałuty, Filią nr 6 przy ul. Marynarskiej młodzież uczestniczyła w zajęciach poświęconych muralom malowanym na ścianach bałuckich kamienic. Murale Pamięci wykonane techniką grafitti przedstawiają wizerunki dzieci: żydowskich i romskich więzionych na terenie łódzkiego getta w czasie II wojny światowej. Dzięki zajęciom w bibliotece uczniowie wiedzą kim są ci mali bohaterowie i dlaczego umieszczono ich podobizny na murach starych budynków oraz pamiętają o tragedii ich rówieśników z okresu II wojny.

Staramy się zainteresować młodzież historią miasta, a także wzbudzić poczucie dumy z bycia mieszkańcem Łodzi. Uwrażliwiamy uczniów na piękno secesyjnych kamienic, unikalne zabytki oraz architekturę sakralną łódzkich nekropolii. Chcemy pokazać Łódź jako miejsce wyjątkowe i magiczne, gdzie przeszłość nierozerwalnie łączy z teraźniejszością.

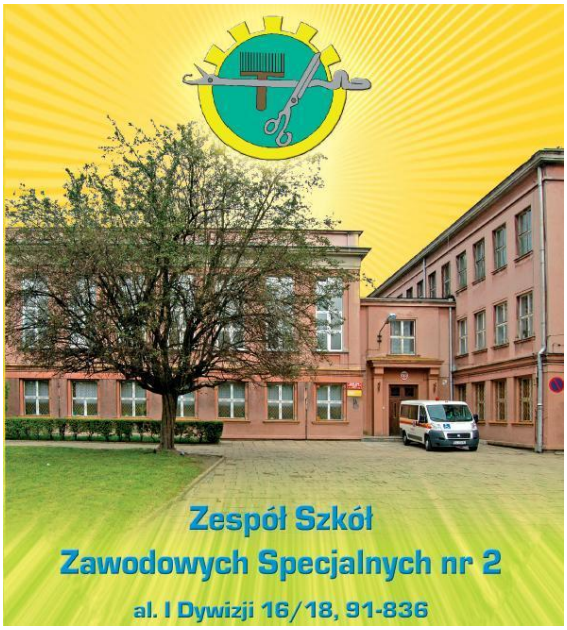

II Międzyszkolny Konkurs Gastronomiczny dla Szkół Przysposabiających do Pracy pt. „Owocowe rozmaitości”

Agnieszka Antczak
Zespół Szkół Zawodowych Specjalnych nr 2 w Łodzi

W Zespole Szkół Zawodowych Specjalnych nr 2 w Łodzi działa Specjalna Szkoła Przysposabiająca do Pracy nr 2 dla uczniów z niepełnosprawnościami ruchowymi, intelektualnymi i sprzężonymi.

Głównym celem prowadzonego procesu edukacyjno – terapeutycznego jest kształtowanie umiejętności zawodowych także takich, które przygotują do maksymalnej samodzielności i zaradności. Zajęcia z kształtowania umiejętności zawodowych odbywają się w pracowniach zawodowych na terenie szkoły oraz w Spółdzielni Pracy Elektrotechnicznej „Pokój” w Łodzi. Uczniowie uczestniczą w różnych formach życia społecznego szkoły a na zajęciach plastycznych i technicznych tworzą niepowtarzalne prace artystyczne.

To właśnie z myślą o nich powstała idea zorganizowania kolejnego już konkursu kierowanego do uczniów Szkół Przysposabiających do Pracy z terenu województwa łódzkiego. Pierwsza edycja konkursu odbyła się wiosną 2014 roku pt. „Wiosna na talerzu”..

Głównym celem konkursu było rozwijanie umiejętności zawodowych w dziedzinie gastronomii, a ponadto: propagowanie zdrowych nawyków żywieniowych, ochrony środowiska naturalnego i sortowanie surowców wtórnych.

Każdą ze szkół biorących udział w konkursie reprezentowały dwie 2-osobowe grupy, z których jedna przygotowywała potrawę konkursową- wiosenne kanapki a druga prace plastyczną- plakat „Wiosna”.

Pozytywnie zmotywowani dużym zainteresowaniem konkursu zorganizowaliśmy 20 października 2015 roku 2 Międzyszkolny Konkurs Gastronomiczny dla uczniów Szkół Przysposabiających do Pracy pt. „Owocowe rozmaitości”.

Celem konkursu było rozwijanie umiejętności gastronomicznych, rozwijanie samodzielności, propagowanie zdrowych nawyków żywieniowych, propagowanie ochrony naturalnego środowiska i sortowania surowców wtórnych, rozwijanie zainteresowań i umiejętności uczniów i integracja młodzieży ze szkół o tym samym profilu kształcenia.

Do udziału w konkursie zaproszone były dwuosobowe grupy młodzieży, które wykonają dwa zadania konkursowe: pierwsze zadanie to praca plastyczna pt. „Ptaki cudaki”, plakat wykonany z wykorzystaniem płyty CD, drugie zadanie to przygotowanie potrawy konkursowej – sałatki owocowej.

Prace plastyczna drużyny wykonywały dowolna techniką, z wykorzystaniem własnych materiałów plastycznych. Organizator przygotował białe arkusze papieru format A2 i płyty CD, w dowolnej ilości.

Sałatki owocowe przygotowane i serwowane były z dowolnych produktów przygotowanych przez organizatora. Ponadto każda grupa otrzymała stroje robocze i niezbędne narzędzia do wykonania zadania konkursowego.

Czas trwania konkursu to 120 minut. Między zadaniami planowana była przerwa techniczna - 10 minutowa. Komisja konkursowa oceniała:

Sposób przygotowania i podania potrawy w oparciu o surowce i półprodukty, estetykę wykonania, atrakcyjność pomysłu i nazwy potrawy, pomysłowość wykorzystania płyty CD i estetykę wykonania plakatu oraz zgodność wykonanych zadań z tematem konkursu.
W konkursie wzięło udział siedem drużyn: Zespół Szkół Specjalnych nr 2 w Łodzi, Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy w Łowiczu, Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy nr 4 w Kutnie, Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy w Stemplewie, Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy nr 3 w Łodzi i Szkoła Przysposabiająca do Pracy nr 2 w ZSZSP. nr 2 w Łodzi.

Zwyciężył zespól z SOSW nr 4 w Kutnie, ale nie było „przegranych" Wszyscy uczestnicy otrzymali pamiątkowe dyplomy i upominki a konkurs pokazał, ze młodzież świetnie sobie radzi w trudnych zadaniach i z chęcią podejmuje rywalizację. Oczywiście za rok spotykamy się znowu.

Jolanta Wojciechowska
ŁCDNiKP

Kształcenie zawodowe młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną jako przygotowanie do dorosłości; problemy – kierunki zmian

6 września 2012 roku Polska podpisała „Konwencję oprawach osób niepełnosprawnych", w której podstawowym zadaniem edukacyjnym określono „zwiększanie aktywności społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami". System edukacji specjalnej, zgodnie z art. 24 „Edukacja" zostaje bez zaplecza w zakresie dostosowania bazy szkół, kwalifikacji i doświadczenia nauczycieli

Tak, więc od 2012 roku opracowana reforma systemu edukacji specjalnej potwierdzona pakietami rozporządzeń z listopada 2010 roku zaczęła przechodzić kolejne metamorfozy, które obecnie realizowane są zgodnie z rozporządzeniem MEN z dnia 24 lipca 2015 roku w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem… Od 2012 roku wprowadzona do szkół reforma kształcenia zawodowego, która w minimalnym stopniu uwzględnia specyfikę kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a w rezultacie pogłębia trudności w zakresie właściwego przygotowania do samodzielności społecznej (w tym zawodowej) uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Z danych Najwyższej Izby Kontroli (Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego) opublikowanych w raporcie z dnia 11 grudnia 2012 roku (raport „Kształcenie uczniów z niepełnosprawnościami o specjalnych potrzebach edukacyjnych") wynika, że tylko 1/3 absolwentów gimnazjów ogólnodostępnych z niepełnosprawnością realizuje naukę w szkołach ponadgimnazjalnych.

Problematykę edukacyjną uczniów z niepełnosprawnościami, zwłaszcza w zakresie kształcenia zawodowego niepełnosprawnych intelektualnie należy rozpatrywać w kontekście interdyscyplinarnego podejścia ze względu na społeczne, cywilizacyjne, ale także regionalne uwarunkowania ekonomiczne czy kulturowe. Wiele jest czynników wpływających na efektywność kształcenia zawodowego, zwłaszcza uczniów niepełnosprawnych w szkołach ponadgimnazjalnych zawodowych, ale działania warunkują czynniki związane z możliwościami finansowymi – w sensie środków przeznaczonych na cele oświatowe przez państwo jak i przyszłych pracodawców, ale także fundusze europejskie.

By edukacja była skuteczna, spełniała oczekiwania uczniów, ich rodzin, gwarantowała im miejsce na otwartym, wspomagany bądź chronionym rynku pracy, by zmiany mogły przynieść pozytywne efekty, kształcenie musi być skuteczne, poddane stałej diagnozie i ewaluacji. Badania prof. dr Beaty Jachimczak dotyczące poziomu kompetencji uczniów wykazały konieczność działań w zakresie wsparcia uczniów przede wszystkim z zaburzeniami sensorycznymi i niepełnosprawnością intelektualną w procesie edukacji, a ruch tzw. edukacji włączającej musi być uwarunkowany wprowadzeniem kompleksowych rozwiązań systemowych, zwłaszcza w szkołach zawodowych. Nadal atmosfera stygmatyzacji wobec kształcenia specjalistycznego powoduje tworzenie sztucznych, nieczytelnych form edukacji. Natrafiają one nie tylko na akceptację środowiska oświaty, lecz także na sprzyjające zmianom okoliczności związane z niżem demograficznym w populacji szkolnej.

Najnowsze informacje o osobach z niepełnosprawnościami w Europie wskazują na ponad 15 % populacji we wszystkich państwach, różne też są działania w zakresie rozwiązań problemów tych osób.

Sytuacja ekonomiczna osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza młodych jest w Polsce bardzo trudna, między innymi ze względu na niskie kwalifikacje zawodowe tej grupy osób. Badania, m.in. prof. dr hab. Doroty Podgórskiej Jachnik wykazały, że aktywność zawodowa niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym kształtuje się w granicach 21-22%, czyli około 80% w wieku produkcyjnym nie podejmuje pracy i nie poszukuje zatrudnienia, co powoduje to marginalizację tych osób, często wykluczenie, a nawet patologie.

Uwarunkowania takiej sytuacji tkwią w ograniczonym rynku pracy dla niepełnosprawnych, na co oświata ma niewielki wpływ, ale szkoły, a zwłaszcza organizatorzy kształcenia mają ogromne zadania poprawiające sytuację niepełnosprawnych intelektualnie. Priorytetem, więc we wszystkich poczynaniach państwa, a zwłaszcza samorządów musi być właściwa polityka, także edukacyjna wobec niepełnosprawnych,

Żadne z postulatów środowiska jak dotychczas nie zostały uwzględnione, mimo, iż były wielokrotnie formułowane zarówno w oparciu o badania środowiska naukowego jak i ocenę pracodawców, które zdefiniowała prof. dr hab. D. Podgórska Jachnik („Edukacja szkolna i kształcenie ustawiczne osób niepełnosprawnych w kontekście szans zatrudnienia na otwartym rynku pracy" materiały z konferencji grudzień 2012 r.)

Wybrane problemy edukacji zawodowej specjalnej to:

- niska aktywność ON w edukacji ustawicznej,
- słabe dostosowanie do potrzeb rynku pracy, brak elastyczności zmian oferty edukacyjnej,
- słabo oceniane doradztwo zawodowe dla ON,
- bariera certyfikacji kwalifikacji (egzaminy zawodowe),

- niewiarygodność diagnozy kompetencji szkolnych.

Pani profesor, w oparciu o badania wskazała również główne kierunki działań naprawczych:

- odłączenie kształcenia zawodowego od ogólnego,
- weryfikacja list zawodów dla ON,
- określenie realnych kompetencji w zawodach (dla niepełnosprawnych),
- doradztwo dla nauczycieli zawodu w szkołach specjalnych i integracyjnych,
- dostosowania w nauce zawodu w warunkach integracji,
- orzekanie – diagnoza pozytywna ze wskazaniami funkcjonalnymi,
- uproszczenie egzaminów kwalifikacyjnych (akcent na praktyczne umiejętności),
- partnerstwo szkół – ośrodków szkoleniowych – pracodawców,
- aktywne pośrednictwo pracy, szkolenia wstępne, asystentura, coaching, monitoring,
- rozwój propozycji zajęć pozaszkolnych i wdrożenie do kształcenia ustawicznego.

Najnowsze rozporządzenia, z 24 lipca 2015 roku w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki..., rozporządzenia towarzyszące, rozporządzenie zmieniające z lipca 2015 w sprawie klasyfikacji zawodów i późniejsze, nadal nie wprowadzają np. zawodów pomocniczych, mimo deklaratywności ministerstwa w tym zakresie na III Ogólnopolskiej Konferencji „Rok szkoły zawodowców – kształcenie uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w świetle przemian i oczekiwań rynku pracy" – 19 marca 2015 roku w Łodzi.

Jak widać diagnoza i wnioski środowisk naukowych mimo, iż są zbieżne z postulatami praktyków – organizatorów i ekspertów kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ani w okresie przygotowania reformy kształcenia zawodowego, ani po ponad dwóch latach jego funkcjonowania w nowej formule nie są uwzględnione ani w legislacji MEN, ani w pracy Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

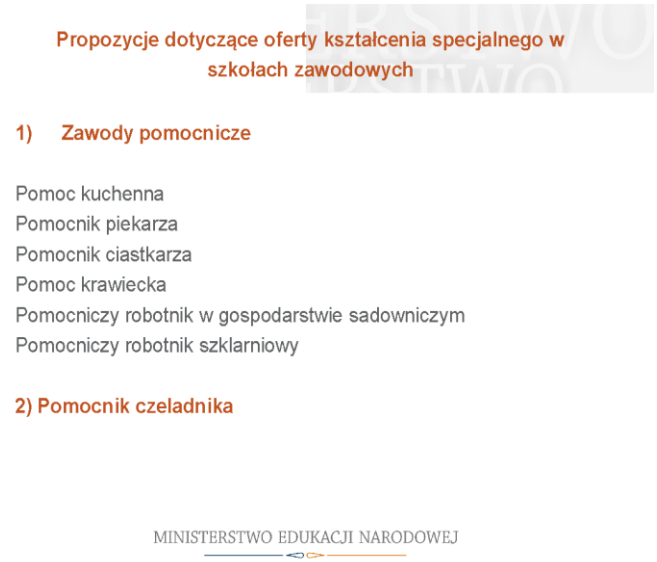
Propozycje dotyczące oferty kształcenia specjalnego w szkołach zawodowych

1) Zawody pomocnicze

Pomoc kuchenna
Pomocnik piekarza
Pomocnik ciastkarza
Pomoc krawiecka
Pomocniczy robotnik w gospodarstwie sadowniczym
Pomocniczy robotnik szklarniowy

2) Pomocnik czeladnika

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

Wybór właściwego zawodu, zgodnego z aspiracjami, możliwościami zdrowotnymi i intelektualnymi, zdobycie go przez różne formy edukacji lub kształcenia pozaszkolnego jest podstawą do rehabilitacji społecznej i zawodowej, do osiągnięcia zaradności, samowystarczalności, do pełnego wchodzenia w role społeczne i rodzinne, ale osiągnięcie tego celu jest możliwe przy zagwarantowaniu wszechstronnego wspomagania ucznia z niepełnosprawnościami, dlatego reforma szkolnictwa zawodowego specjalnego wymaga korekty, ponieważ integracja społeczno-zawodowa niepełnosprawnych musi być celem, nie może zakładać całkowitego włączenia tych osób w system edukacji ogólnodostępnej. Uczniowie ci i ich rodziny powinni mieć pełną, profesjonalną informację o możliwości i skutkach dokonanego wyboru szkoły ponadgimnazjalnej, tj. szkoły ogólnodostępnej, integracyjnej lub specjalnej, która proponuje specyficzne metody i formy pracy z uczniami z niepełnosprawnością, zwłaszcza intelektualną. Informacja całościowa powinna prezentować na etapie szkoły gimnazjalnej uczniom i rodzicom możliwości właściwego planowania kariery zawodowej.

Zwiększenie liczby zawodów dedykowanych uczniom z niepełnosprawnością intelektualną (obecnie nadal jest tylko jeden), a co za tym idzie dokonanie adaptacji programowych pozwoliłoby większej liczbie uczniów ukończyć szkołę z sukcesem, jakim jest zdanie egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie, które są oceną poziomu opanowania przez uczącego się/zdającego wiedzy i umiejętności z zakresu danej kwalifikacji, opisanej w podstawie programowej kształcenia w zawodach i których osiągnięcie potwierdza świadectwo wydane przez okręgową komisję egzaminacyjną.

Kolejnym ułatwieniem w kształceniu zawodowym osób z niepełnosprawnościami powinna być możliwość elastycznego traktowania planów nauczania, decyzje te powinni podejmować dyrektorzy organizujący

kształcenie zawodowe z możliwością zwiększania godzin zajęć prozawodowych. Będzie to korzystne dla uczniów, ale także dla organizatorów zajęć praktycznych. Pozwoli lepiej organizować praktyki, zwłaszcza u pracodawców, zwiększą się także kompetencje zawodowe uczniów.

Należy zagwarantować możliwość wyboru przedmiotów ogólnokształcących stosownie do kierunku kształcenia zawodowego realizowanego przez uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Niezbędna jest możliwość ograniczania treści programowych dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, zwłaszcza w szkołach zawodowych w przedmiotach ogólnokształcących, których przyswojenie zwłaszcza przez uczących się niepełnosprawnych intelektualnie jest fikcją. Zwiększenie znaczenia kształcenia praktycznego w wszystkich typach szkół prowadzących kształcenie zawodowe przyczyni się do lepszego przygotowania absolwentów do wykonywania konkretnych zadań zawodowych, a tym samym gospodarka narodowa otrzyma dobrze przygotowanych fachowców Pracodawcy zatrudniający te osoby będą mieli gwarancję ich kwalifikacji zawodowych obejmujących umiejętności praktyczne.

Szkoła, zwłaszcza dla uczniów z niepełnosprawnościami, zatrudniająca specjalistów właściwych dla danej niepełnosprawności ma optymalne możliwości pełnej diagnozy ucznia, zwłaszcza funkcjonalnej, monitorowania jego postępów edukacyjnych, preferencji osobistych i analizy funkcjonowania zawodowego, zmierzając do pokonania barier tkwiących nadal w obszarach edukacji, związanych z przygotowaniem osób niepełnosprawnych na otwarty bądź wspomagany rynek pracy związanych z kształceniem ogólnym, kształceniem zawodowym, kształtowaniem kompetencji osobistych, czyli lepszej skuteczności edukacyjnej.

OBSERWATORIUM RYNKU PRACY DLA EDUKACJI

W lipcu 2015 roku, na wniosek dyrektora Zespołu Szkół Zawodowych Specjalnych nr 2 w Łodzi, dr Elżbieta Ciepucha, kierownik Obserwatorium Rynku Prac dla Edukacji działającego przy Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego opracowała dla potrzeb szkoły analizy zapotrzebowania na pracowników oraz wymagań i oczekiwań pracodawców dotyczących kwalifikacji w odniesieniu do wybranych zawodów. Pracodawcy, którzy zatrudniali pracowników w określonych przez szkołę zawodach, o których powołanie wnioskowała dyrekcja określili podstawowe braki umiejętności i kwalifikacji u zatrudnianych pracowników:

- uprawnienia do wykonywania zawodu,
- samodzielność,
- doświadczenie,

- dyscyplina,
- kultura osobista,
- solidność, uczciwość, lojalność,
- innowacyjność, kreatywność.

Pracodawcy deklarowali jednocześnie gotowość zatrudnienia pracowników w zawodach, których dotyczyło zapytanie. Większość oczekiwań pracodawców dotyczy tzw. kompetencji „miękkich", a to ogromne wyzwanie edukacyjne w pracy z uczącymi się z niepełnosprawnością intelektualną, której towarzyszą zaburzenia osobowości, zaburzona samoocena, często niski poziom kompetencji społecznych. Kierunki zmian: elastyczność planów nauczania, ograniczenie zakresu podstawy programowej w szkołach zasadniczych, indywidualizacja treści programowych i wymagań, tworzenie klasyfikacji zawodów szkolnych z podziałem zawodu na kwalifikacje – to dla młodzieży ze specjalnym potrzebami edukacyjnymi miało być optymalnym rozwiązaniem uzyskania wykształcenia na poziomie zasadniczym i potwierdzenia kwalifikacji. Wdrażanie zmian wynikających z wprowadzanej od trzech lat reformy daleko jednak odbiega od oczekiwań uczących się i nauczycieli a także pracodawców i wymaga pogłębionej refleksji i weryfikacji.

MŁODZIEŻOWY OŚRODEK SOCJOTERAPII NR 3 W ŁODZI, UL. KSAWEREGO PRAUSSA 2

Zajęcia sportowe i rekreacyjne jako forma socjalizacji i terapii

Katarzyna Wolska-Kumosińska
Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 3

Trochę historii:

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 3 w Łodzi został powołany do życia uchwałą nr LXVII/1256/06 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 17 maja 2006 roku w sprawie przekształcania Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 2 w Łodzi przy ul. Ksawerego Praussa 2

Od 01.09.2006 roku dawny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 zaczął funkcjonować jako Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 3. Tradycje placówki sięgają schyłku lat pięćdziesiątych, kiedy powstała jako Dom Dziecka. Od 1978 roku Dom Dziecka zyskał siedzibę na ul. Praussa 2 w pobliżu Parku na Zdrowiu i historycznego Osiedla Montwiłła Mireckiego.

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 3 posiada szeroką ofertę rekreacyjno-sportową np. wyprawy rowerowe, grupa taneczna, sztuki walki i wiele innych. Nasza młodzież jest organizatorem **charytatywnych biegów**, których celem jest popularyzacja biegów, jako najprostszej formy ruchu i rekreacji ruchowej, jednego z elementów zdrowego trybu życia jako sposobu na spędzanie wolnego czasu i rozwijanie pasji. Propagowanie zdrowego trybu życia wśród dzieci, młodzieży i dorosłych. Integracji środowiska lokalnego jak i biegowego. Nasze biegi cieszą się ogromna popularnością, imprezy posiadają unikalny klimat, dzięki któremu biegacze chętnie do nas wracają.

Zebrane fundusze przeznaczamy na doposażenie placówki w sprzęt turystyczny wykorzystywany w czasie zajęć rekreacyjnych.

Sporty siłowe. Zajęcia przeznaczone są dla wszystkich wychowanków powyżej 15 roku życia zarówno dla chłopców jak i dla dziewcząt. Głównym celem zajęć jest propagowanie zdrowego stylu życia, bez używek, narkotyków i alkoholu z naciskiem na systematyczne zajęcia ruchowe. Uczestnicy zajęć mają bogato wyposażoną siłownię, na której mogą rozwijać siłę i masę mięśniową, poprawić swoją wydolność i wytrzymałość oraz zdobywać wiedzę na temat zdrowego odżywiania się i diety. Dla bardziej zaawansowanych uczestników przewidziane są starty w zawodach siłowych. Początkowo było to siłowanie na rękę i ogólnosprawnościowe zawody Strong Man, a obecnie wyciskanie sztangi leżąc na liczbę powtórzeń i na maksymalny ciężar. Podopieczni chętnie biorą udział w tego typu zawodach i odnoszą znaczące sukcesy w województwie łódzkim, a wśród młodzieżowych ośrodków socjoterapeutycznych od lat są niepokonani.

Kółko wędkarskie to nie tylko oferta ciekawego spędzenia czasu wolnego. Jego działalność zakłada wykorzystanie wędkarstwa, turystyki, fotografii jako narzędzi pracy z młodzieżą. Jest to forma oddziaływań atrakcyjnych dla młodych ludzi, umożliwiających niwelowanie destrukcyjnych mechanizmów ich funkcjonowania, jakimi są na przykład zażywanie narkotyków, alkoholu. Odbywa się to poprzez dostarczenie młodzieży wzorców do pozytywnego i akceptowalnego społecznie spędzania czasu wolnego od zajęć szkolnych.

Wędkarstwo rozwija takie cechy jak uwrażliwienie na piękno otaczającej przyrody, umożliwienie doznania poczucia spełnienia i sukcesu dzięki uczestnictwu w zawodach wędkarskich, zaznajomienie młodzieży z problematyką ochrony przyrody pośrednio poprzez wędkowanie. Uczestnictwo w działaniach mających na celu ochronę przyrody jak również w zawodach wędkarskich pozwala młodzieży niedostosowanej społecznie, (zagrożonej uzależnieniami) doznać poczucia sukcesu, spełnienia, a przede wszystkim zrozumieć, że są pełnowartościowymi młodymi ludźmi. Dzieci mogą nie tylko zdobywać wiedzę, realizować własne pasje (wędkarstwo), lecz również dzielić się nią z innymi. Uczestnicy kółka wędkarskiego organizują wystawy fotografii, dokumentujące ich działalność, czy też konkursy wiedzy ekologicznej dla młodzieży z innych placówek. Uczestnicy kółka łączą z jednej strony zainteresowania wędkowaniem a z drugiej strony uczą się brania odpowiedzialności za podejmowane decyzje i realizowane działania. Przede wszystkim jednak poznają aktywne i akceptowalne

społecznie formy spędzania czasu wolnego jako alternatywę dla używania substancji psychoaktywnych. Podejmowane działania pozwalają im udowodnić, zarówno sobie jak i innym, zwłaszcza dorosłym, iż sami potrafią w sposób konstruktywny poznawać nowe zjawiska, zdobywać wiedzę poza szkołą i dzielić się nią, czyli wykorzystywać elementy edukacji nieformalnej w czasie wolnym od zajęć szkolnych.

W naszej placówce wraz ze stowarzyszeniem profilaktyki i resocjalizacji AD REM realizowany jest również program profilaktyczny **„W drodze na szczyt”**. Program zakłada wykorzystanie survivalu, wspinaczki, wypraw górskich jako narzędzi do pracy z młodzieżą. Młodzież poszerza horyzonty myślowe, zdobywa wiedzę również poza szkołą. Wykorzystuje elementy edukacji nieformalnej podczas czasu wolnego. Są to formy oddziaływań atrakcyjne dla młodych ludzi, umożliwiające niwelowanie destrukcyjnych mechanizmów ich funkcjonowania, jakimi są na przykład nadużywanie alkoholu. Dodatkowo efekty wychowawcze są wspierane i pogłębiane poprzez dostarczenie teoretycznych treści o szkodliwości alkoholu, narkotyków oraz oddziaływania socjoterapeutyczne, co umożliwi trwałą zmianę postaw i sposobu postrzegania siebie i świata przez adresatów projektu. W ramach projektu powstał klub survivalowo-wspinaczkowy. Jest on miejscem działań, które zakłada program, jak i praktycznego wykorzystania zdobytych umiejętności. Uczestnicy kształcą i rozwijają siebie, oraz organizują imprezy dla młodszych dzieci z innych placówek w tym gry i zabawy na terenie miasta i okolic. Terapia survivalowo-górska koncentruje się na mocnych stronach wychowanka, dlatego młodzież nie stosuje przed nią swego zwyczajowego oporu. Survival i turystyka górska są formami terapii rozwojowej, sposobem zmierzenia się ze słabościami w trudnych warunkach, poszukiwania siły do samodzielnego borykania się z życiem.

Młodzież pochodząca ze środowisk dysfunkcyjnych bardzo często jest podatna na negatywne wpływy. Powielają schematy życiowe swoich najbliższych. Brak zaspokojenia podstawowych potrzeb tj. poczucie bezpieczeństwa, akceptacji i własnego rozwoju stwarza w nich konieczność poszukiwania zastępstwa. Niejednokrotnie są to złe wzorce, kryminogenne środowisko. Nie maja zbyt dużo okazji do przezywania sytuacji sukcesu, zadowolenia i radości, dlatego ich zainteresowania często kierują się w stronę sportu. Zajęcia sportowe dają im namiastkę pasji życiowej i przynależności do grupy. Uczą się dyscypliny, cierpliwości, współpracy w grupie. Na terenie

Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii nr 3 stawiamy na wszelkie formy aktywności sportowej by wychowankowi mogli nie tylko realizować pasje, ale również zmierzyć się ze swoimi słabościami. Zajęcia rekreacyjne i sportowe to nasz pomysł na pracę z młodzieżą.

Małgorzata Olejniczak
Iwona Jankowska
Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 4

Dobre praktyki w łódzkim ośrodku socjoterapii

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 4 w Łodzi przy ul. Łucji 12/16 przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży w wieku od 12 do 18 lat zagrożonej niedostosowaniem społecznym. Niedostosowanie społeczne odnosi się do zaburzeń sfery emocjonalnej, behawioralnej i osobowości. Przejawia się w postaci trudności w dostosowaniu się do uznanych norm społecznych, zadań życiowych, zaburzonej równowagi poznawczo-uczuciowej, wadliwych postawach społecznych, nieprzestrzeganiu zasad moralnych, negatywnych lub nieadekwatnych reakcjach na zakazy i nakazy zawarte w przypisanych im rolach społecznych.

Do przejawów zagrożenia niedostosowaniem społecznym zaliczamy:

- unikanie realizacji obowiązki szkolnego,
- ucieczki z domu i włóczęgostwo,
- eksperymentowanie z substancjami psychoaktywnymi (alkohol, narkotyki, dopalacze, leki),
- niszczenie mienia,
- stosowanie agresji i przemocy,
- kradzieże,
- udział w grupach negatywnych,
- dokonywanie samookaleczeń.

Nie znaczy to jednak, że u każdego wychowanka występują wszystkie powyżej przytoczone objawy

W warunkach internatu / grup wychowawczych / w pracy z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym szczególny nacisk kładziemy na aktywny rozwój wychowanków, rozbudzanie ich zainteresowań, wzmacnianie poczucia własnej wartości, samooceny, odpowiedzialności za własne działania.

Zależy nam na ich wszechstronnym rozwoju – intelektualnym, emocjonalnym i sprawnościowym, w tym manualnym. Stosujemy aktywizujące metody i formy pracy: społeczność, samorządność, treningi umiejętności społecznych, treningi zastępowania agresji, metoda oddziaływania sytuacyjnego resocjalizacja przez sport oraz kulturę. Proponujemy

wychowankom zbiór oddziaływań wychowawczych, korekcyjnych i terapeutycznych: psychoterapia, terapia pedagogiczna, mediacje rówieśnicze, socjoterapia, arteterapia (dominująca technika decoupage), dogoterapia, muzykoterapia, biblioterapia. Ważnym elementem w pracy wychowawczej jest stosowanie metod dostosowanych do potrzeb jednostki, oddziaływań opartych na zaspakajaniu potrzeb wyższego rzędu, pracy na wartościach ponadczasowych.

Staramy się operować sytuacjami tak, aby miały one skutek korekcyjny i pozwalały młodzieży na samodzielne dokonywanie pożądanych zmian. Istotnym czynnikiem w pracy z powierzonymi naszej opiece wychowankami jest towarzyszenie im w ich drodze życiowej tak, aby osoba pracująca z nimi nie była jedynie panią / panem decydującym, lecz partnerem w interakcji.

Z tego względu niebywałe znaczenie ma komunikacja, nie tylko w kontekście przekazu werbalnego - oddziałujemy gestem, mową naszego ciała tak, aby młodzież mogła nam zaufać. Podstawą i dobrą praktyką jest budowanie więzi z wychowankami.

Oprócz tradycyjnych kół zainteresowań, które prócz podstawowych zadań mają bardziej znaczące cele, takich jak: informatyczne, plastyczne, filmowe, kulinarne czy gospodarcze oferujemy również zajęcia w kole strzeleckim (poznanie i obsługa broni, nauka strzelania do celu, zawody strzeleckie pod patronatem Prezydent Łodzi), teatralno-tanecznym (poznanie teatru od kulis, spotkania z aktorami, przedstawienia teatralne, wyjścia na spektakle, historia tańca, nauka tańca indywidualnego i w parach tanecznych), turystycznym (nauka czytania mapy, poznanie znaków drogowych, budowa i konserwacja roweru, wycieczki rowerowe, biwaki, zabawy przy ognisku) i ekologicznym (segregacja odpadów, zdrowe odżywianie, zdrowy i aktywny tryb życia, wyjścia do groty solnej, pielęgnacja roślin).

Wychowawcy opracowują autorskie programy socjoterapeutyczne, które realizowane są w pracy z grupą. Są one ukierunkowane na specyficzne potrzeby naszych podopiecznych, stanowią podstawę do rozszerzania kompetencji psychospołecznych naszych wychowanków.

Obecnie wdrażamy program dla dzieci z zespołem hiperkinetycznym, którego celem jest podjęcie działań, które dadzą uczestnikom możliwość kontrolowania własnego zachowania uniemożliwiającego skupienie się na

przyszłości lub przeszłości, gdyż dla osób dotkniętych tym schorzeniem istnieje tylko chwila obecna.

Wychowankowie Ośrodka uczestniczą w ramach wolontariatu w zajęciach w przedszkolu, w szkole podstawowej, w bibliotece osiedlowej i w schronisku dla zwierząt na terenie miasta. Wychowankowie włączają się do udziału w imprezach lokalnych oraz ogólnopolskich: imprezy sportowe, kiermasze świąteczne, Światowy Dzień Kota, Wystawy psów i kotów rasowych (wychowankowie są współorganizatorami imprez towarzyszących);

Kampania 19 dni listopada przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży (udział w marszu osiedlowym przeciwko przemocy rówieśniczej), akcja „Podziel się posiłkiem".

Wychowankowie uczestniczą w projektach finansowanych z funduszy unijnych: „SAM", „Terapia przez rozwój", „Zdrowa wątroba".

Zajęcia w ramach projektów dotyczą m.in. tematyki doradztwa zawodowego. Wychowankowie zdobywają wiedzę teoretyczną i nabywają umiejętności praktyczne w zakresie świadczenia prac remontowych, pracy biurowej, ratownictwa wodnego.

Mają okazję wykazać się swoją aktywnością fizyczną na ściankach wspinaczkowych oraz na basenie. Celem naszej pracy jest kompensowanie braków naszych wychowanków w zakresie poczucia bezpieczeństwa, przynależności i bycia potrzebnym.

Udział dzieci i młodzieży w zajęciach ma również na celu budowanie w nich poczucia kontroli, sprawczości, zaufania do siebie i innych, których prawidłowe ukształtowanie często od wczesnego dzieciństwa było zaburzone, głównie w związku z wadliwymi postawami rodzicielskimi i trudną sytuacją rodzinną.

W pracy z rodziną proponujemy terapię rodzinną oraz Punkt Mediacji Rodzinnej. Obie formy pomocy służą poprawie relacji na linii rodzic – dziecko, rodzic – rodzic. Celem terapii jest wywoływanie pozytywnych zmian w rodzinie. Zdecydowana większość problemów wychowanków jest wynikiem zaburzeń interpersonalnych w rodzinie.

Mediacje służą nie tylko podstawowej rzeczy, jaką jest rozwiązanie sytuacji trudnej. Niosą ze sobą wiele pozytywnych aspektów, takich jak nawiązanie dialogu między stronami, uzmysłowienie sobie wzajemnych potrzeb, a poprzez to dostrzeganie świata dziecka – rodzica z innej perspektywy, z drugiej strony. Niejednokrotnie są miejscem, gdzie wypowiadane są najskrytsze pragnienia, często bardzo oczywiste, a dotąd niewypowiedziane.

Prowadzą do rozwiązania problemu przez samych zainteresowanych, wypracowania tego rozwiązania przez nich, a nie otrzymania gotowej recepty. Obok wyżej wymienionych form współpracy z rodziną prowadzimy konsultacje i poradnictwo.

Rodzice utrzymują z nami stały kontakt, którego głównym celem jest wypracowanie wspólnego frontu oddziaływań wychowawczych, dzięki czemu nasi wychowankowie mają poczucie stałości i bezpieczeństwa. Często wspieramy rodziny naszych podopiecznych, pomagamy im w rozwiązywaniu problemów, ale także uczestniczymy w ich sukcesach. W pracy z dzieckiem nie możemy skupić się tylko na nim, gdyż najważniejsze w dokonywaniu zmian jest środowisko mu najbliższe i najważniejsze dla niego, do którego wróci po czasie spędzonym w placówce.

Stałym elementem współpracy z rodziną jest udział rodziców w corocznym Festynie rodzinnym organizowanym w Ośrodku w pierwszych dniach czerwca. Impreza służy integracji wychowanków i rodziców z pracownikami Ośrodka.

Małgorzata Olejniczak
Iwona Jankowska
Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 4 w Łodzi

Projekt formą nauczania i uczenia się?

Potrzeba samodoskonalenia jest podstawowym motorem rozwoju. Maria Dudzikowa przyrównuje samodoskonalenie do stałego podnoszenia sobie poprzeczki[1]. Dlatego też ciągle do nas nauczycieli, wychowawców powraca pytanie - co należy zrobić, by odpowiednio zmotywować i zachęcić młodzież szkolną do samodoskonalenia się? Metody są zapewne różnorodne, często to ich triangulacja daje nam możliwość dotarcia do jednostki szczególnie tej określonej mianem zagrożenia niedostosowaniem społecznym.

Chcąc wprowadzić uczniów w proces kształtowania samego siebie, szukając pomysłu na dotarcie do każdego z nich w naszej szkole, funkcjonującej przy Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii Nr 4 w Łodzi postanowiliśmy skorzystać z zaproszenia organizacji pozarządowej Stowarzyszenia „Na co dzień i od święta" i wziąć udział w Projekcie Laboratorium Mediów. Celem tego projektu było pokazanie gimnazjalistom sposobu funkcjonowania nowoczesnych środków oraz niebezpieczeństw związanych z manipulowaniem informacjami, przy równoczesnym podniesieniu poziomu kompetencji artystyczno-estetycznych w posługiwaniu się Internetem.

Dlatego w projekcie znalazły się warsztaty prowadzone przez dziennikarzy radia, telewizji, prasy i Internetu, którzy wprowadzili uczestników w realia związane z pracą w nowoczesnych mediach. Kwantyfikatorem przystąpienia do projektu były zainteresowania uczniów. Pomysł okazał się trafiony, ponieważ celem projektu było podejmowanie przez każdego uczestnika wysiłku, a nie proponowanie gotowych rozwiązań.

Każde warsztaty, których bezpośrednim koordynatorem była Wiceprezes Stowarzyszenia Katarzyna Tośta przebiegały w inny sposób: prasowe i radiowe prowadzone przez Pana Targowskiego przyjęły formę zabawy, gry w coś lub kogoś. Telewizyjne, prowadzone przez Pana Jacka Grudnia polegały na poszukiwaniu, odgrywaniu ról.

[1] M. Dudzikowa, O trudnej sztuce tworzenia samego siebie, Nasza księgarnia, Warszawa 1985, s. 27.

Dogodną sytuację w realizacji tegoż przedsięwzięcia stwarzała niewielka liczebność grupy, którą stanowiła klasa trzecia gimnazjum. Było to możliwe dzięki specyfice naszej placówki. Realizacja takiego przedsięwzięcia zintegrowanego z programem nauczania pozwalała na urzeczywistnienie u uczestników swoich pasji oraz niosła za sobą coś niemierzalnego – wiedzę i nowe umiejętności.

Czas pokazał, że zintegrowanie udziału w projekcie z codziennymi działaniami szkolnymi jest możliwe. Oczywiście nie jest łatwe, wymaga ogromnego zaangażowania nauczycieli, odpowiedniego zachęcenia młodzieży i pokazania, że warto. Czy warto? Myślę, że na to pytanie odpowiedzieli sami uczniowie w rozmowach dość oficjalnych, ale i tych kuluarowych prosząc o następną edycję projektu. Spełniając ich marzenia bierzemy udział w kolejnej edycji Projektu, z innym zespołem klasowym.

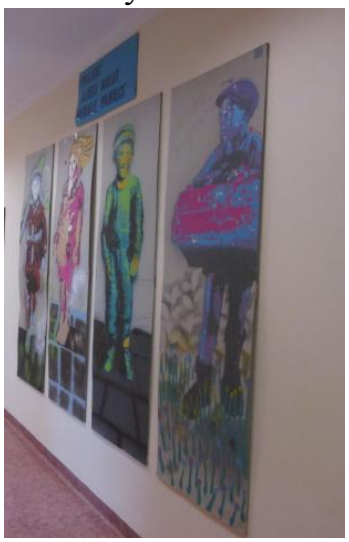

Okazało się także, że współpraca ze Stowarzyszeniem nie była incydentalna, zaowocowała udziałem w kolejnych projektach, w których występujemy w roli partnerów - 2 edycjach Dzieci Bałut-Murale Pamięci. Projekt poświęcony łódzkim dzieciom z okresu wojny, często bezimiennym ofiarom. Murale namalowane w ramach tego przedsięwzięcia mają przypomnieć historię przez pokazanie sylwetek bałuckich dzieci z czasu okupacji w formie hiperrealistycznych murali, czerpiących z nielicznych archiwalnych fotografii. W 2012 roku powstały pierwsze malowidła w kolejnych edycjach 11 kolejnych wizerunków dzieci. W ten sposób powstała Ścieżka Murali Pamięci, która jest trwałym narzędziem edukacji.

W tegorocznej edycji ścieżka zostanie wzbogacona o kolejne 4 murale. Nasi uczniowie pod opieką nauczycieli uczestniczyli w odsłanianiu wszystkich murali i co więcej sami tworzyli wizerunki dzieci, poznali technikę powstawania malowideł, biorąc udział w warsztatach zorganizowanych na miejscu, w szkole.

Kolejnym wspólnym przedsięwzięciem jest obecnie realizowany projekt „Bałuty odNOWA – rewitalizacja przestrzeni kulturowej". Jest to interdyscyplinarne przedsięwzięcie edukacyjno-animacyjne z pogranicza historii, archeologii oraz społecznie zaangażowanego street-artu. Program projektu zakłada eksplorację i artystyczną ingerencję w przestrzeń publiczną miasta, a tym samym włącza jego uczestników w działania partycypacyjne na rzecz Bałut, co myślimy stanie się przyczynkiem do budowania odpowiedzialności za przestrzeń publiczną własnej dzielnicy.

Za nami zajęcia archeologiczne – poszukiwanie początku ulicy Marysińskiej, zajęcia street-artu, spotkanie z Rabinem w Synagodze. Przed nami kolejne interaktywne warsztaty w plenerze, mające na celu budowanie patriotyzmu lokalnego poprzez kontakt uczestników z reliktami i pozostałościami kultury dawnych mieszkańców Bałut

Taki obszar działań niektórych zdumiewa, a podkreślić należy, że były to zadania wybierane przy minimalnej tylko ingerencji nauczyciela, decydujące zdanie w tym zakresie zostawiliśmy naszym uczniom.

Podsumowaniem niech, zatem będą ponownie słowa profesor Marii Dudzikowej: „Trudna sztuka tworzenia samego siebie, jak każda sztuka, rodzi się z oporu, który można pokonać tylko pracą.[2]"oraz słowa jednej z nauczycielek wypowiadających się na forum internetowym: „Sposobów na życie i pracę z pasją jest ponoć bardzo wiele. Żeby tylko chciało się chcieć…[3]"

Mam nadzieję, że chęci do niej nie zabraknie nigdy naszym wychowankom i nam nauczycielom, dla których pasją zdaje się być wykonywanie profesji i poszukiwanie coraz to nowych sposobów motywowania i zachęcania młodzieży do samodoskonalenia się i kształtowania pozytywnych zachowań społecznych.

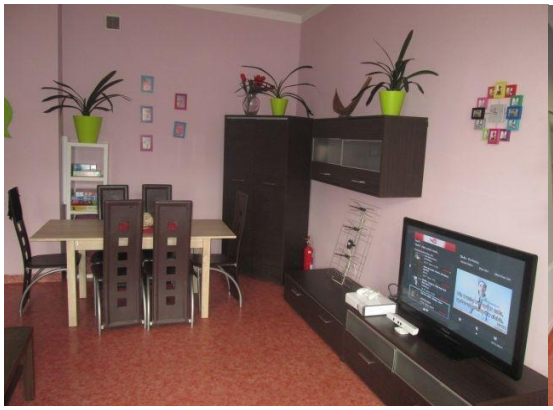

Przytoczone powyżej przykłady pracy z młodzieżą skutkują poprawą zachowania oraz zmianą postaw wychowanków, co – w naszej ocenie – świadczy o skuteczności i efektywności działań podejmowanych przez kadrę Ośrodka.

[2] M. Dudzikowa, O trudnej sztuce…, s. 347.

[3] Forum „Doskonalenie w sieci", wątek: Nauczyciel z pasją. Co nazywamy pasją i jak ją "zarażać"?, dostępny pod adresem: http://doskonaleniewsieci.pl/ForumWatek.aspx?ForumId=749&ForumWatekId=11385&BackUrl=%2FForum.aspx%3FForumId%3D749%26BackUrl%3D%252FGrupyDyskusyjne.aspx%253Ftab%253D0%2526page%253D0 [3 luty 2014 r.].

Dariusz Nowak

Jak rodzice mogą pomóc młodym ludziom rozwinąć skrzydła - MAMA czy TATA - rola rodziny w budowaniu zdrowia psychicznego

II Wojewódzka Konferencja pt.: „Jak rodzice mogą pomóc młodym ludziom rozwinąć skrzydła? – MAMA czy TATA – rola rodziny w budowaniu zdrowia psychicznego" jest częścią działań w ramach projektu „ Skrzydlata Strefa Rodzica", jaki był realizowany w minionym roku szkolnym przez dwie poradnie psychologiczno-pedagogiczne z Łodzi: **Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczna dla Młodzieży** oraz **Specjalistyczną Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczna Doradztwa Zawodowego i Dla Dzieci z Wadami Rozwojowymi** przy wsparciu **Wydziału Edukacji** Urzędu Miasta Łodzi. Projekt był bezpośrednią kontynuacją I Wojewódzkiej Konferencji pt.: „Jak rodzice mogą pomóc młodym ludziom rozwinąć skrzydła – rola rodziny w budowaniu zdrowia psychicznego", która odbyła się w dniach 7-8 października 2014 roku w Łodzi. Zarówno konferencja jak i zajęcia warsztatowe jej towarzyszące cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem rodziców, nauczycieli oraz osób zaangażowanych w ochronę zdrowia psychicznego współczesnej młodzieży. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom łódzkich środowisk oświatowych i wychowawczych, które wynikały bezpośrednio z wniosków ewaluacyjnych wspomniane już dwie poradnie psychologiczno-pedagogiczne powołały do życia projekt edukacyjno - profilaktyczny, który od samego początku został objęty patronatem Prezydenta Miasta Łodzi Pani Hanny Zdanowskiej. Założeniem początkowym projektu było zdanie: *Wszystkim nam dorosłym zależy by młodzi ludzie byli szczęśliwi, realizowali swoje marzenia, pomagali innym, ufnie spoglądali w przyszłość i ją zmieniali tak by żyło nam się lepiej*. Podobnie jak rok wcześniej założyliśmy, że nasze działania będą wieloaspektowe i będą wpisane w miejskie programy profilaktyki i zdrowia psychicznego. Zaplanowaliśmy przeprowadzenie cyklu warsztatów dla rodziców poruszających zagadnienia z obszaru zdrowia psychicznego, dla

młodzieży zorganizowanie konkurs fotograficzny „Moja rodzina, moje pasje, moje skrzydła" oraz zakończeniem całości działań projektowych poprzez zorganizowanie **II Wojewódzkiej Konferencji** podsumowującej podjęte działania oraz wskazującej kierunki wsparcia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w grudniu 2015 roku. Pierwszą częścią projektu było opracowanie i przeprowadzonych cyklu zajęć warsztatowych przeprowadzonych przez pracowników naszych poradni oraz specjalistów z poruszanych zagadnień. Pokrótce tematyka warsztatów przedstawiała się następująco:

warsztat 1. Jak być rodzicem konsekwentnym? Obejmował tematykę kształtowania świadomości własnych postaw wychowawczych oraz budowania więzi rodzinnych.

warsztat 2. Co robić kiedy Twoje dziecko nie radzi sobie z emocjami? Służył on poszerzeniu świadomości rodziców dotyczącej emocjonalności ich dzieci. Miał pomóc w prowadzeniu dzieci młodzieży przez ich świat emocji, w rozumieniu i poznawaniu własnych stanów emocjonalnych.

warsztat 3. „Chwała pochwale" – czyli chwil kilka refleksji o najskuteczniejszej metodzie wychowawczej. W trakcie tego warsztatu staraliśmy się uświadamiać rodzicom jak często skupiamy się na słabościach dziecka czy nastolatka, a zapominamy jak ważne jest wspomaganie jego mocnych stron, które budują w młodych ludziach poczucie siły, motywują do tego, aby nie zatrzymywać się na drodze własnego rozwoju.

warsztat 4. Dialog motywujący. Podczas tego warsztatu zostały przepracowane z rodzicami najważniejsze założenia dialogu motywującego wykorzystywanego w sytuacjach interwencji w postępowaniu z dziećmi i młodzieżą wykazującą zachowania problemowe. Przedstawione były konkretnie techniki oparte na współpracy, wspieraniu autonomii i wydobywaniu potencjału młodego człowieka.

warsztat 5. Jak sobie radzić kiedy dziecko „nie odchodzi od komputera". Poruszał ważny problem dla wielu rodziców: jak poznać czy dziecko jest już uzależnione od komputera i jak sprawić aby korzystało z niego „mądrze".

warsztat 6. Trzeźwo o uzależnieniach. Znany terapeuta uzależnień przedstawiał w sposób bardzo dostępny dla wszystkich uczestników tematy dotyczące współczesnych uzależnień również tych behawioralnych.

Wspomnianym już kolejnym elementem projektowym był konkurs fotograficzny. Zgromadził on wokół tematu rodziny oraz rozwijania dzięki niej własnej osoby, własnych zainteresowań i pasji bardzo dużo młodzieży z miasta Łodzi. W wyniku przeprowadzonego konkursu wyłoniono pracę

fotograficzne, które zostały wyróżnione. Jedna z prac w dowód szczególnego uznania został wykorzystana przy tworzeniu plakatu dotyczącego konferencji.

Podsumowaniem działań rocznych było zorganizowanie w Dużej Sali Obrad Urzędu Miasta Łodzi przy ul. Piotrkowskiej 104 tegorocznej II Wojewódzkiej Konferencji pt.: „Jak rodzice mogą pomóc młodym ludziom rozwinąć skrzydła? – MAMA czy TATA – rola rodziny w budowaniu zdrowia psychicznego".

Pierwszym prelegentem był pan Krzysztof Klajs, który przedstawił temat *Ojciec jest a ojca nie ma. Halucynacja i realność w rodzinach*. W czasie tego wykładu przedstawiony został obraz współczesnej rodziny w aspekcie zmian pokoleniowych, społecznych i ekonomicznych. Prelegent poruszał również tematy dotyczące współczesnej wizji miłości w rodzinie.

Kolejne wystąpienie dr Konrada Knopa to obraz inicjacji w różnych kulturach i ludach świata. Występujący zobrazował dwa przypadki swoich młodocianych pacjentów, u których zachowania nieakceptowalne społecznie oraz agresywne wynikały między innymi z braku wzorca męskiego w rodzinie.

Pod koniec pierwszej części konferencji odbyło się uroczyste wręczenie przez pana dyrektora Wydziału Edukacji Krzysztofa Jurka oraz dyrektorów poradni panią Agnieszkę Nowak, pana Dariusza Nowak i przedstawiciela kancelarii Honorowego Konsula Republiki Węgier pana Tadeusza Kaczora dyplomów, wyróżnień i nagród laureatom Konkursu fotograficznego *Moja rodzina, moje pasje, moje skrzydła*. Główne wyróżnienie otrzymała Weronika Materka, której praca znalazła się na plakacie promującym tegoroczną konferencję.

Po przerwie, której towarzyszyło także oglądanie prac fotograficznych wyróżnionej młodzieży jako pierwsza wystąpiła pani dr hab. Grażyna Mikołajczyk-Lerman. Wygłosiła ona wykład pt.: *Rekonstrukcja ról rodzicielskich we współczesnej rodzinie* dotyczył między innymi zagadnień współczesnej rodziny widzianych okiem socjologa.

Po Pani socjolog wystąpił Dariusz Nowak dyrektor Poradni Psychologiczno Pedagogicznej dla Młodzieży, który w wystąpieniu pt.: *Podsumowanie cyklu ‚Skrzydlata strefa rodzica*, ukazał uczestnikom konferencji całe spektrum podejmowanych działań związanych z realizacją omawianego projektu.

W wystąpieniu *Korzenie czy skrzydła? Razem czy osobno?* – dylematy rodziców wspierających dzieci przewlekle chore dr Bogna Kędzierska przybliżyła zagadnienia związane z wspieraniem chorych dzieci i młodzieży przebywających w szpitalu przez swoich rodziców. Obraz ten omówiony został na przestrzeni bardzo wielu lat zbierania doświadczeń i obserwacji przez prelegentkę. Mówiła ona także o zmieniających się trendach dotyczących rozumienia przez rodziców wspierania dzieci w chorobie bardzo często nieuleczalnej.

Kolejnymi dwiema prelegentkami były pani dr Renata Jagodzińska oraz Grażyna Kujawiak. Pani doktor Jagodzińska w wykładzie pt.: *Wiem co robisz. Emocje, empatia, literatura – czyli jak być bliżej własnego dziecka* mówiła o tym jak literatura oraz kultura kształtują współczesne obrazy rodziny oraz co mówią o dzisiejszym wychowaniu dzieci i młodzieży. Ostatnim zamykającym cześć wykładową konferencji wystąpieniem była prezentacja pani Grażyny Kujawiak pt.: *Dialog motywujący w relacji rodzic – nastolatek*. Przybliżyła ona zebranym uczestnikom konferencji najważniejsze zagadnienia związane z motywowaniem dzieci i młodzieży do osiągania celów w życiu. Poruszyła także zagadnienie roli rodziców w rozwoju młodych ludzi poprzez mądre wspieranie.

Konferencja zgromadziła pedagogów, psychologów terapeutów nie tylko z Łodzi, ale także z województwa. Zainteresowanie szkół i poradni przeszło najśmielsze oczekiwania. II Konferencja zakończona została podziękowaniami, zwłaszcza kierowanymi do Wydziału Edukacji UMŁ i obietnicą kolejnej edycji w nowym roku szkolnym.

PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA NR 5 W ŁODZI, UL. MIKOŁAJA KOPERNIKA 40

Ewa Szafraniec
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 5 w Łodzi

Afazja – jak logopeda może pomóc nauczycielowi w pracy z dzieckiem w szkole?

Od kilku lat dzieci z rozpoznaną afazją mają prawo, na podstawie orzeczeń, do korzystania z kształcenia specjalnego w szkołach. Niektórzy nauczyciele już stanęli przed koniecznością pracy z dziećmi z takim rozpoznaniem. Nie jest to zadanie proste, bo problemy dzieci są złożone i dotyczą wielu aspektów ich funkcjonowania. Stąd przydatny może okazać się krótki wstęp z zakresu wiedzy na ten temat.

Afazja dziecięca to zaburzenia zachowania językowego wynikające z patologii mózgowej, które nie są rezultatem głuchoty, upośledzenia umysłowego lub zaburzeń emocjonalnych.

W literaturze można znaleźć też inne określenia afazji: alalia, niedokształcenie mowy o typie afazji, specyficzne zaburzenia języka, rozwojowe zaburzenia mowy. Znajomość tych określeń może przydać się nauczycielom, którzy poszukiwać będą wiadomości na temat afazji w różnych źródłach.

Uszkodzenie mózgu nastąpić może w różnych okresach życia dziecka. Afazja może być, więc wrodzona (inaczej określana jako rozwojowa) lub nabyta.

Afazja wrodzona rozpoznawana jest u dzieci, których mowa nie rozwijała się nigdy prawidłowo, to znaczy nie mówiły one wcale lub ich mowa rozwija się ze znacznym opóźnieniem. W zakresie rozwoju umysłowego nie odbiegają one od normy, w szczególności w zakresie inteligencji niewerbalnej. Kiedy dziecko z afazją zaczyna już mówić w dalszym ciągu jakość jego wypowiedzi nie dorównuje przeciętnemu dziecku w jego wieku. Wypowiedzi są krótkie, ubogie w treści, nieprawidłowe gramatycznie, zniekształcone. Dziecko nie rozumie też często wielu wypowiedzi zarówno kierowanych do niego, jak i tych, które słyszy w swoim otoczeniu.

W afazji nabytej dziecko, którego rozwój mowy przebiegał prawidłowo, traci zdolność posługiwania się mową, np. na skutek wypadku. Rozpoznanie jej jest z praktycznego punktu widzenia możliwe najwcześniej w 2 roku życia, bo dwulatek rozumie już wypowiedzi innych osób i sam próbuje

komunikować się słownie. Wtedy specjaliści mogą określić zakres utraconych umiejętności.

Afazji towarzyszą inne problemy: męczliwość, nadpobudliwość psychoruchowa, obniżona sprawność motoryczna i manualna, słaba koordynacja wzrokowo-ruchowa, zaburzenia lateralizacji (nieustalona lub skrzyżowana), trudności z koncentracją uwagi, pamięcią.

Afazja u dzieci różni się od afazji u dorosłych: objawy są bardziej globalne i niespecyficzne (niejednorodne), szybsza i pełniejsza jest też możliwość opanowania mowy, choć nie jest to regułą, a osiągnięty przez dziecko poziom posługiwania się mową w niektórych aspektach może być niesatysfakcjonujący zarówno dla niego, jak jego rodziców oraz nauczycieli.

Warto usystematyzować problemy w zakresie mowy, które mają dzieci z rozpoznaną afazją. Wyróżnia się dwa typy afazji:

1. Afazja ekspresyjna. Dziecko nie potrafi mówić na poziomie swojego wieku życia, jego umiejętności zdecydowanie odbiegają od tego, co potrafią rówieśnicy. Choć w zasadzie nie ma problemów z rozumieniem, ale ku zaskoczeniu osób, które często z nim rozmawiają i są przekonane, że rozumie ono wszystko, może mieć trudności z rozumieniem wypowiedzi długich i skomplikowanych, np. zawierających metafory, związki frazeologiczne (podczas, gdy rówieśnicy już radzą sobie z tym). Dziecko ma problemy z wypowiadaniem słów, mimo posiadania umiejętności prawidłowego wymawiania głosek w izolacji, np.: zamienia lub opuszcza głoski, zmienia ich kolejność w wyrazach. Powoduje to trudności w zrozumieniu tego, co mówi. W konsekwencji dziecko czuje się nierozumiane i zniechęca się do mówienia. Zasób słownictwa jest ubogi. Przeważają rzeczowniki, czasowniki i zaimki. Brakuje natomiast innych części mowy. Dziecko często zastępuje słowa innymi, podaje opis funkcjonalny zamiast nazwy przedmiotu. Popełnia wiele błędów dotyczących końcówek fleksyjnych, nie uwzględnia form liczby, rodzaju, czasu i osoby. Błędy te są niestałe i niekonsekwentne (raz są, raz ich nie ma). W wypowiedziach dziecka dominują pojedyncze słowa i zlepki słów. Pojawiają się bardzo uproszczone zdania i równoważniki zdań. Dziecko wypowiada się mało i niechętnie.

2. Afazja percepcyjno-ekspresyjna. Dziecko nie rozumie wypowiedzi na poziomie swojego rozwoju umysłowego. W zależności od głębokości zaburzeń dziecko rozumie pojedyncze słowa, wyrażenia lub proste zdania. Często nie potrafi udzielić odpowiedzi na pytania lub udziela ich bezsensownie. Starając się zrozumieć rozmówcę może skupiać się na wybranych słowach, nie zawsze najistotniejszych, co skutkuje błędnymi odpowiedziami lub działaniami.

Towarzyszą temu problemy z mówieniem: ubogie słownictwo, błędy artykulacyjne i gramatyczne (większe niż w przypadku afazji ekspresyjnej).

Dzieci z rozpoznaną afazją w momencie rozpoczynania nauki w szkole nie są jednolitą grupą nie tylko ze względu na rozpoznany u nich typ afazji, ale także na poziom umiejętności posługiwania się mową, głębokość zaburzeń, zaawansowanie w terapii. Są wśród nich dzieci bardzo inteligentne, przeciętne i o niskich możliwościach intelektualnych. Są dzieci przyzwyczajone poprzez systematyczną terapię do pokonywania trudności i takie, które bardzo źle znoszą niepowodzenia. Niektóre z nich mają swoje pasje i zainteresowania artystyczne lub poznawcze. Inne z kolei są bierne i apatyczne. Część dzieci w ramach terapii logopedycznej opanowała umiejętności niezbędne do nauki czytania i pisania, niektóre nawet potrafią już coś przeczytać lub napisać. Jednak zawsze nauka w szkole jest dla dziecka i jego rodziców sporym wyzwaniem.

Trzeba też mieć na uwadze dzieci, które nie są zdiagnozowane. Niestety w dalszym ciągu zdarza się, że diagnozuje się afazję dopiero u dzieci w wieku szkolnym, kiedy trafiają one do poradni z powodu trudności w nauce. Wcześniej rodzice, gdy dziecko chodzi jeszcze do przedszkola, choć niepokoją się, liczą na samoistne pojawienie się mowy lub przyspieszenie tempa jej rozwoju. Czasem są uspokajani przez różne osoby, że nie jest to nic groźnego, że znane są przypadki wyrównania opóźnień bez żadnego leczenia, że chłopcy później zaczynają mówić itp. Taka sytuacja jest bardzo niekorzystna dla dziecka, gdyż pozbawione jest w tym okresie niezbędnego wsparcia, a trzeba pamiętać, że do 6r.ż. mowa kształtuje się najłatwiej i efekty terapii logopedycznej są najszybsze. Potem jest zdecydowanie trudniej kształtować mowę.

Trudności, na które napotyka dziecko w szkole można podzielić na:

1. Trudności społeczne i emocjonalne. Z racji problemów z porozumiewaniem się dziecko może mieć problemy z nawiązywaniem i podtrzymywaniem relacji z rówieśnikami, może nie rozumieć wielu ważnych społecznie informacji sformułowanych słownie. To ma konsekwencje w jego złym samopoczuciu w relacjach z dziećmi i dorosłymi, pogarszaniu się samooceny, unikaniu nie tylko sytuacji wymagających mówienia, ale także unikaniu kontaktów społecznych, gdyż często kończą się one dla dziecka niepowodzeniami. Jego mowa jest czasem przez rówieśników wyśmiewana. Wzmacnianiu tych trudności sprzyjają obciążające dziecko niepowodzenia w nauce.

2. Trudności w nauce. Przekazywanie wiedzy w szkole jest w dużej mierze oparte na słowie. Również uczeń podlegający procesowi sprawdzania wiedzy i umiejętności, musi mieć niezbędne do tego umiejętności związane z mową. Trudności w nauce przejawiać mogą się w następujących zakresach:
   - opanowanie umiejętności czytania i pisania,
   - pisanie – popełnianie licznych błędów w pracach pisemnych (tu odzwierciedlają się błędy w wymowie),
   - rozumienie poleceń, pytań, treści tekstów czytanych i słuchanych,
   - zapamiętywanie treści lekcji, przeczytanych tekstów,
   - opowiadanie i formułowanie odpowiedzi na pytania,
   - utrzymanie odpowiedniego poziomu koncentracji uwagi w czasie trwania lekcji,
   - motywacja do wysiłku umysłowego.

Praca nauczyciela z uczniem z rozpoznaną afazją jest bardzo trudna. Wymaga od niego sporego zaangażowania, dużej indywidualizacji działań, a także cierpliwości w oczekiwaniu na efekty pracy i wyrozumiałości dla dziecka, które wielokrotnie może tracić motywację do podejmowania wysiłku przy pokonywaniu trudności. Dlatego ważna okazać może się współpraca z logopedą, pod którego kierunkiem dziecko znajdowało się w procesie terapii mowy. Od niego nauczyciel może uzyskać niezbędne w pracy informacje zarówno o samej afazji, jej przebiegu u konkretnego dziecka, zastosowanej terapii, jej zakresie i efektach. Pomoże to nauczycielowi zaplanować właściwe, realne cele pracy tak, by uczeń mógł odnosić sukcesy w nauce, by czerpał satysfakcję ze swoich osiągnięć. W Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 5 w Łodzi każdy nauczyciel może taką pomoc uzyskać.

W swojej pracy zaobserwowałam, że nauczyciele potrzebują wsparcia przy poznawaniu problemu afazji, planowaniu działań związanych z nauką czytania i pisania, w przygotowaniu ucznia do aktywnego przyswajania wiedzy z różnych przedmiotów.

Nauczyciel znając podstawy wiedzy o afazji, jej skutkach dla rozwoju dziecka i ograniczeniach z niej wynikających dla funkcjonowania dziecka w roli ucznia, lepiej poradzi sobie w samodzielnej pracy z dzieckiem na lekcjach. Potrafi właściwie postawić sobie cele, jest cierpliwy w czekaniu na efekty, potrafi docenić zarówno ucznia, który opanował nowe umiejętności, ale też docenić własny wkład w ten efekt, jest też gotowy na stałe modyfikowanie swoich działań zgodnie ze zmianami zachodzącymi w umiejętnościach dziecka.

Część dzieci z afazją ma bardzo duże problemy z nauką czytania i pisania, wiele z nich wymaga zastosowania innych niż standardowe metod pracy. Po

dokonaniu wspólnych ustaleń praca nad czytaniem i pisaniem w szczególnie trudnych przypadkach odbywać może się przy zastosowaniu specjalistycznych metod w ramach terapii logopedycznej w poradni lub w szkole tak, by uczeń w tym zakresie nie był poddawany różnym metodom (innej w klasie i innej w poradni), co z pewnością nie przyspieszy uzyskania pozytywnego efektu, a przysporzyć może dziecku dodatkowych trudności.

Nauka wielu przedmiotów szkolnych, np. języka polskiego, historii, przyrody, biologii, geografii, części teoretycznej chemii i fizyki, jest dla dzieci z rozpoznaną afazją skomplikowana, gdyż wymaga sprawnego posługiwania się mową. Wysłuchanie ze skupioną uwagą pełnego omówienia tematu lekcji przez nauczyciela jest dla tych uczniów zadaniem o bardzo wysokim stopniu trudności. Stąd bardzo często nie potrafią nic odtworzyć z pamięci. Trzeba też wspomnieć tu, że mogą nie rozumieć w pełni treści, że bogactwo użytego w przekazie słownictwa dodatkowo może im rozumienie utrudniać. Nie może to jednak być powodem zwolnienia ucznia z obowiązku uczenia się. Dlatego wspólne ustalenie przez nauczyciela i logopedę możliwych sposobów ułatwiających dziecku zrozumienie treści, trwałe zapamiętywanie wiedzy i korzystanie z niej, jest dobrym pomysłem na przeciwdziałanie powstawaniu rozległych braków w wiedzy i umiejętnościach szkolnych. Logopeda znając niuanse językowego funkcjonowania dziecka może pomóc nauczycielowi w jego codziennej pracy z uczniem.

W pracy wykorzystałam własne doświadczenia w pracy diagnostycznej i terapeutycznej oraz wiadomości z książek:

A. R. Borkowskiej i Ł. Domańskiej (red.), „Neuropsychologia kliniczna dziecka”, PWN, Warszawa 2012,

A. Herzyk, „Afazja i mutyzm dziecięcy”, Polska Fundacja Zaburzeń Mowy, Lublin 1992,

U. Parol, „Dziecko z niedokształceniem mowy”, WSiP, Lublin 1997.